

Riksdagens protokoll

2013/14:38

Tisdagen den 3 december

Kl. 13.00 – 16.01
18.00 – 21.06

Protokoll
2013/14:38

1 § Aktuell debatt: Arbetsmiljön

*Aktuell debatt:
Arbetsmiljön*

Anf. 1 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är dags att vi diskuterar hur vi har det på jobbet. Alla som med sitt arbete bidrar till vårt välstånd, vår ekonomiska utveckling och vår välfärd bidrar till att få samhället att fungera.

Vi önskar oss alla ett hållbart arbetsliv, men det har vi inte i dag. Arbetskadorna ökar för tredje året i rad. Sjuktalet skenar. Fortfarande är det förfärande många människor som förolyckas på sitt arbete.

Utvecklingen går åt fel håll. Vi socialdemokrater har begärt den här debatten för att vi inte kan acceptera att stillatigande se på hur utvecklingen går åt fel håll. Allt fler människor skadas på eller slits ut av sitt arbete.

Politiken måste ändras. Utvecklingen måste vändas. Det vill vi prata om här i riksdagen i dag.

Anf. 2 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Alla som vill och kan ska få möjlighet att arbeta. Det är Alliansens främsta målsättning. Arbetsmiljöpolicen är en viktig byggsten för att uppnå det målet.

Med god arbetsmiljö får vi en mer inkluderande arbetsmarknad där fler får möjlighet att träda in och få ett jobb och där färre slås ut i förtid. Det är grundläggande för att vi ska kunna möta den demografiska utvecklingen och det stundande generationsskiftet på arbetsmarknaden och därmed också säkra den svenska modellens långsiktiga hållbarhet.

Sverige har under de senaste 60 åren genomgått omfattande struktur- och omvandlingar. Vi har i dag ett mer mångfasetterat näringsliv och en allt viktigare tjänsteproduktion.

Teknikutvecklingen och samhällsutvecklingen har skapat nya förutsättningar och möjligheter. Arbetsmetoder och processer på arbetsplatsen är i ständig utveckling.

Vi har sett och vi ser fortfarande hur arbetsmarknader växer fram med en mängd nya branscher och nya jobb. Under de senaste 20 åren har vi blivit bekanta med yrkestitlar som app-utvecklare, barristor och omvärldsanalytiker.

Ett mångfasetterat näringsliv och framväxt av nya yrken förändrar delvis arbetet med arbetsmiljön. Till traditionella fysiska arbetsmiljöfrågor som bullerskydd, byggnadsställningar och skyddsglasögon lägger vi i

dag också till frågor om ett högt arbetstempo, oklara roller, ökade förväntningar och att vara tillgänglig och uppkopplad dygnet alla timmar. Det är frågor som i sig kan vara svåra att ta på men som inte desto mindre är viktiga. Tvärtom, näst efter belastningsskador uppger Arbetsmiljöverket att sociala och organisatoriska orsaker är den vanligaste anledningen till arbetsskador.

Psyisk ohälsa är också den vanligaste sjukskrivningsorsaken. Här måste arbetsmiljöarbetet utvecklas. Arbetsmiljöverkets pågående arbete med att ta fram övergripande regler på området psykosocial arbetsmiljö kan vara ett viktigt verktyg till att vända den negativa utvecklingen. Men framför allt måste svenska arbetsplatser och svenska arbetsgivare bli bättre på att följa med i utvecklingen.

Fru talman! Arbetsmarknaden förändras. Vilka morgondagens yrken blir vet vi inte i dag. Med en tilltagande globalisering och därmed specialisering kommer nya branscher och yrken att växa fram. Våra barnbarn kommer att kunna välja helt andra yrkesvägar än vad vi kunde. För dem kommer arbetsmarknaden och arbetsmiljön att se annorlunda ut. Diskussionen om arbetsmiljöfrågor måste därför alltid hållas levande så att vi blir bättre på att uppmärksamma nya risker och nya problem.

Arbetsmiljöpolitiken kan inte spegla gårdagens arbetsmarknad. Den måste spegla dagens arbetsliv och villkoren för dem som arbetar i dag. För att våra arbetsplatser ska präglas av en säker och god arbetsmiljö måste samarbete och samverkan fungera. Ansvaret för arbetsmiljön ligger på arbetsgivaren där skyddsombud, inspektörer, parter och arbetstagarare är med och skapar en god, trygg och säker arbetsmiljö.

I arbetsmiljödebatten – både här i kammaren under de senaste veckorna och i medierna – målas ofta en mycket mörk bild av hur det står till med svensk arbetsmiljö och av hur utvecklingen går åt fel håll. Jag vill gärna nyansera den bilden.

Ser man till de indikatorer som finns tillgängliga har utvecklingen under lång tid tvärtom varit positiv. År 2009 uppmättes det lägsta antalet dödsfall i arbetsolyckor sedan 1950-talet. I ett internationellt perspektiv har vi också få dödsolyckor. Antalet arbetsplatsolyckor och anmälda arbetssjukdomar har visserligen ökat något under de senaste åren, men dessförinnan minskade de kraftigt.

Med detta vill jag inte säga att vi är nöjda. Tvärtom, varje olycka eller skada som beror på arbete är en olycka och en skada för mycket.

Att vi har sett en viss ökning av skador sedan 2009 är någonting som jag följer noga. Men vi vet inte i dag exakt vad den här ökningen beror på. Till exempel kan konjunkturen påverka utvecklingen genom en högre aktivitet i arbetslivet. En ökad medvetenhet om arbetsmiljöfrågor kan också leda till en ökad benägenhet att rapportera arbetsskador, vilket i sig är någonting positivt.

Samtidigt menar jag att arbetsmiljöpolitiken inte får reduceras till att bara handla om indikatorer som storleken på Arbetsmiljöverkets anslag eller antalet inspektörer. Området är betydligt större och mer komplext än så. Arbetsmiljöverket har en central roll på området när det gäller både tillsyn och information, men verket är långt ifrån den enda aktören.

Arbetsgivarna har det huvudsakliga ansvaret för en god arbetsmiljö. Det finns många exempel på företag runt om i Sverige som jobbar framgångsrikt med att förbättra sin arbetsmiljö. Låt mig nämna bara ett par exempel.

Max Hamburgerrestauranger har arbetat med ledarskapsutveckling och psykosociala frågor, vilket har gjort att sjukskrivningstalen har gått ned och försäljningen har ökat.

Atlas Copco är också ett exempel där man arbetar med att förbättra ergonomin i sina maskiner, vilket leder till lägre sjukskrivningskostnader hos kunderna.

Fru talman! Vi har också i dag många unga som kliver in på vår arbetsmarknad för första gången. Många av dem vet inte vilka regler som gäller eller vilka krav som man kan ställa. Det finns också de som inte vågar ställa krav innan de har fått en fastare förankring på arbetsmarknaden. Det är viktigt att våra unga får en god start på sitt arbetsliv. Här har vi alla ett ansvar för att hjälpa dem och ge dem en så bra introduktion som möjligt.

Vi har dessutom en könsuppdelad arbetsmarknad som i sin tur kan medföra olika arbetsproblem, och jag kommer in på det lite senare.

Fru talman! Vår arbetsmarknad ska präglas av goda villkor, trygga arbetsmiljöer och ett starkt skydd för grundläggande rättigheter. Det är målet, och dit når vi bara genom ett aktivt och medvetet arbete – parterna och politiken tillsammans.

(Applåder)

Anf. 3 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! När väckarklockan ringde i morse tog det emot att gå upp. Det var mörkt och kallt. Så kände nog de fyra och en halv miljoner människor som också gick upp i morse för att gå till jobbet.

Men vi tar oss upp och vi kommer till jobbet och de allra flesta trivs på sitt jobb. De allra flesta känner stolthet över sitt arbete. De trivs i gemenskapen med arbetskamrater och känner tillfredsställelse när det blir fredag eller när arbetsuppgifterna är utförda.

Även när man trivs på sitt jobb finns det också problem på arbetet, och det är dem som vi ska prata om nu. Allt fler människor upplever stress och press på i princip alla arbetsplatser och i princip i alla yrken. Det tar sig olika uttryck, men det är en ökad press på alla som jobbar.

Utvecklingen går nu i fel riktning, bort från det goda arbetet, bort från ett hållbart arbetsliv. Arbetsplatsolyckorna och arbetsskadorna ökar nu för tredje året i rad. Särskilt mycket ökar de bland unga där ökningen är väsentligt större än i andra åldersgrupper.

Sjuktalet ökar särskilt mycket bland unga. Det är bara ungefär hälften av landets arbetsplatser som har ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Allt fler anställda känner psykiskt obehag inför att gå till jobbet.

Arbetsmiljöverkets granskning visar också att det finns mycket stora brister när det gäller att rapportera tillbud.

Utvecklingen går åt fel håll. När man lyssnar på arbetsmarknadsministern verkar det som om det vore ett resultat av något okänt. Ja, vi vet förstås inte säkert, men det är svårt att bli fri tanken när utvecklingen när det gäller arbetsmiljön ett par år efter det att regeringen har genomfört

dramatiska nedskärningar i arbetsmiljöarbetet vänder i negativ riktning. Det är svårt att tro att det inte har något samband.

Regeringen Reinfeldt började med att skära ned resurserna till inspektioner i Arbetsmiljöverket med en fjärdedel och att helt och hållet lägga ned Arbetslivsinstitutet, som ansvarade för arbetsmiljöforskningen. Sverige är nu ett av två länder i Europa som inte har någon samlad arbetsmiljöforskning. Av 285 aktiva forskare försvann ungefär hälften från den aktiva forskningen.

Visst – man kan tro att det beror på någonting annat, men det är svårt att bli fri tanken att regeringens prioriteringar har betydelse. Även om det självklart är så att arbetsgivarna har ansvar för arbetsmiljön har också regeringen ett ansvar. När den gör så dramatiska nedprioriteringar och nedskärningar i arbetsmiljöarbetet ska man inte bli förvånad över att det resulterar i att arbetsmiljöproblemen ökar.

Regeringen kommer inte med några förslag för att vända utvecklingen, men det förslag vi fick i den senaste budgeten var i stället att resurserna till företagshälsovården nu ska minska från 345 miljoner till 30 miljoner. Det är svårt att se det som någon satsning på bättre företagshälsovård, fru talman.

Arbetsmiljöproblemen och arbetsskadorna ser olika ut i olika branscher och i olika yrken. Så är det. Men den mest dramatiska skillnaden kanske finns mellan kvinnor och män. Många tror att det beror på att kvinnor och män har olika fysik, att det beror på storlek, längd och muskelmassa. Men, fru talman, det är inte det som är orsaken.

Orsaken till att kvinnor i mycket högre grad än män drabbas av belastningsskador har att göra med makt. Kvinnor har mindre makt än män. Det gör att kvinnor på alla arbetsplatser och i alla yrken får göra de mest repetitiva arbetsuppgifterna, de arbetsuppgifter som har störst arbetsmiljörisker.

Detta visades nyligen i en kunskapssammanställning från Högskolan i Gävle som Arbetsmiljöverket hade beställt. Den visade att kvinnor och män gör olika saker även där de har samma yrke. Män har generellt sett större variation i sina arbetsuppgifter medan kvinnorna jobbar mer repetitivt. Då kanske det inte är så förvånande att kvinnorna i större utsträckning drabbas av belastningsskador.

Så här beskriver man det i rapporten:

Kvinnliga städare tömmer papperskorgar och dammtorkar medan männen kör den stora städmaskinen. Kvinnor lyfter tunga och oförutsägbara människor i vården medan männen lyfter tunga men förutsägbara saker i andra yrken. Kvinnorna gör repetitiva inmatningar i datorn medan männen går på möten och pratar i telefon och får större variation.

Skillnaden mellan kvinnor och män handlar inte om fysik. Den handlar om makt.

Fru talman! Vi socialdemokrater har lagt ett tiopunktsprogram för att vända utvecklingen och att satsa på arbetsmiljöarbetet. Regeringen har misslyckats med jobben i dubbel bemärkelse. Långtidsarbetslösheten har under den här regeringens tid tredubblats, och villkoren för alla dem som har jobb har försämrats. Fler jobbar under otrygga anställningsvillkor, och arbetsskadorna ökar. Nu krävs en ny politik.

(Applåder)

Anf. 4 MEHMET KAPLAN (MP):

Fru talman! Jag kommer att fokusera på arbetsmiljö när det gäller skolan och inom den sektor som fostrar de kommande generationerna. Miljöpartiet tycker att det här är en framtidsfråga på många olika sätt, och en av orsakerna till det är naturligtvis att det är barnen som så småningom kommer att i vuxen ålder vara de som utsätts för och är ansvariga inför arbetsmiljöfrågorna.

Energimyndigheten och Boverket har tillsammans gjort en ingående analys av inneklimat och energianvändning vid 130 förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i hela Sverige. Urvalet inkluderade skolor i storstäder som Stockholm, Göteborg och Malmö men också landsbygdskommuner. 1 965 skolanställda deltog i denna studie.

Skolmiljön konstaterades vara bristfällig och rent av hälsofarlig. Nästan tre av fyra undersökta skolor har så pass allvarliga problem med luftklimatet att de kan kopplas till besvär för elever och skolpersonal. Tre av fyra skolor har påtalade eller identifierade problem med det termiska klimatet, det vill säga att det är för varmt i klassrummen på sommarhalvåret eller för kallt under vinterhalvåret. Över hälften av skolorna har bristfällig ljudisolering eller andra akustikproblem. Drygt 70 procent av skolorna saknar helt eller delvis flimmerfri belysning.

Ingen av oss riksdagsledamöter här skulle acceptera en sådan arbetsmiljö, även om det i våra relativt gamla lokaler då och då är problem med arbetsmiljön, såsom för kalla eller för varma lokaler.

80 procent av skolorna i undersökningen har drabbats av fuktproblem, och 40 procent har fuktskador – fuktproblem som gör att risken för hälsoproblem kopplade till detta bedöms vara påtaglig, enligt rapporten. I stort sett ingen skola har bra städbarhet, som det heter tekniskt, vilket medför att skolorna är svåra att hålla rena.

Denna studie är inte en ny studie, utan den släpptes för drygt fem år sedan. Men fortfarande har inget hänt inom området.

Inomhusklimatet på Sveriges skolor är fortfarande bristfälligt och snarare mer problematiskt än tidigare. Problem med bristande miljöfaktorer i inomhusmiljön kan leda till bland annat hudproblem, trötthet och huvudvärk. Det är väl känt.

Dessa studier utförda i skolmiljö visar att högre halter av koldioxid, som är ett mått på dålig ventilation, ökar sjukfrånvaron både för dem som jobbar där och för eleverna som har sin dagliga tillvaro i dessa lokaler. Svenska studier, både tidigare och senare, visar också att förbättrad ventilation kan minska frekvensen av bland annat astmasymtom som är relaterade till skolan.

Fru talman! Går det att göra något åt detta samtidigt som man kan få andra fördelar? Det har vi i Miljöpartiet tittat närmare på.

Svenska skolor kan till exempel spara mycket energi och samtidigt förbättra inomhusmiljön i lokalerna. Energibesparingspotentialen för skolor och förskolor är i genomsnitt drygt 20 procent, enligt dessa två myndigheter som har gjort utredningen. Sedan 1990 har elanvändningen på skolorna ökat med ca 15 procent. En direkt effekt av energieffektivisering är att skolornas huvudmän, kommunerna, och de fristående huvudmännen långsiktigt sparar pengar som i stället kan komma utbildningen till del.

I många skolor i Sverige ser lektionssalarna och övriga utrymmen ut på samma sätt som de gjorde när de planerades och byggdes för 40 år sedan eller mer. I en del skolor tycks gardinerna ha hängt kvar sedan dess. Under tiden har vi lärt oss mycket om hur inlärning sker och hur pedagogik utvecklas i skolan.

Andra länder har också visat att det går att göra satsningar och däri-genom förbättra miljön för dem som är mest utsatta, nämligen våra barn. I Storbritannien gjorde man 2005 en storsatsning, ett klassrumslyft, där väldigt mycket resurser avsattes för att förvandla det landets nedslitna och hälsovådliga skolor till utbildningslokaler med en innovativ och högteknologisk miljö i världsklass.

I dag kom ännu en utredning som visar att Sverige är allt annat än i världsklass i inlärning, tyvärr.

Miljöpartiet tror på skolan, på eleverna och på lärarna om man satsar på rätt sätt och från rätt håll. Lärare och elever har rätt till en god miljö för arbete och kunskapsinhämtning. Men det är många skollokaler som inte håller måttet. Miljöpartiet vill därför sätta upp ett mål om att alla lärare och elever ska ha en god arbetsmiljö senast 2020.

Jag är bekymrad över att vi i dag har en regering som hela tiden skyl-ler på kommunerna när det handlar om områden som inte direkt står under staten. Bland annat det vill jag gärna höra vad arbetsmarknadsmi-nistern tycker om.

(Applåder)

Anf. 5 ISMAIL KAMIL (FP):

Fru talman! Arbetsmiljön inbegriper ett stort antal viktiga områden. Det handlar om frågor som är viktiga för samhälle, verksamheter och individer.

Insatserna ska bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för till-växt och hälsa samtidigt som de ska leda till bättre arbetsmiljö för att minska utanförskap.

Vi lever i en värld som förändras, en globaliserad omvärld som ställer krav på Sverige för att möta morgondagens utmaningar. Därför är det viktigt att Sverige möter detta med en bred och fördjupad verksamhet.

Strukturomvandlingen på arbetsmarknaden i form av underleverantö-rer, in- och uthyrning av arbetskraft och ökad utländsk arbetskraft inne-bär stora utmaningar för det framtida arbetsmiljöarbetet.

Vi ser också en utveckling där arbetsmiljöfrågorna blir alltmer kom-plexa. Etablering av mindre seriösa företag innebär samtidigt större risk för de anställda.

Psykosociala frågor fortsätter att vara alltmer betydelsefulla på ar-betsplatserna. Vi har noterat och kan notera att stress, arbetsbelastning, hot och våld i dag utgör stora problem på vissa arbetsplatser. Därför är det viktigt att förbättra arbetssäkerheten och förebygga arbetsmiljörisker.

Fru talman! För att kunna förbättra kvinnors arbetsmiljö och bidra till att komma närmare de jämställdhetspolitiska målen måste bristerna och utvecklingsbehoven identifieras.

Mobbning och trakasserier tillhör vardagen på en del arbetsplatser. Ofta är det en tragedi för den drabbade individen och dennes familj. Det bedöms att uppemot 300 personer begår självmord till följd av mobbning och andra trakasserier på arbetsplatserna.

Arbetsgivaren har ett ansvar att vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga skador och sjukskrivningar. Det ska vara arbetsgivaren som ser till att de drabbade får adekvat rehabilitering.

Men det är också samhällets ansvar att ge både individen och arbetsgivaren stöd och råd för att förebygga förekomst av psykosociala problem på arbetsplatsen.

Arbetsmiljöverket har ett kontinuerligt arbete med att ta fram och sprida kunskapssammanställningar. Ett bra företagsklimat behövs för att stimulera produktionen och främja de anställdas hälsa.

Arbetsmiljöpolicen ska självklart handla om riskminimering vad gäller arbetsrelaterade olycksfall och sjukdomar. Men den handlar också om att arbetsmiljön ska vara utvecklande och hälsofrämjande. Därför måste kunskapen och medvetenheten om arbetsmiljöns betydelse öka. Därför är det viktigt med en mer positiv syn på arbetsmiljöfrågorna.

Det finns stora fördelar för de arbetsgivare som använder sig av arbetsmiljöns positiva möjligheter. Det behövs ett nytt tänkande, där arbetsmiljön ses som en möjlighet att främja både hälsan och verksamheten. Arbetsmarknadens parter har en avgörande roll i arbetsmiljöarbetet.

Fru talman! Det är mycket allvarligt om unga människor i arbetslivet utsätts för risk på grund av att de inte vågar ställa frågor eller har fått för dålig information om sina arbetsuppgifter.

Det har tyvärr blivit allt viktigare för oppositionen att leta efter fel eller svartmåla i stället för att tillsammans med oss uppmärksamma de brister som kan identifieras.

Andra länder ser Sverige som en förebild. Sverige har kommit långt när det gäller arbetsmiljöfrågor, men vi har alla ett ansvar att se till att samverkan fungerar och att riskerna på arbetsplatserna minimeras.

Ökad kunskap om arbetsmiljöfrågor är en viktig del för att få till stånd ett bättre arbetsmiljöarbete och för att det ska bli bättre på våra arbetsplatser.

(Applåder)

Anf. 6 GÖRAN LINDELL (C):

Fru talman! Dagens debatt om arbetsmiljö är välkommen, tycker jag. Det finns alltid ett behov av att lyfta frågor om risker i arbetslivet på alla plan, och en offentlig debatt i riksdag och medier sprider ringar ut i samhället som kan ge positiva effekter.

Först vill jag säga en del om den fysiska arbetsmiljön och risker i arbetet i mer traditionell form.

Sverige har även på detta område en bra utveckling på många sätt, både vid en internationell jämförelse och om vi tittar på läget i Sverige över tid.

En ansevärd del av de svåra olyckor och dödsfall som sker i arbetet sker de facto i trafiken. Den delen av olyckorna har vi ofta anledning att särredovisa. Men oavsett om vi tittar på siffrorna inklusive eller exklusive trafikskador ser de allt bättre ut, särskilt för åren 2008 och framåt – i varje fall när vi tittar på dödsfall. Statistik bör som bekant alltid tas med en nypa salt, och förklaringen till siffrorna är inte alltid den man i första ögonblicket får intryck av.

Dagens debatt är vad jag förstår delvis initierad med anledning av den olycksvecka vi hade för ett tag sedan med fyra döda på arbetet på några få dagar. Det finns all anledning att uppmärksamma och förfaras av sådana händelser. Men som sagt, en längre period ger ingen signal om att detta är en del av en trend – tvärtom.

Den kraftiga minskning av olyckorna som skedde 2007–2009 har delvis ätits upp av ökningen 2010–2012. Men mönstret för dödsolyckor ser fortsatt positivt ut – 2012 har den lägsta siffran, med undantag av 2009. Det året var det 41 döda; förra året var det 45. Det var alltså för många döda i arbetsrelaterade olyckor.

Fru talman! Självklart har vi alla utgångspunkten att varje olycka är en för mycket. Frågan är då vilka verksamma motmedel som finns.

Arbetsolyckor och arbetsmiljöproblem av mer fysisk karaktär är ofta koncentrerade till vissa branscher. Jag tillhör dem i församlingen som har prövat två typer av sådana här utsatta miljöer under flera årtionden, nämligen djurskötsel och manuellt skogsarbete. Jag är definitivt inget föredöme i hur man ska bete sig.

Jag har drabbats av många skador och många tillbud. Jag står här med ett finger för lite och diverse skavanker här och var på kroppen efter olyckor som jag drabbats av. De kunde ha varit och slutat mycket värre.

Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att nämna att jag häromdagen läste den glada nyheten att det här faktiskt är det första året vi så här långt inte har haft någon som har förolyckats i lantbruksarbete i det här landet.

Min egen erfarenhet stämmer väl med det man kan se i utvärderingar av vad som brukar orsaka den här typen av olyckor. Antingen är man ovan och för lite insatt i arbetssituationen eller också är man van och rutinmässig och därmed lite slarvig. Olyckorna händer gärna när man är trött och sliten eller alltför stressad. I de allra flesta fall, när man tänker efter, har man gjort något felaktigt och illa övervägt moment som medverkat till olyckan.

I botten finns naturligtvis alltid den enskilda människan och hennes eget ansvar att iaktta tillräckliga försiktighetsåtgärder i riskfyllda miljöer. Men lika självklart är det att det är arbetsgivaren som har ett huvudansvar, både enligt och lag och moraliskt, för att arbetet sker på ett säkert sätt. Det är därför viktigt att det finns strukturerade rutiner ute på företag där olycksrisker förutses och i största möjliga mån arbetas bort och där olyckor och tillbud analyseras i lärande syfte.

Jag fick till exempel för ett par veckor sedan möjlighet att följa hur arbetet med service på Stockholmstågens vagnar går till ute i depån i Årsta. Jag imponerades av hur strukturerat det olycksförebyggande arbetet var med många inbyggda så kallade idiotsäkringar i arbetsmomenten för att förhindra olyckor av olika slag.

Jag vill också betona fackets viktiga roll i dessa sammanhang. Det handlar om att ständigt ha ögonen på att säkerhetsfrågorna är i fokus, både från arbetsgivarnas sida och från dem som finns i produktionen.

Fru talman! Dagens huvudfokus för mig ligger alltså på den fysiska arbetsmiljön. Jag ber att få återkomma till det som mer handlar om den psykosociala miljön i mitt nästa inlägg.

Slutligen hoppas jag att vi slipper fler svarta olycksveckor, som den vi hade för någon månad sedan, och att vi inte faller för frestelsen att försöka politisera de tragiska dödsolyckor som har drabbat oss. Tyvärr har jag sett en del tendenser i medierna i den riktningen. Det är något som jag ibland uppmärksammar och uppfattar som direkt osmakligt. (Applåder)

Anf. 7 MATTIAS KARLSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Socialdemokraterna för att de har tagit initiativ till dagens debatt om detta viktiga ämne.

Arbetsmiljöfrågor kan kanske låta lite tråkigt och byråkratiskt. Det är ett typiskt politikerord som säkert får en och annan av er som har råkat zappa hit via SVT Forum att kanske vilja stänga av tv:n och gå och koka kaffe i stället.

Men oavsett om man stannar kvar vid tv:n eller grubblar lite vid kaffebryggaren tror jag att alla som reflekterar närmare över ämnet ganska snart förstår att det här är oerhört viktigt och oerhört centralt. Det är ett ämne som på något sätt berör oss alla personligen.

Trygga, mänskliga, välfungerande och säkra arbetsplatser innebär ökad livskvalitet och bättre hälsa för den enskilde. För arbetsgivaren kan det innebära ökad produktivitet, förbättrade möjligheter att behålla nyckelkompetens med mera. Och för staten och samhället kan det medföra minskade ekonomiska och sociala problem, vilket ger mer pengar över till den gemensamma välfärden.

Motsatsen, det vill säga brister i arbetsmiljön, har ofta en väldigt avgörande konkret och i vissa fall dramatisk effekt, inte bara på den drabbade utan också i många fall på dennes nära och kära.

Fru talman! Min morfar, Harry Andersson, är en fantastisk man och en av mina stora förebilder. Han började kroppsarbete tidigt, först som skogsarbetare och sågverksarbetare och sedan som fabriksarbetare. Brister i arbetsmiljön i form av tunga lyft, dåliga och enformiga arbetsställningar med mera gjorde att han slets ut i förtid och sjukpensionerades. Förutom kronisk smärta och lägre månadsinkomst än vad han annars skulle ha haft ledde bristerna i hans arbetsmiljö till förlust av livskvalitet och många potentiellt aktiva år i livet. Sedan ett antal år är han rullstolsbunden och i det närmaste förlamad från midjan och nedåt, vilket naturligtvis gör det svårt för honom att lämna huset. Det innebär att han behöver hjälp med det mesta, antingen från hemtjänst eller från någon anhörig.

Med en bättre arbetsmiljö hade han kanske fortfarande kunnat påta lite i sin älskade trädgård. Kanske hade till och med mina barn kunnat få samma chans som jag hade när jag var liten att följa med honom ut och fiska och lyssna på hans fiskehistorier.

Min kära mor, som nu lägger mycket tid på att pyssla om och hjälpa min morfar, har jobbat som undersköterska inom vården i 40 år. Hon har hjälpt otaliga svaga och sjuka människor. Nästan så länge som jag kan minnas har hon lidit av trötthet och kronisk värk i nacke, axlar och rygg, mycket på grund av bristande arbetsmiljö i form av underbemanning, stress, maratonpass och tunga lyft.

Jag är säker på att det är många här i kammaren och ännu fler hemma i stugorna som har liknande fall i sina familjer. Arbetsmiljöfrågor är ingenting abstrakt och avlägset. Det är någonting som påverkar oss alla i vår vardag.

Jag förstår att det inte är så värst mycket som regeringen kan göra på arbetsmiljöområdet i dag för att hjälpa min morfar eller min mamma, som snart går i pension. Men man kan göra saker för att hjälpa min lillasyster, som har gått i mammas fotspår inom vården, och alla andra som i dag befinner sig på arbetsmarknaden för att de inte ska drabbas av liknande eller värre arbetsrelaterade skador.

Givetvis går det aldrig att helt eliminera risken för arbetsplatsolyckor, skador och sjukdomar. Men ambitionen måste ändå vara att ingen ska behöva dö eller skada sig på arbetsplatsen på grund av sådant som hade kunnat undvikas med relativt enkla medel, med rimligare resurstilldelning, med en mer ansvarstagande lagstiftning och med bättre kontroller.

Då duger det inte att, som regeringen har gjort, försämra arbetsplats-tillsynen genom att skära ned på resurserna till Arbetsmiljöverket och dra in det statliga stödet till fortbildning av skyddsombud. Då duger det inte heller att, som regeringen och Miljöpartiet har gjort, instifta västvärldens slappaste lagar för arbetskraftsinvandring eller att ge en odemokratisk överstatlig union makt över den svenska arbetsmarknaden. Det har i båda fallen bidragit till att försämra arbetsvillkoren och till att seriösa ansvarstagande företagare har konkurrerats ut.

Det duger inte att skära ned på personalen inom äldreomsorgen samtidigt som de äldre blir allt fler, vilket har skett både under den tidigare socialdemokratiska regeringen och under den nuvarande borgerliga regeringen.

I vårt förslag till statsbudget 2014 föreslår Sverigedemokraterna betydande satsningar på förbättringar av arbetsmiljön. Vi satsar enorma resurser på personalförstärkningar inom den offentliga sektorn, vilket dramatiskt skulle bidra till att minska stressen och förbättra arbetsmiljön.

Vi föreslår en återställning av Arbetsmiljöverkets resurser samt av det statliga stödet till fortbildning av skyddsombud. Vi avsätter medel till upprättandet av ett nationellt center för arbetsmiljöforskning. Vi skjuter till pengar i kampen mot mobbning och trakasserier i arbetslivet. Vi satsar pengar på att förbättra den fysiska arbetsmiljön i våra skolor.

Innan jag slutar, fru talman, skulle jag vilja ställa några frågor till regeringen och Socialdemokraterna.

Jag skulle helt enkelt vilja fråga regeringen om man känner sig nöjd med den rådande situationen gällande arbetsmiljö och arbetsskador. Jag vet att man säger att man inte är det. Men varför får vi i så fall inte se några substantiella satsningar och förslag för att man ska komma till rätta med problemen när utvecklingen under flera år i rad har gått i helt fel riktning?

Jag skulle vilja ha ett antal besked från Socialdemokraterna. Hur ställer ni er egentligen till återinförandet av en väl kontrollerad och behovsprövad arbetskraftsinvandring? I den frågan kommer det hela tiden olika besked från olika företrädare.

Jag skulle vilja att ni svarar ja eller nej på följande fråga: Om ni under den kommande mandatperioden ställs inför en situation där er enda chans att få igenom förslag som leder till ökad trygghet på landets arbetsplatser

är att samtala med oss sverigedemokrater, väljer ni då att strunta i arbetarnas trygghet?

Och när ska ni leva upp till ert tolv år gamla löfte om rätt till heltid i de kommuner där ni styr? Och hur tänker ni att ni ska kunna leverera detta på en nationell nivå utan att skjuta till en enda krona?

Anf. 8 ALI ESBATI (V):

Fru talman! För drygt två år sedan dog 24 år gamla Johan Löfroth efter en olycka vid Nordkalks anläggning i Luleå. Den 19 år gamla Gustaf Solli överlevde med 55-procentiga brännskador. Han har blivit något av en symbol för arbetsskador på en nygammal arbetsmarknad.

Även om olyckor med dödlig utgång, som den i Luleå, är relativt ovanliga på svenska företag är det mycket runt den olyckan som tyvärr är allt vanligare, till exempel att det inte har väckts något åtal trots att det har gått två år. Därmed finns det en risk för att brottet blir preskriberat. Det beror på prioriteringar och på resursbrist i sådana här fall. Men det beror också på att det är väldigt många olika aktörer involverade. Det är ett ansvar som blir diffust med underleverantörer och underentreprenörer.

Riskfyllda jobb läggs på inhyrd personal, som Johan och Gustaf. Det här är en växande och inte särskilt vacker del av det svenska arbetslivet. Mer än hälften av alla som dog i byggolyckor 2010 och 2011 jobbade till exempel för underentreprenörer.

En annan del av det svenska arbetslivet som inte syns i sådana här fruktansvärda och våldsamma händelser som den i Luleå men som likväl utgör en stor del av den vakna tiden för många svenskar kunde vi läsa om för några dagar sedan i en rapport från Sveriges Företagshälsor. Det är en kraftig ökning av andelen som uppger att de har känt psykiskt obehag inför sitt arbete. Andelen som anger att de är motiverade att gå till jobbet har minskat. Och som en rimlig förklaring lyfter de bakom rapporten fram: slimmade organisationer och en ökning av en sådan typ av stress som man upplever sig inte kunna hantera och som vi vet är hälsovådlig. Samtidigt ser vi sjukskrivningarna öka igen.

De utvecklingstendenserna är sammantvinnade. De handlar om förskjutningar i makt och inflytande över arbetets organisering och innehåll och i vilka som räknas mest och minst i det svenska samhället.

Fru talman! Sverige har varit ett föregångsland i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Inte minst har de fackliga organisationernas inflytande, möjligheten att ta upp konkreta bekymmer från golvet, spelat en avgörande roll. Det har gett resultat, och det ger fortfarande resultat. Inom väletablerade industrier är skyddsnivån hög och man bygger vidare på utarbetade rutiner för att minska antalet svåra tillbud. Men det är också uppenbart att någonting har hänt. Det växande obehaget och den psykiska pressen är en aspekt. En annan aspekt är att arbetsskadestatistiken har gått upp tre år i rad. Vi ska komma ihåg att det är mer än troligt att det finns ett stort mörkertal, till exempel i branscher där man använder sig av mycket utländsk arbetskraft.

Hur har utmaningarna på arbetsmiljöområdet hanterats av regeringen Reinfeldt? Med stort engagemang och kraftfulla insatser. Ja, det kan man säga, men tyvärr i motsatt riktning än det som är önskvärt. Här ser vi nämligen det som har blivit den här regeringens adelsmärke, att göra

Sverige till världsledande på att sluta att vara världsledande på område efter område.

Bland regeringens allra första åtgärder var att lägga ned Arbetslivsinstitutet med framstående arbetsplatsrelevant forskning. Så har Arbetsmiljöverket dränerats på resurser. Antalet inspektörer har minskat med 35 procent sedan 2006, samtidigt som anmälningarna från skyddsombud har ökat med 60 procent.

Alla LO-förbund anger att deras regionala skyddsombud har upplevt en negativ påverkan av neddragningarna. Den situationen kommer tyvärr att förvärras nu när verket ska centralisera verksamheten ytterligare och därmed komma längre bort från basarbetet på fältet. Sverige ligger i dag långt under den minimigräns som FN:s arbetsorganisation ILO menar ska gälla för antalet arbetsmiljöinspektörer. Det här har skett samtidigt som regeringen aktivt har öppnat för mer av osäkra anställningar, infört ett regelverk för arbetskraftsinvandring som lägger till rätta för utnyttjande och social dumpning och mer och mer pressat anställda inom välfärdstyrken i sin iver att skrapa ihop pengar till skattesänkningar.

Fru talman! Ibland kan man höra att klassamhället har blivit arkiverat, i alla fall blivit svårare att få syn på. Den som menar det kan ta en titt på faktiska skillnader i arbetsmiljö och på regeringens politik på området. Då framträder klassamhället tydligt och likaså vilka intressen som dagens regering har närmast ögonen.

En bankdirektör, en finansman eller för all del en riksdagsledamot löper inte en påtaglig risk varje morgon att bli fysiskt skadad eller till och med omkomma som en följd av arbetet. Det är i dag enorma skillnader mellan lågavlönade kvinnor i till exempel LO-yrken och högavlönade män med akademisk utbildning när det gäller risken för förslitningsskador och när det gäller långvarig brist på kontroll.

Frågan när man utformar politik gäller vilka problem som syns och begrips. Vilkas liv och hälsa är det som räknas mest och får mest tyngd?

Jag ska i mitt nästa inlägg återkomma till Vänsterpartiets förslag för att göra svenska arbetsplatser säkrare, men jag konstaterar att regeringen som sitter med ett stort ansvar för regelverket och för möjligheterna att följa upp regelverket har gjort förbluffande lite – i alla fall positiva saker. För detta är det dess värre många på den svenska arbetsmarknaden som har fått betala ett högt pris – och fortfarande gör.

(Applåder)

Anf. 9 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Ett mer hållbart och tryggt arbetsliv med en god arbetsmiljö är en viktig faktor för att ohälsa, sjukdom och olycksfall ska kunna förebyggas. Varje arbetsplatsolycka och i värsta fall dödsolycka är förstas djupt tragisk, inte minst för familj, anhöriga och arbetskamrater. Det är viktigt att information och kunskap om risker på arbetsplatserna sprids bättre. Arbetsgivaren har förstas huvudansvaret, men det är också viktigt att unga, inte minst i skolan, får kunskap om arbetsmiljöfrågor. Här måste finnas förutsättningar att lägga en grund till säkrare arbetsplatser i framtiden.

Regeringen har därför infört att kunskapsområdet på olika sätt finns med i skolutbildningen redan från och med årskurs 7 och därefter i de

olika gymnasieutbildningarna, både de yrkesförberedande och de högskoleförberedande gymnasieutbildningarna.

Det är också positivt att Sverige under sitt ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2012 hade ett särskilt fokus på unga i arbetslivet. För någon månad sedan arrangerades en nordisk heldagskonferens om ungas arbetsmiljö. Det är viktigt med erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna och att öka kunskapen om ungas arbetsmiljö genom att sprida forskning på området.

Arbetsmiljöverket har i år genomfört insatser med särskild inriktning på unga. Under perioden april till september inspekterade Arbetsmiljöverket 1 300 arbetsplatser med fokus på just ungdomar. Sammantaget fann inspektörerna ca 1 500 brister som ledde till att krav ställdes. Insatserna har också syftat till att öka och stärka ungas kunskaper om arbetsmiljöfrågor och deras rättigheter på jobbet. Det är mycket viktigt för att förebygga olyckor på arbetsplatserna. Allt viktigare blir det eftersom vi i framtiden också förväntas arbeta allt längre. Om vi ska kunna arbeta längre är det en förutsättning att arbetsmiljön är god redan tidigt under yrkeslivet.

Därför är det positivt att Arbetsmiljöverket riktar en informationskampanj till unga inom branscher där olycksrisken är högre för att informera om säkerheten på arbetsplatsen och rättigheterna som arbetare. Parallellt görs också ett ökat antal inspektioner på arbetsplatser där unga jobbar.

En utgångspunkt, fru talman, för den nationella handlingsplan som finns på arbetsmiljöområdet är att arbetsmiljön inte enbart ska ses som en riskkälla utan också visa på alla de möjligheter som finns när man har en bra arbetsmiljö. Alliansregeringens mål är att alla ska ha möjlighet att arbeta utifrån sina egna förutsättningar. Vi kristdemokrater talar ofta om att alla ska kunna jobba till hundra procent av sin förmåga. För att nå det målet är arbetsmiljöarbetet viktigt också för att förebygga ohälsa och olycksfall och skapa en god arbetsmiljö.

Med hjälp av insatser med dessa mål för ögonen kan förtida utträde från arbetslivet motverkas och möjligheterna till ett tidigare inträde ökas. Arbetsmiljöpolicen har en viktig funktion för att målen ska uppfyllas. Det är viktigt att understryka att arbetsmarknadens parter har ett stort ansvar. Arbetsgivaransvaret är centralt när det gäller att skapa en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren är alltid skyldig att se till att arbetet kan utföras utan risk för ohälsa eller olycksfall. Det innebär bland annat att arbetsgivaren är skyldig att förvissa sig om att den som ska utföra ett jobb får tillräckliga instruktioner och verkligen lär sig jobbet. Personalen ska inte bara veta vilka risker som kan finnas utan också hur man ska undvika riskerna. Chefen på arbetsplatsen måste känna till arbetsmiljölagen och de arbetsmiljör regler som gäller på arbetsplatsen. Därför är det givetvis viktigt med utbildningar för just chefspositioner i arbetslivet.

Förebyggande av arbetsplatsolyckor är viktigt. Om olyckan är framme är det viktigt med effektiva sanktionssystem för att det ska vara kännbart för de arbetsgivare som har misslyckats med sitt huvudansvar.

Det vi i dag diskuterar är en viktig fråga. Det här är en viktig debatt. Vi har inledningsvis till stor del fokuserat på den fysiska arbetsmiljön. Men en oerhört viktig fråga är förstås den psykosociala arbetsmiljön. I takt med att tekniken utvecklas och att vi som arbetar, många här i Sve-

rige, ständigt är nåbara via uppkoppling i telefon och dator, hela tiden är nåbara fast vi är lediga, suddas gränsen ut för arbete, familj och fritid. Det är också en viktig fråga för framtiden för ett hållbart arbetsliv och för en god arbetsmiljö. Därför anser vi kristdemokrater att frågorna behöver belysas och att det behövs mer forskning för att öka kunskaperna om vad det innebär att alltid vara uppkopplad.

(Applåder)

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Sverige ska vara ett föregångsland när det gäller arbetsmiljöarbete, och då måste arbetsmiljöarbetet vara en naturlig del av vardagen ute på våra arbetsplatser. A och O för att uppnå det här är att samarbetet och det förebyggande arbetsmiljöarbetet fungerar. Här har partsorganisationerna en väldigt viktig roll som pådrivare för en bättre förebyggande arbetsmiljö. De kan göra skillnad genom att aktivt påverka sina medlemmar att göra rätt och också fokusera på betydelsen av ett hälsosamt arbetsliv på både kort och lång sikt. Prevent är ett alldeles lysande exempel på hur parterna samverkar, inte i det lilla men i det stora. De samverkar kring kunskaps- och metodutveckling för en bättre arbetsmiljö.

Ett annat, betydligt mindre men viktigt, samverkans exempel är En säker arbetsplats som är ett partsgemensamt initiativ inom byggsektorn med det långsiktiga målet att uppnå arbetsplatser där ingen skadas eller dödas.

Det är genom sådana här samverkansmodeller och -metoder, små som stora, som parterna kan arbeta tillsammans för att fånga upp nya trender, tankar och goda exempel på hur vi bäst kan hantera nya förutsättningar, risker och utmaningar.

Fru talman! Även Arbetsmiljöverket gör betydande insatser för att informera företag om regelverk och hur de kan förbättra sitt arbetsmiljöarbete. Det är viktigt, eftersom många företag vittnar om att de har svårt att ta till sig och förstå regelverken. Man vet att arbetsmiljöarbete är viktigt, men man känner också att man kan behöva stöd. Att Arbetsmiljöverket jobbar med att informera och sprida kunskap tror jag är viktigt. De har också fått extra resurser för olika satsningar med just det syftet. Jag tror att Arbetsmiljöverket är en viktig kunskapsmyndighet.

En annan viktig uppgift för Arbetsmiljöverket är såklart tillsynen. Den verksamheten syftar både till att få till stånd ett väl fungerande förebyggande arbetsmiljöarbete och till att kontrollera att alla regler följs.

Flera oppositionspartier har ett mycket högt tonläge när det gäller resurser till Arbetsmiljöverket. Jag menar att det inte bara handlar om hur mycket resurser en viss myndighet får utan också om hur resurserna används. Att göra som Socialdemokraterna har gjort och koppla samman arbetsmiljöarbetet och antalet dödolyckor med resurserna till Arbetsmiljöverket är att göra det alldeles för enkelt för sig. Frågorna är mycket mer komplexa än så.

Fru talman! Varje dödsolycka som sker på arbetsplatserna är en för mycket. Men sett i ett historiskt perspektiv är utvecklingen definitivt på väg åt rätt håll. Precis som jag sade i mitt första inlägg och även andra har sagt här har antalet dödsolyckor i arbetet minskat trendmässigt under

mycket lång tid. Decennium efter decennium har dödsolyckorna minskat. År 2009 uppmättes den lägsta nivån av dödsfall sedan 1950-talet. Det var då 41 stycken. Under 2010 och 2011 ökade antalet något men sjönk igen under 2012 till 45, trots att flera hundra tusen fler är sysselsatta nu än tidigare.

Om det vore så att antalet dödsolyckor bara berodde på resurserna till Arbetsmiljöverket, vilket det ibland kan låta som här i kammaren, undrar jag varför dödsolyckorna ökade under vissa år när Socialdemokraterna hade makten. År 2000 dog 65 personer i arbetet, 2002 var det 65 personer och 2005 var det 68 personer. Det går inte att göra det så lätt för sig. Jag kommer aldrig att anklaga en socialdemokratisk regering för att de här personerna dog medan de arbetade. Det går inte att göra det så lätt för sig och bara koppla ihop resurser med dödsolyckor. Det är att göra det enkelt, och det är att politisera en svår fråga.

Låt mig vara tydlig, fru talman. Ingen ska behöva dö på jobbet. En person är en för mycket. Ingen ska behöva gå till jobbet på morgonen för att sedan aldrig återvända hem till sin familj och sina vänner.

(Applåder)

Anf. 11 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! När man lyssnar på arbetsmarknadsministern låter det som att hon inte vill se att arbetsskadorna ökar och har ökat för tredje året i rad. Även om man räknar in att antalet personer som arbetar växer har andelen ökat, och det har den gjort tre år i rad. Det är faktiskt en negativ utveckling, det hoppas jag att vi är överens om. Frågan är om vi ska göra någonting åt det eller vara nöjda med den utveckling som pågår.

Fru talman! Arbetsmiljö handlar om två saker, tycker jag. Det handlar om konkurrensneutralitet, och det handlar om människovärde.

Det handlar om att alla de arbetsgivare som tar arbetsmiljöarbetet på allvar inte ska behöva riskera att konkurreras ut av andra aktörer som inte tar det på samma allvar. Där har vi politiker ett ansvar att upprätthålla rättvisa villkor.

Det handlar också om människovärde, hur vi värderar människors liv, hälsa och villkor på arbetet. Vill vi att industriarbetaren ska hänga av sig huvudet i omklädningsrummet, som den tidigare Metallbasen Leif "Blomman" Blomberg uttryckte det? Vill vi att projektledaren ska vara tillgänglig även på kvällar, helger och semester så att arbetsgivaren alltid kan ringa? Vill vi att kassörskan ska grimasera av smärta över värken när hon går hem för dagen? Vill vi att socionomen ska ligga vaken om natten med huvudvärk över att inte räcka till för sina klienter? Vill vi att läraren på grund av stress och bullrig miljö inte ska kunna sova på natten? Vill vi att servitrisen ska halka på det hala golvet? Vill vi att byggnadsarbetaren ska falla? Nej, självklart inte. Jag tror att alla vi som deltar i den här debatten delar den uppfattningen. Vi lider varje gång någon människa skadas på sitt arbete. Ingen vill att det ska ske. Det som skiljer oss åt är om vi representerar partier som tänker göra någonting åt det eller inte. Det är där vi skiljer oss åt. Är man beredd att avsätta resurser? Är man beredd att skärpa lagstiftningen? Är man beredd att göra de insatser som krävs för att vi ska kunna vända utvecklingen?

Det handlar om resurser för fler inspektioner av Arbetsmiljöverket. Det handlar om resurser för att modernisera föreskrifterna så att de

hänger med i kunskapsutvecklingen. Det handlar om ny kunskap och att faktiskt satsa på arbetsmiljöforskning. Det handlar om en nollvision för dödsolyckor. Det handlar om att öka mandatet och utbildningen när det gäller de regionala skyddsombuden. Det gäller att skärpa reglerna för visstidsanställningar och göra heltid till norm på hela arbetsmarknaden. Det handlar om en lång rad konkreta förslag. Det är där vi skiljer oss åt. Jag tror att ingen vill anklaga någon för att inte ha ambitionen att ha ett tryggt arbetsliv. Frågan är: Har man de politiska musklerna och viljan att göra någonting åt det eller inte?

Fru talman! Vi socialdemokrater ser varje människa som en resurs. Vi ser också varje människa som unikt värdefull och skyddsvärd oavsett bakgrund. Jag vill säga till Sverigedemokraterna att vi har en fundamentalt skild syn från er. Vi kommer aldrig att se på en arbetskamrat som ett problem på grund av hans eller hennes bakgrund. Arbetarrörelsens styrka är, har varit och kommer att vara att vi håller ihop och att vi satsar på solidaritet mellan arbetare oavsett bakgrund, oavsett etnicitet och oavsett nationalitet.

Vi socialdemokrater lägger fram skarpa förslag för att stoppa social dumpning och osjysta villor, men vi kommer aldrig, aldrig att ställa arbetare mot arbetare. Enade vi stå, söndrade vi falla.

(Applåder)

Anf. 12 MEHMET KAPLAN (MP):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på talarna i den här debatten. Vi har mycket att lära av varandra. Däremot blev jag lite konfunderad när jag lyssnade på Sverigedemokraternas representant. Jag undrade om han skulle lyckas få in något om invandring i denna debatt också. Det dröjde inte många minuter innan Mattias Karlsson tog tillfället i akt och lyfte frågan om arbetskraftsinvandring. Förvånad följde jag hans resonemang, men det kom inte några belägg för att arbetskraftsinvandring i sig skulle ha någon inverkan på arbetsmiljöfrågan. Nej, det verkade bara vara ett viktigt kodord att slänga in vid lämplig plats i anförandet, kanske för att anförandet ska bli sökbart för avsedd målgrupp. Mattias Karlsson kanske kan förklara sig. Han har ju möjlighet att göra det här.

Fru talman! Jag vill också lyfta fram en annan fråga. Det gäller det här med politisering av en sakfråga. Jag har inte hört någon av de tidigare talarna, även om det fanns lite märkligheter i något av anförandena, skylla på regeringen när det gäller att fler människor dör på jobbet på det sätt som jag uppfattade att arbetsmarknadsministern gjorde gällande. Det är möjligt att arbetsmarknadsministern hörde mer än jag eller hänvisar till inslag i medierna, men jag tycker att det är lite märkligt att man på det här sättet lägger fram det som att oppositionen skulle vilja skylla detta på regeringen.

Det vi lyfter fram är att ett område där vi är och har varit relativt duktiga historiskt håller på att gå i stå. Det har blivit en stagnation.

Vi har givetvis olika upp- och nedgångar i en statistisk linje över åren, men i det systematiska arbetet verkar det inte finnas någon mer tanke än att Arbetsmiljöverket gör så gott de kan, vilket den förra arbetsmarknadsministern också svarade på en interpellation i våras. Hon sade vidare att de resurser som verket har fått bland annat har gjort att antalet inspektioner per inspektör har ökat och att det totala antalet in-

spektioner inte har något med arbetsmiljöarbetet att göra, för regeringen har inte sett en sådan nedgång som oppositionen befarade.

Miljöpartiet tycker att i takt med att arbetslösheten har stigit har regeringen hanterat detta genom att bland annat hänvisa allt fler människor till exempelvis arbetsmarknadsprogram.

När det gäller jobb- och utvecklingsgarantin har vi sett att platsanordnare, som måste sägas ha arbetsmiljöansvaret även om de i lagens mening inte är arbetsgivare, har åsidosatt många av de problem som finns på dessa arbetsplatser. Jag talar om arbetsplatspraktik och kopplingen till olyckor.

Jag skulle vilja att ministern avsatte några sekunder av sin talartid till att förklara hur hon har tänkt att Arbetsförmedlingen, som är en myndighet som hon ansvarar för, ska hantera det när människor som står längst från arbetsmarknaden och som, bland annat enligt Moderaterna, ska in på arbetsplatspraktik utsätts för en skadlig arbetsmiljö.

Anf. 13 ISMAIL KAMIL (FP):

Fru talman! Arbetsmiljökunskap behövs som grund för eleverna i utbildningen och ska anpassas efter behov och situation redan tidigt i utbildningssystemet.

Det är viktigt att universitet och högskolor utformar sina egna utbildningar och anpassar dem utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Arbetsmiljöfrågor bör vara en del av universitetens och högskolornas kursutbud.

Chefs- och ledarskap har stor betydelse för arbetsmiljön. Det är angeläget att främja en miljö där arbetsplatsens resurser tas till vara på bästa sätt. Blivande och befintliga chefer och ledare måste ha goda kunskaper om arbetsmiljöfrågor.

Det är angeläget att företagshälsovårdens roll stärks ytterligare vad gäller uppdraget att arbeta förebyggande.

Den framtagna nationella handlingsplanen inom arbetsmiljöområdet syftar till att peka ut en riktning för insatser som ska bidra till parternas fortsatta arbete.

På senare tid har arbetslivet och de faktorer som påverkar arbetsmiljön snabbt förändrats och förmågan att hantera vissa risker förbättrats samtidigt som nya risker tillkommit och fått ökad betydelse.

Samverkan på lokal nivå, nationell nivå och EU-nivå måste stärkas. Samverkan för att förebygga har en viktig roll. Arbetstagarnas synpunkter är värdefulla på en arbetsplats. Fokus på samverkan måste lyftas fram.

Vid Arbetsmiljöverket pågår sedan några år tillbaka ett arbete med att ta fram övergripande regler. Det är viktigt att arbetsgivare och arbetstagarer får stöd i rehabiliteringsfrågor och i det praktiska arbetsmiljöarbetet, bland annat med systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöverkets arbete sker i samråd med arbetsmarknadens parter. På regeringens initiativ har det genomförts en trepartsgemensam konferens på temat psykosocial arbetsmiljö. Regeringen har även gjort särskilda satsningar som har bäring på psykosociala arbetsmiljöaspekter och på kvinnors arbetsmiljö. Man har också gjort en satsning mot hot och våld i arbetslivet.

Fru talman! Kvinnor saknar i högre grad än män möjlighet att påverka sin situation. Det är allvarligt. Vi måste alla ta detta på största allvar och komma överens om på vilket sätt vi ska lyfta fram kvinnornas roll i samhället.
(Applåder)

Anf. 14 GÖRAN LINDELL (C):

Fru talman! Den psykosociala arbetsmiljön är för många en oerhörd påfrestning. Det är svårt att jämföra den med den fysiska arbetsmiljön över åren, men mycket talar för att dess roll har vuxit i takt med att de fysiska olyckorna har minskat.

Personligen tycker jag att effekterna av till exempel negativ stress, kränkningar och till och med mobbning som förekommer i arbetslivet måste lyftas fram tydligare som ett allvarligt arbetsmiljöproblem.

I synnerhet när vi har ambitionerna att alla som vill ska kunna klara ett jobb är det nödvändigt att frågorna runt den psykosociala arbetsmiljön hamnar mer i fokus. Ju mer sårbar man är i arbetet, desto mer dramatiska blir effekterna av dåliga psykosociala miljöer.

Här behövs stort fokus från alla parter, med särskild betoning på arbetsgivarens roll, för att uppmärksamma dessa frågor och jobba strukturerat med att arbeta bort problemmiljöer.

Jag vill särskilt lyfta fram en fråga i detta sammanhang, och det är ledarskapet på arbetsplatsen. Det har en avgörande betydelse för hur arbetsmiljön fungerar i detta avseende.

Den gamle kämpan inom arbetsmiljöforskningen professor emeritus Lennart Levi jobbade förtjänstfullt med dessa frågor för Centerpartiet i riksdagen under förra mandatperioden. Han fortsätter oförtrutet sitt arbete, inte minst på det internationella planet.

Det nationella centrumet för arbetsmiljöforskning som börjar ta form är ett viktigt steg i Lennart Levis anda och kommer att medverka till att arbetsmiljöforskningens resultat sammanställs och når ut bättre på arbetsmarknaden.

Jag hoppas och tror att Sverige även i framtiden kommer att stå sig väl vid en jämförelse när det gäller det olycksförebyggande arbetet och även på det psykosociala arbetsmiljöområdet.

Jag vill dock betona att det förutsätter att dessa frågor fortsätter att finnas högt upp på agendan inte bara i riksdagen utan på arbetsplatserna.

Jag menar att vi har den mesta av den struktur som behövs från samhället på plats, och jag tror att Arbetsmiljöverkets nya organisation är ett steg framåt för att forma en effektiv myndighet.

På något sätt har volym och kvantitet kommit att vara det allena sälliggörande i denna debatt. Men nya arbetsformer, nya sätt att tänka och att jobba mer målinriktat mot de arbetsmiljöer och företagsgrupper där problemen är som störst är en utveckling som inger hopp om att effektiviteten ska öka i arbetet.

Vi har haft några diskussioner om utländsk arbetskraft. Jag vill först som sist slå fast att Centerpartiet bejakar att vi öppnar upp arbetsmarknaden i Europa. Självklart ska dock samma krav på säkerhet gälla oavsett var den som jobbar på svensk arbetsmarknad kommer från.

Att Sverigedemokraterna vill sluta till Sverige känner jag till, och det är bra att Ylva Johansson är tydlig i detta sammanhang.

I en del diskussioner kan man ana en tveksamhet till utvecklingen, men jag tolkar inte Ali Esbati på något annat sätt än att alla människor är lika mycket värda oavsett var de kommer från.

Det är viktigt att vi slår fast det på ett tydligt sätt även framöver. Jag hoppas att vi inte kommer tillbaka till beskrivningar som fanns för inte så många år sedan när Göran Persson talade om begreppet social turism för dessa grupper.

Anf. 15 MATTIAS KARLSSON (SD):

Fru talman! Jag vill plocka upp tråden ungefär där jag slutade och fortsätta tala om arbetsmiljö och arbetsvillkor i offentlig sektor.

Vi ser en rad konvergerande problem som i de flesta fall till största delen drabbar kvinnor i offentlig sektor och där en enda lösning kan bidra till att förbättra situationen inom samtliga områden.

Som flera andra talare nämnt har arbetsskadorna ökat under flera år i rad. När det gäller arbetssjukdomar ligger kvinnorna i topp. 40 procent av sjukdomarna orsakas av fysisk belastning, det vill säga tunga lyft eller ensidiga och snedvridna arbetsställningar.

Vård- och omsorgspersonal är en utsatt grupp i sammanhanget, och en majoritet av dem är kvinnor. En betydande del av arbetssjukdomarna inom offentlig sektor kan härledas till stress och underbemanning.

Sedan 2002 har var tionde anställd försvunnit inom äldreomsorgen samtidigt som antalet äldre kraftigt har ökat. Det är naturligtvis en ekvation som inte går ihop, och någon måste betala priset. I det här fallet blir det både vårdtagarna och personalen som får betala genom försämrad vårdkvalitet och genom allmänt försämrad hälsa och ökad risk för skador och olyckor.

Samtidigt som vi ser stora problem med underbemanning och bristande vårdkvalitet finns det paradoxalt nog ett stort problem med ofrivillig deltidsarbetslöshet. Trots att det verkligen behövs mer personal inom den offentliga sektorn får den del av den befintliga personalen som bara jobbar deltid inte arbeta mer trots att de verkligen vill.

Resultatet av detta är vid sidan av att arbetsmiljöproblemen cementeras och att kostnaderna för sjukskrivningar riskerar att öka att de ofrivilligt deltidsarbetslösa, varav en majoritet är kvinnor, har svårt att leva på sin inkomst och halkar efter i kompetensutvecklingen och att det allmänna lönegapet mellan män och kvinnor cementeras.

I Sverigedemokraternas budgetalternativ avsätter vi 5,9 miljarder kronor i ett stimulansbidrag för att erbjuda alla deltidsarbetare inom offentlig sektor en möjlighet till heltid. Detta motsvarar 25 000 nya helårsarbetskrafter inom vården, skolan och omsorgen. Jag menar att detta skulle leda till väsentliga förbättringar av arbetsmiljön, minskade risker för arbetsskador, förbättrad vårdkvalitet, minskad ekonomisk utsatthet och en minskning av det allmänna lönegapet mellan män och kvinnor.

Jag noterar att jag inte fick något svar från Ylva Johansson och Socialdemokraterna när det gäller frågan hur ni ska leva upp till ert tolv år gamla löfte om rätt till heltid i de kommuner där ni har makten och hur ni ska kunna genomföra det på nationell nivå utan att skjuta till pengar.

Jag noterar också att jag inte fick något svar från Ylva Johansson när det gäller arbetskraftsinvandringen. Jag fick en kavalkad av socialistiska första maj-paroller, men jag fick inget svar om huruvida Socialdemokraterna vill införa en väl kontrollerad och behovsprövad arbetskraftsinvandring igen.

När det gäller Mehmet Kaplans fråga om hur arbetskraftsinvandringen är kopplad till arbetsmiljöproblem är det ganska väl belagt vid det här laget att Miljöpartiets och regeringens ansvarslösa reform har lett till förvärrade arbetsmiljöproblem och till att människor har utnyttjats å det grövsta.

Det system ni har byggt upp är riggat så att ni skapar ett överutbud av desperata människor som är beredda att ta arbete på nästan vilka villkor som helst. Ni har gjort det enkelt för skrupelfria entreprenörer att konkurrera ut ansvarstagande entreprenörer genom att erbjuda en dålig arbetsmiljö.

Anf. 16 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Vänsterpartiet har under de senaste åren presenterat en massa små och stora förslag för att förstärka arbetsmiljöarbetet. De har regeringen varit kallsinnig eller motståndare till. Men jag noterar att det finns en stor samsyn, i alla fall i delar av oppositionen, om att genomföra en stor del av kraven efter valet 2014.

Det är en bra utgångspunkt, men många saker kan man göra redan nu om man skulle vilja. Det går att ändra sig och öka anslagen till Arbetsmiljöverket. Det hade i alla fall gått.

Det är viktigt att se över huvudentreprenörsansvaret för arbetsmiljöproblem så att man inte kan sparka dem vidare som en tomburk längs vägen och säga: De är någon annans.

Det är viktigt att man gör det tydligt att arbetsgivare ska ha skyldighet att rapportera in alla olyckor och tillbud som sker på arbetsplatser i Sverige, även sådana som drabbar tillfällig utländsk arbetskraft.

Det behövs en ordentlig genomgång av situationen för personal inom områden i den offentliga förvaltningen där vi har sett en ökning av hot och våld för att se om det exempelvis har att göra med personaltätheten på myndigheterna eller den press som kommer från strängare lagstiftning i försäkringssystemen.

Inte minst handlar det om stora men viktiga saker som att de osäkra anställningarna måste motverkas, inte uppmuntras, och att facket måste stärkas, inte undergrävas.

I grund och botten handlar detta om maktfrågor på arbetsplatsen. Det handlar om att man inte ska kunna behandla folk hur som helst och inte ha incitament för att göra det. De som arbetar ska kunna säga ifrån när situationen är dålig. Det måste inte nödvändigtvis vara en myndighet som påtalar det, utan de som jobbar där måste själva se till att höja sina röster och ha möjlighet att göra det.

Vi ser sprickorna i anställningsskyddet och fackets position i branscher där springvikariat är vanliga. Allt detta är viktigt.

Jag nämnde exemplet med dödsolyckan i Luleå. Jag sade tydligt att det är få dödsolyckor relativt sett i Sverige. Det som är viktigt att se på och att lära sig av är de problem som den olyckan och andra olyckor pekar på, exempelvis ansvarspulverisering och den situation som skapas

och där det blir ett tvångsliknande läge för dem som är unga och arbetar att ta jobb de vet är riskabla.

I boken *Döden på jobbet*, som tar sin utgångspunkt i olyckan står något intressant: Så fort det dyker upp ett skitjobb som inte järnverkets egen personal vill kännas vid ringer de till Empower. Du blir inte långvarig om du tackar nej till jobb, inte om du är ung och ny. Det är den typen av problemställningar som är viktiga att diskutera och lära sig något av.

Jag tackar Lindell för att han inte tolkade mig som att det ska vara olika rättigheter för olika människor. Vi kanske får höra med hans kollegor i Folkpartiet om det går att ordna ett sådant där språktest.

Det jag sade och som är viktigt är att man ska ha samma arbetsvillkor oavsett varifrån man kommer och att det system som finns i dag för arbetskraftsinvandring gör att arbetsgivare i vissa fall kan utnyttja människor. Vi har kommit med förslag för att göra något åt det, till exempel bindande arbetserbjudande och sådana saker, vilka regeringen har avvisat.

Det viktiga är att människor som verkar på den svenska arbetsmarknaden ska ha samma rättigheter oavsett var de är födda.

Anf. 17 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är viktigt att arbetsgivarna tar ett stort ansvar och ställer krav på de underentreprenörer och leverantörer som tas in för olika typer av arbeten.

Ny lagstiftning är inte lösningen i första hand, utan det är viktigt att värna den svenska modellen där parterna ska ta och tar ett ansvar. Kanske behöver de ta ett ännu större ansvar.

Det offentliga ansvar är också viktigt, framför allt utbildningsinsatser för att stärka kunskapen inte minst hos unga, som jag var inne på i mitt tidigare anförande om arbetsmiljön.

Om brister på arbetsplatsen orsakar en olycka är det förstås viktigt med sanktioner. I debatten har bemanningsanställdas situation lyfts fram. Det är viktigt att bevaka att arbetstagare anställda hos bemanningsföretag har goda villkor och en god arbetsmiljö. De anställdas arbetsgivare är givetvis ansvarig, men det är också viktigt att det företag som tar in ett bemanningsföretag lever upp till sina åtaganden.

I debatten har det konstaterats att Arbetslivsinstitutet har lagts ned. Det stämmer, men forskning bedrivs i stället på universitet och högskolor. Arbetsmiljöverkets resurser har minskats, men arbetet har effektiviserats så att antalet inspektioner faktiskt ökat.

Det är inte alltid storleken på budgetposten som avgör. Arbetsmiljöverket gör ett betydande arbete med inspektörer. Inspektioner och kontroller är viktiga. Det är samtidigt viktigt att stödja företagare som vill göra rätt för sig. Det ska vara enkelt att göra rätt och svårt att göra fel. Att koppla dessa förändringar till de inträffade olyckor som har omnämnts i debatten är att dra alldeles för långtgående slutsatser. Det är viktigt att diskussionen förs på ett sakligt sätt. Arbetsmiljöarbetet är viktigt, och vi måste fortsatt bevaka att vi har en god arbetsmiljö.

Fru talman! Jag tycker att det var bra att Mehmet Kaplan lyfte fram arbetsmiljön för eleverna i skolan. När vi talar om arbetsmiljö i skolan fokuserar vi ibland i den här kammaren och i andra sammanhang på lärarnas arbetsmiljö. Det var ett viktigt och välkommet anslag att också

fokusera på elevernas arbetsmiljö i skolan. En trygg och lugn skolmiljö är en förutsättning för lärande.

Tillsammans med förändringar i skolans fysiska miljö finns det olika typer av satsningar för en god skolmiljö som vi kristdemokrater arbetar för. Jag tänker då på elevhälsogaranti och ökad fysisk aktivitet i skolan. Det finns kommuner som har infört mer fysisk aktivitet på schemat, och där har man sett att det har varit bra för inlärningen och även gett en lugnare skolmiljö. Det är ett välkommet inslag i debatten om skolmiljön att den inte enbart handlar om lärarnas arbetsmiljö utan också är så viktig för våra barn och unga.

Anf. 18 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! För att möta den demografiska utmaningen tror jag att många av oss kommer att behöva jobba lite längre än vad man gör i dag. Men vi måste också se till att ingen slås ut i förtid. Där är arbetsmiljöarbetet mycket viktigt. Detta var också temat på det högnivåmöte som jag kallade in parterna till i början av min tid som minister.

Fortfarande finns det viktiga kunskapsluckor som jag tror att vi behöver fylla, särskilt när det gäller genderskillnader som några av föregående talare har varit inne på. Vi vet att kvinnor oftare är sjukskrivna. Men vi behöver veta ännu mer om orsakerna. Vi vet att kvinnor i högre grad än män uppger att hälsan är arbetsrelaterad. Här behöver vi ha ännu mer kunskap om sambanden mellan arbetsmiljöfaktorer och olika besvär.

Detta är bara några exempel på frågor som jag tror att vi mer systematiskt behöver belysa utifrån ett könsperspektiv.

Men gör regeringen någonting? Ja, vi gör mycket. Regeringen har bland annat tagit en rad olika initiativ inom flera olika politikområden. Det handlar om att få en klarare bild av olika orsakssamband och därifrån gå till konkreta åtgärder.

Redan 2011 fick exempelvis Arbetsmiljöverket ett uppdrag att ta fram och genomföra särskilda insatser för att förebygga att kvinnor slås ut från arbetslivet på grund av arbetsmiljörelaterade problem. Detta uppdrag pågår till och med 2014. Resultatet från dessa insatser ska sedan integreras i Arbetsmiljöverkets ordinarie verksamhet. Vi behöver helt enkelt ännu mer kunskap om kvinnors arbetsmiljö för att kvinnor inte ska slås ut från arbetsmarknaden i förtid.

Avslutningsvis i detta inlägg vill jag bara ge ett tips till Mehmet Kaplan. Han har inte hört tonen när det gäller korrelationen mellan Arbetsmiljöverkets resurser och antalet dödsolyckor. Då tycker jag att Mehmet Kaplan ska gå tillbaka till en del interpellationsdebatter som jag har hänvisat till att vi har haft här i kammaren under hösten. Då får vi se om vi delar uppfattningen efter att du, Mehmet Kaplan, har sett eller läst dessa interpellationsdebatter.

Anf. 19 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är många som har efterlyst arbetsgivarnas ansvar. Jag delar uppfattningen att arbetsgivarna har ett oerhört stort ansvar för arbetsmiljön. Också staten är arbetsgivare. I går utsågs Citybanan till det sämsta bygget. Vad jag vet är det Trafikverket som är ansvarigt. Ansva-

ret att vara arbetsgivare faller alltså delvis även på oss politiker och på regeringen som nu har makten.

Det har varit mycket diskussion om resurserna till Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverket gör ett bra arbete med de resurser man har. Men utvecklingen är sådan att man har färre och färre inspektörer, och en allt större andel av inspektörernas tid går åt till att fara ut när skyddsombuden har gjort en anmälan. Det betyder att de lägger en allt större del av sin tid på arbete när skadan redan är skedd och har allt mindre tid till arbetet med att ge sig ut för att faktiskt förebygga skadorna och få till ett systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöverkets generaldirektör redovisade nyligen att en majoritet av arbetsgivarna brister när det gäller att rapportera tillbud. Just här tror jag att vi har en mycket viktig nyckel till att minska antalet dödsolyckor ute på arbetsplatserna, alltså genom att se till att tillbuden rapporteras. Man brukar säga att det på vart tionde tillbud sker en olycka. Då är risken stor att det kan vara en dödsolycka. Vill man fortsätta utvecklingen i rätt riktning och minska antalet dödsolyckor tycker jag att det borde vara ett bra förslag.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att det i dag är internationella handikappdagen, och det finns anledning att fundera lite grann över det. Om och i vilken utsträckning jag är funktionshindrad på min arbetsplats handlar i mycket stor utsträckning om arbetsmiljön och arbetsvillkoren. Är arbetsplatsen fysiskt tillgänglig? Är det en hög bullernivå? Är det negativ stress? En god arbetsmiljö och ett hållbart arbetsliv gör att färre blir skadade men också att fler kan delta i arbetslivet.

(Applåder)

Anf. 20 MEHMET KAPLAN (MP):

Fru talman! Jag har roat mig med att titta lite grann tillbaka i tiden, närmare bestämt till tiden precis före valet 2010, på vad de olika partierna har sagt om arbetsmiljöfrågor och den koppling som jag gjorde till arbetsmiljön i skolan, nämligen idén om att införa arbetsmiljökunskap i gymnasiet och på vissa högskoleutbildningar.

Då svarade Folkpartiet följande: Det är ett intressant förslag. En förutsättning är dock att det blir en kvalitativ del av utbildningen som verkligen kommer studenten till godo och inte blir något man bara sitter av för att ha det gjort.

Centerpartiet svarade följande: Det vore oerhört mycket vunnet i så fall. Ska man gå fram på bred front krävs ett ökat kunnande, framför allt hos cheferna.

Kristdemokraterna sade: Detta bör kunna inrymmas i skolans och högskolans verksamhet. Vi har stärkt lagstiftningen på arbetsmiljöområdet inom skolan och högskolan. Då är det naturligt att man också har utbildningar på området.

För Moderaterna svarade före detta arbetsmarknadsminister Hillevi Engström: Jag tycker att arbetsmiljökunskap behövs under hela skoltiden. Det är viktigt att börja tidigt och sätta en grund för hur man beter sig mot varandra. I de praktiska gymnasieutbildningarna borde det finnas mycket mer av detta och även på högskolan. Man ska inte tro att chefer och arbetsledare kan ta sitt arbetsmiljöansvar om de inte har fått lära sig detta.

Detta finns att läsa i tidningen *Arbetsliv* som är Sveriges största oberoende facktidning inom området arbetsmiljö. Utgivare är Svenskt Näringsliv, LO och PTK som är huvudmän för Prevent.

Jag undrar, arbetsmarknadsministern, om ni fortfarande står upp för detta och kommer att göra någonting åt det.

Anf. 21 ISMAIL KAMIL (FP):

Fru talman! Det är viktigt att Arbetsmiljöverkets uppdrag slutförs och sammanställs. Arbetsmiljöverket utför i dag mer kvalitativt arbete jämfört med tidigare.

Antalet dödsolyckor i arbetet har stadigt minskat under många år, precis som arbetsmarknadsministern har sagt. Under 1980-talet omkom i genomsnitt 138 personer årligen. Under 1990-talet omkom i genomsnitt 95 personer årligen. Under 2000-talet har antalet minskat till 60 personer årligen. Under 2011 inträffade 57 dödsolyckor, och under 2012 var det 45.

Fru talman! Det som en del säger om att antalet arbetsskador har ökat något under de senaste tre åren stämmer. Antalet arbetsolyckor som ledde till frånvaro var 40 000 år 2000. År 2005 var det 33 000, år 2010 var det 29 400, och år 2012 var det 30 500, alltså något fler.

Antalet fall av arbetssjukdomar var 24 000 år 2000, 17 500 år 2005, 9 500 år 2010, och nu är det ca 10 000.

Resurser måste göra nytta. Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna har begärt denna aktuella debatt. Arbetsmiljöfrågorna är viktiga och ska vara viktiga för Sverige. De måste tas på största allvar.

Fru talman! Regeringen har ambitionen och är på rätt väg. De ökade skadorna är marginella, men vi ska ta dem på största allvar.

Anf. 22 GÖRAN LINDELL (C):

Fru talman! Jag vill än en gång säga att det är bra att den här debatten har kommit till och tacka för initiativet.

Ylva Johansson kom in på Citybanan här. Jag känner inte till den rapporten. Däremot kanske man ska se upp med att identifiera Trafikverket som arbetsgivare i det sammanhanget. Det är väl snarast så att Trafikverket är beställare för detta jätteprojekt. Det är en annan roll, även om den är nog så viktig.

Jag håller med Ylva Johansson om att vi har bekymmer som arbetsgivare i den statliga och inte minst i den kommunala sektorn. Många av de bekymmer och problem av mer psykosocial karaktär på arbetsmiljöområdet som vi har talat om i dag handlar just om negativ stress, känslan att inte räcka till och att inte bli uppmärksammas. De finns inte minst i den kommunala sektorn. Äldreomsorgen har många varit inne på.

Det är just därför som vi har sett möjligheter i alternativa driftsformer där andra arbetsgivare finns med och skapar ett nytänkande och ofta betydligt mer positiva arbetsmiljöer, i alla fall enligt de flesta utvärderingar som jag har sett.

Ylva Johansson talar sig varm för det offentliga som arbetsgivare. Jag håller med om att vi har bekymmer här och inget att vara stolta över, och det finns mycket utmaningar att ta itu med.

Anf. 23 MATTIAS KARLSSON (SD):

Fru talman! Jag vill använda mitt sista inlägg till att tacka för den här debatten. Det har varit en viktig debatt, men jag tycker inte att den har varit så klagörande som jag hade hoppats.

Jag hade till exempel hoppats få höra regeringen utveckla sin argumentation kring motiven bakom nedskärningarna på Arbetsmiljöverket. Frågan har diskuterats ett antal gånger, och jag har fortfarande inte hört något riktigt starkt argument. Man säger att man tycker att arbetsplatsinspektionerna är viktiga, men ändå har man skurit ned.

Det jag hör från regeringen tolkar jag ändå som att man ansåg att det fanns ett utrymme för effektivisering inom verksamheten. Man trodde kanske att verksamhetens omfattning skulle kunna behållas även med minskade resurser, men så har det faktiskt inte blivit. Arbetsplatsinspektionerna har minskat, och samtidigt ökar problemen med arbetsskador.

Ni säger att den här verksamheten är väldigt viktig. Problemen har ökat. Är det ändå inte dags att tänka om i det här avseendet?

Mitt allmänna intryck från den här debatten är att regeringen inte riktigt verkar inse situationens allvar och att man har väldigt tunt med idéer för hur man ska kunna komma till rätta med den negativa trend vi befinner oss i. Tyvärr ser jag också en vänsteropposition som inte kan förklara och konkretisera sina förslag eller finansiera de löften som man tidigare har gett och som skulle kunna innebära en förbättring av arbetsmiljön, inte minst för kvinnor i offentlig sektor.

Anf. 24 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Andreas Carlson från Kristdemokraterna sade något väldigt viktigt, nämligen att det kanske inte i första hand är statliga myndigheter som ska ordna upp saker utan att det viktiga är att värna den svenska modellen. Det är vi väldigt överens om. Därför är det desto tråkigare att den regering som han stöder har gjort ganska mycket för att undergräva möjligheterna att upprätthålla den svenska modellen på flera viktiga områden.

Det handlar bland annat om det som jag tagit upp tidigare, nämligen tillväxten i antalet osäkra anställningar särskilt för unga. Det finns väldigt stora problem med att upprätthålla till exempel en god facklig organisationsgrad och en styrka och möjlighet att ställa upp sina krav när man staplar olika typer av visstidsanställningar på varandra och inte får en fast situation på jobbet. Då blir det också svårare att jobba systematiskt för en bättre arbetsmiljö. Det säger sig självt. Inte minst blir det så med Laval-lagen, där man sätter möjligheten ur spel att genom stridsåtgärder se till att få kollektivavtal på viktiga områden när det är utländsk arbetskraft involverad. Det sätter den svenska modellen ur spel på ett viktigt område, och därmed blir det också öppningar för en försämrad arbetsmiljö framgent.

Det var också intressant att Citybanan togs upp. I en kommentar från Trafikverkets representant får vi höra att Trafikverket visserligen har det största ansvaret i sammanhanget men att man har samma problem som alla andra med att få ut budskapet till varje arbetare längst ut i kedjan. Återigen understryker detta att det är arbetets organisering och konkurrensförhållandena som man måste ta tag i om man verkligen vill göra något åt utvecklingen på arbetsmiljöområdet.

Anf. 25 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag belyste i ett tidigare inlägg den tekniska utvecklingen och dess påverkan på den psykosociala arbetsmiljön. Gränserna för när och var arbete ska utföras, när man väntas vara tillgänglig för arbetsgivare, kolleger, kunder etcetera på mobil eller mejl är otydligare än tidigare. Flexibiliteten – det ska sägas – uppskattas av många. Friheten ökar. Det skapar större möjlighet att själv påverka det egna arbetet, och tekniken gör det många gånger enklare att förena arbetsliv med familjeliv. Men det finns också risk för ökad stress och att mindre tid ges för återhämtning, och även familjelivet kan påverkas.

Därför är det viktigt med forskning för att få kunskap om hur den nya tekniken och det att man ständigt är uppkopplad påverkar dels arbetstagarens förhållande till arbetsgivaren, dels fritiden och familjelivet. Det är också viktigt att man på varje arbetsplats kommer överens om vilken policy man ska ha och hur man ska arbeta för detta.

Detta är en avgörande fråga för att vi i framtiden ska ha en hållbar psykosocial arbetsmiljö.

Vi har i dag haft en angelägen debatt om arbetsmiljön. Det är viktigt med det förebyggande arbetet, och för att unga ska klara av att arbeta längre krävs en god arbetsmiljö. Arbetsmarknadens parter har, som vi varit inne på, ett stort ansvar.

Det går inte att säga att arbetsmiljön har havererat i takt med att Arbetsmiljöverket har effektiviserats. Tvärtom har antalet inspektioner per inspektör ökat kraftigt. Antalet tillbud har, med undantag för nedgången 2009 under lågkonjunkturen, inte förändrats så dramatiskt som man målat upp det i debatten.

Med detta vill jag tacka för dagens debatt.

Anf. 26 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag vill tacka Socialdemokraterna som har tagit initiativ till den här debatten. Tack också till alla debattörer som har varit med i den!

Att ha ett jobb att gå till handlar om så mycket mer än bara att ha en egen försörjning. Det handlar om att känna delaktighet och att känna att man kan bidra. Över 4,7 miljoner människor i Sverige finns på svensk arbetsmarknad, och mer än 200 000 fler sysselsatta har ett jobb att gå till nu jämfört med 2006. Jobben växer fram i många sektorer, och många fler finns på arbetsmarknaden. Målet är att alla ska ha en god arbetsmiljö. Vår arbetsmarknad ska nämligen präglas av goda villkor, trygga arbetsmiljöer och ett starkt skydd för grundläggande rättigheter. Det ska gälla alla.

Med det vill jag tacka för debatten, fru talman.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

Protokollen för den 26 och 27 november justerades.

3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Förste vice talmannen meddelade att *Tomas Tobé* (M) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 9 december, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Ziita Eriksson* (M).

4 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 5 december kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsrådet *Erik Ullenhag* (FP), landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C), statsrådet *Peter Norman* (M), statsrådet *Hillevi Engström* (M) och arbetsmarknadsminister *Elisabeth Svantesson* (M).

5 § Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2013/14:11 för torsdagen den 28 november i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från skatteutskottet.

6 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Förste vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden onsdagen den 13 november och fredagen den 15 november hade kommit in.

7 § Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen:

RiR 2013:17 Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?

8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:136

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:136 Bättre matchning på arbetsmarknaden
av Bo Bernhardsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 18 december 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 29 november 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:137

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:137 Utbildningspengar i fas 3
av Hillevi Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 18 december 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 29 november 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:140

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:140 Nedläggningen av Arbetsmiljöverkets
kontor i Karlstad

av Lars Mejern Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 18 december 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 29 november 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:142 Renhållningsarbetares risk för olyckor i samband med färd på ståplatta
av Ann-Christin Ahlberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 13 december 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 29 november 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:157

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:157 Lavallagen och konflikträtten
av Hillevi Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 18 december 2013.

Skälet till dröjsmålet är inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 29 november 2013

Arbetsmarknadsdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Monica Rodrigo

Expeditions- och rättschef

9 § Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelse

2013/14:50 till utrikesutskottet

10 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU6

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU3

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2013/14:SfU2

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU1

Skatteutskottets betänkanden 2013/14:SkU1 och SkU8–SkU15

11 § Svar på interpellation 2013/14:159 om barnets bästa i vårdnadstvister

Anf. 27 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Shadiye Heydari har frågat mig vilka initiativ jag tänker ta för att säkerställa att barnets bästa bedöms vid beslut om vårdnad och om jag kommer att se över lagstiftningen.

Vid alla beslut som rör barn ska det finnas ett tydligt barnperspektiv. Att barnets bästa ska vara avgörande för beslut om vårdnad, boende och umgänge framgår uttryckligen av vårdnadslagstiftningen. När en domstol bedömer vad som är bäst för barnet ska barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna beaktas särskilt. I lagstiftningen understryks alltså att båda föräldrarna har betydelse för barnets välbefinnande och utveckling. Det är i de allra flesta fall bäst för barnet att båda föräldrarna är delaktiga i barnets förhållanden och tar ansvar för barnet. Hänsyn ska dock alltid tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

Vid bedömningen av barnets bästa ska domstolen även beakta risken för att barnet utsätts för övergrepp eller annars far illa. När uppgifter om att barnet far illa förs fram i ett vårdnadsmål måste uppgifterna därför alltid prövas och en riskbedömning göras. Riskbedömningar är ofta komplicerade, och det är viktigt att domstolen tydligt redovisar hur man har resonerat i varje enskilt fall. Domare ges därför möjlighet till återkommande kompetensutveckling inom detta område.

Frågan om barnets bästa i familjesituationer förtjänar både uppmärksamhet och omsorgsfulla överväganden. Det finns flera komplexa frågeställningar att beakta. Regeringen avser att under mandatperioden inleda en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform för att se om det finns behov av förbättringar.

Anf. 28 SHADIYE HEYDARI (S):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret.

Alla barn har som sagt rätt till ett bra liv med god omvårdnad och trygghet. Barn mår bra av att ha en god relation med båda sina föräldrar. Anledningen till att jag har ställt interpellationen är att jag är allvarligt bekymrad över att många barn hamnar i kläm i vårdnadstvister på grund av föräldrarnas konflikter och på grund av att det finns stora brister i ärendehantering.

Statsrådet säger i sitt svar att det vid alla beslut som rör barn ska finnas ett tydligt barnperspektiv och att det framgår uttryckligen av vårdnadslagstiftningen att barnets bästa ska vara avgörande för beslut om vårdnad, boende och umgänge. Det är glädjande att statsrådet delar min uppfattning. Det finns dock olika studier som visar hur man hanterar ett visst ärende.

Enligt föräldrabalken ska, som ministern också påpekade, barnets bästa vara i centrum och avgörande i alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Att ha ett barnperspektiv innebär att se med barnets ögon. Man måste lyssna på och samtala med barnet och försöka ta reda på hur just det barnet uppfattar sin situation. Många barn vågar inte säga ifrån, mår psykiskt dåligt eller håller tyst för att de inte vill välja sida eller sära sina föräldrar. Det är inte acceptabelt att se barn lida på grund av att föräld-

rarna inte kommer överens om vårdnaden, umgänget och boendet samt på grund av att myndigheterna inte ser behovet.

Fru talman! Eva Ryrstedt, docent i civilrätt vid Lunds universitet, har gjort en studie som handlar om barnperspektivet och om barnperspektivet kommer fram i vårdnadstvister. Hon säger: ”Lagstiftaren talar om att utgå från barnet, men det gör man i själva verket inte. I stället är det en gammalmodig syn på äganderätt till barnet som kommer fram.” Det är sant. Det innebär att många barn hamnar i kläm på grund av föräldrarnas djupa konflikter.

Det är därför jag vill ställa frågan till statsrådet: Vilka andra åtgärder avser statsrådet att vidta för att säkerställa att barnperspektivet tas på allvar?

Anf. 29 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Först måste jag säga att det låter som att vi är rätt överens om att vi har en ganska bra lagstiftning. Riksdagen har på olika sätt varit mycket tydlig i de reformer som gjordes 2006, och det är så att barnperspektivet ska gälla.

Sedan ska lagstiftning också implementeras och användas på ett korrekt sätt, och där blir det direkt mycket mer komplicerat eftersom det är komplexa situationer och eftersom det är precis som interpellanten säger – man kan inte alltid så lätt ta reda på hur barnet självt ser på sin situation, och det finns en vilja från barnets sida att vara rättvis. Det kanske är svårt att bedöma. Ibland är barnen dessutom så små att det är svårt för en utomstående att samtala med barnen. Vuxna föräldrar har även en förmåga att manipulera barnen, på olika sätt interagera med varandra och utnyttja barnen. Ibland blir det här alltså väldigt bekymmersamt.

Det är ett av skälen till att det erbjuds återkommande utbildning för dem som arbetar med de här frågorna. Det är naturligtvis bra till en viss gräns, men jag tror också att den allmänna debatten om vuxnas ansvar – att vuxna har ett ansvar för sina barn och för hur man uppträder mot barnen – är väldigt viktig. Det är svårt att lagstifta om, men vi har regler för vad föräldraskapet innebär, såsom skyldigheten att betala för sitt barn och ställa upp på olika sätt.

Jag tycker att man ändå kan säga att det är glädjande, om man ser det i ett lite längre perspektiv, att 93 procent av föräldrarna i dag har gemensam vårdnad.

Nu vet vi att gemensam vårdnad inte alltid är gemensam vårdnad, men det finns ändå en tydlig ambition hos merparten av föräldrar att ta ett gemensamt ansvar. Det är ett steg framåt, för så har det inte alltid sett ut.

Sedan har vi då de här konflikterna som hamnar i domstolen där man tvingas att på ett eller annat sätt utreda det hela. Där är socialnämndens agerande och socialförvaltningarnas arbete med att ta fram underlag naturligtvis oerhört centralt, därför att ofta när konflikter uppstått är det den vägen man får adekvat information.

Det som jag tror är viktigt att arbeta med och följa upp är naturligtvis att domstolarna måste redovisa hur de har diskuterat och hur de har tänkt när de fattat domslut, för ofta finns det en infektion föräldrarna emellan som inte alltid reds ut genom ett domstolsbeslut. Jag tror att det ändå kan

underlätta för något slags respekt för att så här långt har vi kommit, att så här ser det ut, om det är tydligt motiverat.

Att ställa krav på tydliga domskäl är också ett sätt att tvinga fram den seriösa bedömning och beredning av ärendena som barnen och familjerna är värda. Där tror jag att vi har mycket kvar att utveckla.

Med de förändringar som riksdagen beslutade om 2006 har vi tagit kliv framåt. Jag känner att det finns ett stort behov av att utvärdera regelverket. Det är väl snarast efter en sådan utvärdering som man kan se på vilka områden eventuella förändringar skulle kunna göras. I och med att det är ett så komplext och känsligt område finns det inga enkla lösningar. Egentligen är varje enskilt ärende på något sätt unikt, och det gäller att arbeta med dem på ett oerhört omsorgsfullt sätt. Men vi kommer att inleda en utvärdering under den här mandatperioden.

Anf. 30 SHADIYE HEYDARI (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Som ministern själv påpekade är det så många barn som ca 50 000 i Sverige vars föräldrar separerar. De flesta klarar av att hantera situationen, men 7 000–8 000 barn hamnar i tvist mellan föräldrarna. Det är en rapport från Socialstyrelsen och även Advokaternas hemsida som jag har hämtat detta från.

Att se barnet är självklart allas ansvar i en vårdnadstvist. Vi måste ge våra barn ro och framtidstro, och det är viktigt att hjälpa föräldrarna att samarbeta.

Juristen Caroline Högberg har gjort en undersökning och skrev i en artikel i GP februari 2013 om vårdnadstvister och de brister som finns i ärendehantering: Vårdnadstvister handlar om en tredje person, och det är barnet. Ofta glöms barnet bort. Ge barnet ett eget ombud, skriver hon, och se till att samarbetet mellan familjerätten, domstolarna och socialtjänsten blir bättre.

När socialtjänsten får i uppdrag av tingsrätten att träffa föräldrarna och barnet för ett första samtal, som kallas för snabbupplysning, väljer flera att inte träffa barnet, vilket Caroline Högberg starkt ifrågasätter, och det gör jag också.

Enligt henne finns det en uppfattning om att man skyddar barn genom att inte prata med dem. Den uppfattningen strider mot vår lagstiftning och även mot barnkonventionen. Vi vet ju att barn har förmågan att berätta sin berättelse, men samtidigt vill de inte såra sina föräldrar. Då är det extra viktigt att vi har rätt verktyg att underlätta för barnen att kunna ge sin uppfattning om situationen.

En annan viktig fråga som jag vill lyfta fram är en rapport från Pappan & föräldraskapet. Det handlar om att mamman i de flesta tvister vägrar pappan umgänge och vill ha ensam vårdnad om barnet. Då utmålas oftast pappan som hotfull, våldsam och som en dålig förälder.

Var fjärde socialtjänst vidtar inga extra åtgärder vid misstanke om våld inom familjen. Man följer inte heller upp föräldrarnas föräldraförmåga. Därför blir nio av tio mammor boendeförälder, och nio av tio pappor blir stämplade som förövare med kränkande lite umgänge eller blir helt borttvingade.

Som statsrådet sade i svaret finns det flera komplexa frågeställningar att beakta gällande lagändringen i föräldrabalken. Regeringen avser att

under mandatperioden inleda en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform för att se om det finns behov av förbättringar.

Socialstyrelsen fick i mars 2010 uppdraget av regeringen att följa upp om 2006 års vårdnadsreform hade slagit igenom i socialnämnden eller inte. Den utvärderingen finns och pekar på en hel del brister. Jag skulle vilja rekommendera att ministern tittar på den om hon inte redan har gjort det.

Jag menar att det redan finns ett underlag med rekommendationer för förbättringar, så att man ser över de brister som finns i föräldrabalken i reformen från 2006.

Anf. 31 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Avsikten med det utvecklingsarbete som hela tiden bedrivs är att åstadkomma samförstånds lösningar. För barnens skull är det viktigt att försöka se till att föräldrarna blir överens och hittar praktiska lösningar på sina problem med att samarbeta med varandra. Kommunerna ska erbjuda föräldrar samtal för att de ska försöka komma överens när det gäller vårdnad, boende och umgänge. Målet är att man ska försöka undvika en rättsprocess. Det tror jag är väldigt viktigt, för det är aldrig lyckligt för familjerna att hamna i domstolen.

Den 1 juli nästa år kommer nya bestämmelser att träda i kraft som innebär att kommunerna ska erbjuda föräldrar möjlighet att ta upp frågor om barnets försörjning i samarbetsamtalen. Det sker alltså förändringar och utveckling hela tiden för att försöka fånga upp de problem som kan tänkas finnas.

Domstolen har också möjlighet att uppdra åt socialnämnden att ordna samarbetsamtal, så om man har kommit till domstolen och domstolen ser att det finns en möjlighet kan domstolen faktiskt besluta om detta. Lyckas föräldrarna inte komma överens vid ett samarbetsamtal eller vid ett samtal i domstolen kan man i stället besluta om en särskild medling. Det finns alltså flera möjligheter att tvinga, coacha eller stödja fram en diskussion mellan de två som måste bli överens. Om ambitionen är att barnen ska må bra vill man faktiskt att föräldrarna ska komma överens, och det tror jag är oerhört centralt.

Sedan måste vi naturligtvis fundera över om vi har rätt lösningar och om vi arbetar på rätt sätt.

Jag var relativt nyligen i Helsingfors. Där arbetar man med medling på ett annat sätt än vad vi gör i Sverige. Där sköter domaren medlingen i domstolen, fast det inte är en förhandling. Domaren själv arbetar för att undvika att dra det till en rättslig process. Man sade att föräldrarna inser att de har kommit så långt att de kan hamna i domstol men att de kanske kan undvika detta. Domarna där är väldigt vana vid att föra den här typen av diskussioner, och man har där också valt domare som är engagerade i de här frågorna.

Framöver ska vi naturligtvis utvärdera våra olika metoder. Men jag tycker att det är viktigt att kommunerna erbjuder den här typen av möjlighet att tala med varandra och att domstolen kan vara aktiv och driva fram att samtalen förs, för det finns ju inga enkla lösningar för att skipa rätt genom att skriva om lagstiftningen.

Vi har flera verktyg när det gäller att säkerställa att barnets perspektiv kommer till uttryck. Det finns en diskussion om att ha särskilda ombud.

Jag är inte säker på att det i alla delar skulle underlätta, för vem ska man processa mot och varför skulle ett ombud ha bättre förutsättningar än andra att komma till tals med barnet? I dag finns det flera vägar för att klara det. Också det här är frågor som man vid en utvärdering naturligtvis måste fundera över och diskutera. Jag menar att vi inte har en stagnerande eller fast situation, utan det sker en del.

Sedan påstås det ofta i de här diskussionerna att alla fäder skulle utmålas som det ena eller det andra eller att det är si eller så. Jag har tittat i en del av rapporterna och har lite svårt att hitta ett sakligt underlag för den typen av påståenden. Många beskrivningar blir väldigt färgade av det engagemang som olika parter kan tänkas ha.

Det är viktiga bidrag i debatten. Jag tror ändå att vi kommer att behöva göra en ordentlig utvärdering, och regeringen tar initiativ till att en sådan kommer till stånd.

Anf. 32 SHADIYE HEYDARI (S):

Fru talman! Jag vill gå tillbaka till Socialstyrelsens rapport, där man pekar på en viktig punkt. Det finns stora skillnader i kommunernas arbetssätt och förutsättningarna för att lösa eventuella tvister. Det är en sak som vi kanske ska se över.

Min fråga till ministern vad gäller den punkten är när man ska göra utvärderingen. Regeringen har tio månader på sig att göra utvärderingen av lagstiftningen. Jag hoppas att ni pushar på och kan komma i gång att se över det, eftersom det är väldigt viktigt. Det handlar om barnen och att sätta barnets bästa i centrum.

Vi har också ett annat problem som jag vill nämna här. Det är det problem som uppstår när föräldrar förvägras rätten att träffa sina barn av vårdnadshavaren. Ändå betalar de underhållsstöd, eftersom det inte är relaterat till umgängesrätten.

Ett jämställt föräldraskap ska vara ömsesidigt. Barnet har rätt till båda sina föräldrar. Det beskriver tyvärr inte dagens lagstiftning.

Jag fick inte något svar från ministern. Det är därför jag ställer samma fråga till ministern. Jag hoppas att ministern ger mig ett svar. Tänker statsrådet se över lagen eller inte?

Jag hoppas att ministern även svarar mig vad gäller utvärderingen av lagändringen och om den kommer att komma nu.

Anf. 33 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Man kan säga att allt borde ha utretts tidigare. Så är det naturligtvis. Det viktiga beskedet från mig är att saker har hänt under resans gång. Vi arbetar för en seriös utvärdering av ett av de mer komplicerade beslut som riksdagen hade att fatta 2006. Det var efter mycket noggrann beredning som förändringarna gjordes.

Jag tror att man ska vara noggrann och inte för snabb i vändningarna när det gäller att hantera föräldrabalken. Socialstyrelsens utredning handlar inte om reglerna i föräldrabalken. Den har andra perspektiv och är viktig på det sättet. Reglerna i föräldrabalken måste vi hantera på annat sätt.

Vad gäller underhållsskyldigheten är min bestämda uppfattning att föräldrar ska betala för sina barn. Vi ska inte börja använda det ekono-

miska ansvaret för barns försörjning som ett verktyg i vårdnadstvister. Det finns redan i dag alltför mycket av den sortens argumentation.

Föräldrarna har det ekonomiska ansvaret för sina barn. Det är otvetydigt på det sättet. Jag tycker inte att man ska blanda in det i den typ av konflikter som handlar om vårdnad och umgänge. Det får ligga där det ligger.

Vi behöver hantera detta med vårdnad, umgänge och andra saker i ordnad form. Det vore dumt att dra in underhållsskyldigheten i resone-mangen. Det är ingen förhandling där man säger: Eftersom jag inte får träffa barnen ska jag inte göra något.

För många kan det också vara så att det faktum att de ändå bidrar kan göra att de känner att de tar ett visst ansvar. Det kan även vara bra för barnet att veta. Även om föräldrarna är osams bidrar de till att barnet kan gå i skolan, bo och leva på ett bra sätt.

Min bestämda personliga uppfattning är att jag vill hålla underhålls-diskussionen vid sidan av dessa diskussioner. Det är nog besvärligt som det är i varje fall.

Det kommer en utvärdering. Den är viktig, och den ska göras på ett gediget sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2013/14:53 om bemötande av trafik-skadade

Anf. 34 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Pyry Niemi har frågat mig vilken form av bemötande som är värdigt för skadelidande vid trafikolyckor och vilken form av tillsyn som ska utföras av Socialstyrelsen av de läkare som anlitas av försäkringsbolag för att göra bedömningar av trafikskadade.

Det är mycket viktigt att personer som söker vård blir bemötta med respekt och får information som gör att de kan vara delaktiga i sin egen vård och behandling. Att vården ska utgå från den enskildes behov och önskemål har länge varit ett prioriterat område för regeringen.

Regeringen har tagit initiativ till ett antal reformer som bidragit till att stärka patientens ställning i vården; till exempel har regeringen infört vårdval i primärvården, vilket har skapat möjligheter att välja vårdgivare. Regeringen avser också att återkomma till riksdagen med förslag till en ny patientlag som ytterligare ska stärka och förtydliga patientens ställning.

Pyry Niemi har också frågat mig vilken form av tillsyn som ska utföras av Socialstyrelsen av de läkare som anlitas av försäkringsbolagen för att göra bedömningar av trafikskadade. Till att börja med vill jag informera om att det sedan den 1 juni 2013 finns en ny myndighet på hälso- och sjukvårdens område, Inspektionen för vård och omsorg. Inspektionen har tagit över all tillsynsverksamhet från Socialstyrelsen.

Patientsäkerhetsutredningen har utrett frågan om sakkunniga läkare som anlitas i försäkringsärende ska omfattas av tillsynen inom hälso- och sjukvård. Av slutbetänkandet *Patientsäkerhet. Vad har gjorts? Vad behöver göras?* framgår att sådana läkare inte omfattas av tillsynen inom

hälso- och sjukvårdens område eftersom deras yrkesutövning i denna verksamhet inte omfattar hälso- och sjukvård. Med hälso- och sjukvårdsverksamhet avses, enligt hälso- och sjukvårdslagen, åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador.

Tillsyn på detta område skulle därför innebära en utvidgning av tillsynsansvaret, vilket i sin tur skulle få följder på det privata försäkringsområdet. Genom en tillsyn som omfattar försäkringsbolagens medicinska och odontologiska rådgivare skulle staten indirekt få inflytande över den privata skaderegleringen. Tillsynsmyndighetens uttalande skulle på så sätt få följder för i vilka fall försäkring beviljas eller förses med begränsade villkor.

För att säkra kvaliteten i de försäkringsmedicinska bedömningarna har Försäkringsförbundet genom Personskadekommittén utfärdat riktlinjer för bedömningarna. Av riktlinjerna framgår att försäkringsbolagen ska anlita läkare med specialistkompetens inom aktuell medicinsk disciplin. Av riktlinjerna framgår vidare att en överprövning av en försäkringsmedicinsk bedömning i första hand ska ske genom en så kallad second opinion och i andra hand genom Trafikskadenämnden.

Finansinspektionen bevakar också att försäkringsbolagens verksamhet bedrivs i enlighet med god försäkringsstandard.

Avslutningsvis vill jag på nytt understryka hur viktigt det är att personer som uppsöker vården blir bemötta med respekt och tagna på allvar. Det är en grundläggande förutsättning för att den vård och behandling som ges är framgångsrik.

Anf. 35 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret.

I Sverige anmäls ca 30 000 pisksnärtskador varje år. Ifall man snittar det per dag blir det drygt 80 per dag, och slår vi ut det på våra landsting blir det 4 per dag om vi räknar alla 20 landsting vi har. Omkring 1 500 personer blir invalidiserade och ungefär 150 blir förtidspensionerade på grund av skadan.

Det finns lite tillyxat i snitt knappt 1 700 läkare per landsting, vilket motsvarar en läkare på 270–280 invånare. Varje läkare måste ha mycket goda kunskaper i en mängd olika diagnoser för att säkerställa en god och säker hälso- och sjukvård för patienterna.

Vi har många duktiga läkare i Sverige, och det är bra. Men att förvänta sig att varje behandlande läkare inom primärvården ska ha expertspecifika kunskaper om pisksnärtskador och liknande är troligen för mycket begärt. Varför kommer jag då med det påståendet?

Fru talman! Nack- och ryggbesvär är de i särklass vanligaste symtomen efter trafikolyckor. Nio av tio blir fria från besvär inom några veckor, men det kan också leda till långvarig fysisk och psykisk smärta och en svår kamp mot dem som misstror skadorna.

Symtomen kan vara

- nacksmärta
- huvudvärk
- synrubbningar

- balansproblem
- yrsel
- svindel
- tinnitus
- koncentrationsproblem
- sömnstörningar.

Prot. 2013/14:38
3 december

*Svar på
interpellationer*

Med alla dessa möjliga symtom måste varje mottagande läkare bygga diagnoserna på helhetsbilden och historiken. Det innebär att alla andra möjliga påverkansfaktorer måste prövas men också uteslutas. När en patient blir skadelidande efter en trafikolycka måste bemötandet vid varje givet tillfälle vara lite extra observant av tre skäl.

Det första handlar om att patienten i en svår tid med smärta och trauma ska bli trodd utifrån det som hänt. För mig är det självklart, och jag tror också att det är så för socialministern. Men jag är inte säker på att det alltid är så i dag.

Det andra handlar om symtomen och om att diagnosen måste vara exemplariskt utformad och dokumenterad och grundad på lång erfarenhet av behandling av liknande skador.

Det tredje är att det första sjukintyget måste vara så precist att det klarar av granskningar hos Försäkringskassan, Trafikskadenämnden, försäkringsbolagen och i vissa fall domstolarna. Det ställs därmed extraordinära krav på läkarna vid varje givet tillfälle när de möter en patient som har drabbats av trafikskada, till exempel whiplash.

Varje intyg kan ifrågasättas av ibland fyra olika instanser med många gånger helt olika ingångar kring diagnoserna. Försäkringskassan ska få ut människor i arbete så långt det är möjligt, Trafikskadenämnden ska ge råd till försäkringsbolagen i de fall som prövas där kring rimlig ersättning med mera.

Försäkringsbolagen måste tänka på sina affärer och göra riskbedömningar bland annat utifrån hur stora marginaler de har för varje patient eller patientgrupp. Samtidigt måste det finnas medicinsk expertis kopplad till försäkringsbolagen som i sig ska göra bedömningarna så att det första läkarintyget kan ifrågasättas eller i bästa fall godkännas.

Domstolarna gör prövningar i bemötande och relevans av bland annat sannolikheten att den skadelidande har drabbats av skadan vid det tillfälle som den skadelidande har angett eller om det har varit en trafikolycka eller något annat.

Fru talman! Det är därför tufft att vara läkare vid det första mottagningstillfället. First impressions last är i många lägen rent utopiskt eftersom vi har den modell som råder i dag. Då blir frågan hängande. Tänk då på den patient som inte blir trodd eller möter en läkare som kanske är duktig på åldrandets sjukdomar, men som saknar lång erfarenhet av till exempel pisksnärtsskador och som utifrån bristen på erfarenhet och bemötande ställer en felaktig eller bristfällig diagnos! Detta händer, och det får ofta förödande konsekvenser för de skadelidande.

Det blir år av ifrågasättanden från nämnda instanser, frustration och en ständig kamp för att hävda sin rätt. Det värsta måste ändå vara oron

och ilskan över att inte bli trodd och sedd. Därför är bemötandet från ruta ett fram till sista instans helt avgörande.

Vad anser socialministern om detta?

Anf. 36 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! En trafikskada kan förstöra livet fullständigt för en människa som drabbas från en dag till en annan. Från att ha varit helt frisk och arbetsför kan man i värsta fall bli invaliderad med kronisk smärta.

Sedan kommer nästa smäll när man har drabbats av en trafikskada: Det är inte ens säkert att man blir trodd, och det är inte ens säkert att man får ersättning för sitt lidande. I dag får man vända sig till Patientskadenämnden. I praktiken kan man säga att det är försäkringsbolagens organ. Det rättsskydd som finns för den enskilde är begränsat. Det innebär att många inte vågar driva sin rätt. De har helt enkelt inte råd; det kan bli alltför dyrt. Försäkringsbolagen kan däremot pumpa in enorma summor i rättsprocessen för att få rätt. Redan där finns en orättvisa.

Man kan se att de medicinska rådgivare som anlitas jobbar åt försäkringsbolagen. Ändå framträder de inför rätten precis som om de vore oberoende. Men det är de inte; de betalas av försäkringsbolagen. Det finns stor risk att rätten går på deras linje. Rådgivarna är ofta etablerade läkare som även kan ha en anställning inom den offentliga vården. Men det har visat sig när man granskar bedömningarna att den medicinska rådgivaren i många fall inte ens har träffat patienten. Ändå gör de en bedömning. Det är många bedömningar som är orättvisa och som även ligger utanför den medicinska rådgivarens kompetensområde.

Dessutom kan rådgivaren utmåla den trafikskadade som en hypokondriker som inbillar sig att han eller hon har smärta och säga att de egentligen inte har det. Rådgivaren kan även säga att det är en trivial vardagshändelse som har orsakat det hela, det vill säga att det inte var trafikolyckan utan någonting annat som har hänt och som har orsakat detta.

Det är uppenbart att man måste göra mer på området. Vi har tyvärr många i samhället som blir trafikskadade. Det gäller inte minst kvinnor, så man kan även se ett jämställdhetsperspektiv där whiplashskador är vanligare bland kvinnor. Dessutom kan vi se att de bilar som vi kör omkring i på vägarna inte är anpassade efter kvinnor. Det är en manlig testdocka som man har testat vid krockar. Det innebär att nackskyddet ofta är sämre för kvinnor. Detta gäller självfallet också män; det är lika fruktansvärt oavsett vem som drabbas – en kvinna eller en man. Man ska ändå inte glömma att det finns ett jämställdhetsperspektiv. Kvinnor har ofta stora svårigheter att sedan försörja sig, vilket blir ett dubbelt problem. Man blir inte trodd, man får inte rätt och man får inte någon ersättning.

Ett stort problem är att det inte finns någon tillsyn över de medicinska rådgivarna. Det räknas inte som att de utövar ett uppdrag inom vården när de uttalar sig inför rätten i frågorna. Här borde man kunna göra mer. Det är inte rimligt att den skadelidande ska hamna i ett sådant underläge som han eller hon gör i dag och att tillsynen över de medicinska rådgivarna är så dålig.

Frågan är om man inte borde ha mer oberoende läkare som uttalar sig. De här är köpta av försäkringsbolagen. Kompetensen i domstolarna behöver också förbättras. Många gånger har de inte specialistkompetens när det gäller medicinska frågor. Då blir det ännu lättare så att de går på

Anf. 37 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Pyy Niemi har tagit upp två olika aspekter i sin interpellation. Den ena handlar om vårdpersonalens bemötande av personer som har drabbats av skador som vid första påseendet ibland inte bedöms som särskilt allvarliga. Det är den ena delen.

Den andra delen av interpellationen berör själva hanteringen från försäkringsbolagens sida, det allmännas tillsyn och insyn i verksamheten och hur detta ska organiseras på bästa möjliga sätt.

Om vi börjar med det första instämmer jag i det som Pyy Niemi nämner: Detta är svårhanterat. Bland läkare som ska kunna många olika saker är detta patienter som kommer in efter en olycka. Man kan inte se någonting tydligt. Det är inget brutet ben eller någon annan påtaglig skada. Ibland är det dessutom så att personer inte uppsöker sjukvården därför att de inte känner av smärtan eller problemet omedelbart. Det kan många gånger inträffa efter några dagar eller efter någon vecka. Det gör det extra svårt om människor inte vänder sig till vården, och i de fall de kommer till vården är det ändå svårt för läkaren att hantera en situation där det inte finns någon synlig skada.

Ett grundläggande krav är att all personal inom hälso- och sjukvården har ett respektfullt och värdigt bemötande av varje person som drabbas av sjukdom eller skada. Detta är en fråga som vi vet spelar en jättestor roll för människors allmänna upplevelse av hälso- och sjukvården, och i detta fall är det extra viktigt. För den händelse att människor inte upplever att de själva eller deras skada tas på allvar riskerar man många olika saker, bland annat att förtroendet för hälso- och sjukvården påverkas. Det allvarligaste är att människor inte får den medicinska hjälp och omsorg som skadan skulle kräva i detta fall.

Detta är svårt att reglera på politisk väg. Det är viktigt att man inom läkarvetenskapen för den kunskap som finns vidare. Det finns naturligtvis personer som har ett större kunnande än andra, och det är viktigt att deras kunnande förmedlas till de många medarbetarna i vården så att var och en kan göra sitt yttersta.

Här finns kanske saker och ting som man skulle kunna göra ytterligare för att föra sådan kunskap vidare. Men bemötandet ska som sagt vara respektfullt och värdigt. Ingen ska behöva känna sig avsnäst eller inte tagen på allvar när man möter vården oavsett allt. Det är en viktig utgångspunkt.

Jag tänkte återkomma senare till resonemanget om försäkringsbolagen och synen på dem, och jag antar att Pyy Niemi kommer att ta upp det i kommande inlägg. Men för att besvara den första fråga som ställs i interpellationen: Varje person har rätt till ett värdigt bemötande. Varje person har rätt att bli tagen på allvar, lyssnad på och behandlad på bästa möjliga sätt inom svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 38 PYY NIEMI (S):

Fru talman! Det var insiktsfullt, tycker jag, av socialministern att tala om bemötandet på det där bra och konstruktiva sättet. Problemet är den modell vi använder oss av i dag. Det är en lång räckta av instanser som

Svar på
interpellationer

ska hantera den skadelidandes situation. Det handlar om den skadelidandes vardagssituation. Det är läkaren som skriver intyget. Det är försäkringsbolaget som godkänner sjukskrivningen. Det är också Försäkringskassan som godkänner sjukskrivningar, och i vissa fall ska Trafikskadenämnden i någon mån och mening ge råd till försäkringsbolaget när man inte uppnått någon form av förlikning, exempelvis. Slutligen är det domstolarna som ska komma med sina överprövningar i ett läge där den skadelidande vågar eller har ekonomiska muskler att driva en process.

Varför är den här modellen så konstig? Det var en S-regering som införde den. Vi tog bort den allmänna rättshjälpen någon gång 1997 eller 1998. Jag är den första att erkänna att vi borde ha utvärderat modellen mycket tidigare och gått in på djupet och tittat mycket noggrannare utifrån den skadelidandes situation.

I dag har fokus hamnat på försäkringsbolagen, som jag inte heller tror är särskilt intresserade av att ha den här typen av modell, om jag ska vara riktigt ärlig. Jag har träffat representanter för försäkringsbolagen, och de har ganska entydigt sagt att modellen inte funkar. Det är någonting som inte stämmer, och det är alldeles för mycket processande och för mycket bråk. Den skadelidande hamnar i kläm, och det tycker många gånger även försäkringsbolagen. Som ägare till ett försäkringsbolag eller som anställd på ett försäkringsbolag skulle man försvara de pengar som försäkringsbolaget är satt att förvalta. Slutligen hamnar den skadelidande i kläm.

Det handlar om hela kedjan av instanser och bemötande. En läkare kan vara jätteduktig och klok, korrekt och kompetent. En annan kan dissa ett intyg rakt av. En tredje kan ifrågasätta det. Det gör mig väldigt förvånad att läkare sinsemellan kan ifrågasätta varandras intyg. Det måste ändå bygga på att de har en likvärdig utbildning och någon form av likvärdig diagnostiseringsförmåga när det gäller att titta på samma skador eller liknande skador.

Allt det här gör att det är besvärligt. Det är också tufft. Men i slutändan är det den skadelidande som hamnar i kläm och i ett läge som det nästan är omöjligt att ta sig ur.

Jag har läst hundratals brev under åren i riksdagen. Det som är symptomatiskt för alla dessa brev är den återkommande frustrationen över att inte bli trodd. Jag vet att socialministern talar sig varm för bra bemötande, men att inte bli trodd är nästan det lägsta som en människa kan bemötas med. Jag säger att jag har en smärta i kroppen, men någon annan säger: Det har du inte alls. Om jag har ont och inte kan sova, inte ligga, inte gå, inte göra saker är det klart som tusan att det svider i kroppen.

Sedan handlar det om allt det andra – arbetsförmåga, möjligheter att kanske få någon form av invaliditetsersättning och så vidare. Men det är för många personer som är inblandade. Det gör att det blir rättsosäkert.

Vi har hamnat i ett läge där jag tror att både regeringen och vi socialdemokrater måste fundera: Fungerar den här modellen fullt ut? Jag tycker inte det. Och jag ska vara riktigt ärlig och säga att när de här människorna – som vill väl, som fram till trafikskadan har rört sig helt obehindrat, som har kunnat springa, gå, hoppa, stå och göra vad som helst men helt plötsligt från den ena dagen till den andra inte kan göra det – inte blir trodda är det något som gör att det är rättsosäkert i dagens Sverige.

Anf. 39 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Redan 1998 bildades Försäkringsmedicinska läkarkollegiet, som nu kallas Försäkringsmedicinska kollegiet. Det var en reaktion mot den ställning de medicinska rådgivarna har. De är faktiskt partiska i rättsprocessen. Det man i kollegiet är överens om är att det måste till någon form av myndighetskontroll och tillsyn. Sådana krav har kommit också från riksdagens ledamöter. Frågan är om man inte på något sätt kan gå vidare med det. Man kan se det som att de människor som drabbas har betalat in sina premier. De har betalat avgifter för att få ett skydd om de någon gång drabbas av en trafikskada. Men det hjälper inte den dag man råkar illa ut när man inte får den hjälp man borde ha rätt att kräva. Det borde åtminstone vara en balans mellan försäkringsbolagen och de skadelidande. Det är det inte i dag, utan försäkringsbolagen har pengarna och dessutom de medicinska rådgivarna, som naturligtvis har en stor auktoritet trots att de är partiska.

Där borde man naturligtvis skapa en bättre balans. Då tror jag att tillsyn och kontroll är nyckelord för att reda upp det hela. Oberoende läkare hade inte heller varit helt fel. Man borde åtminstone ge patienten en oberoende läkare som kunde föra talan i domstolen mot de medicinska rådgivarna.

I dag är det många som har råkat väldigt illa ut, både ekonomiskt och när det gäller självkänslan, därför att man har blivit misstrodd. Många orkar inte processa på grund av detta. Jag hoppas att vi kan göra något på det här området.

Anf. 40 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Det är viktigt att det fungerar på bästa möjliga sätt för varje enskild person, förstås. Det har framförts en del kritik mot försäkringsbolagens medicinska rådgivare och mot försäkringsläkarsystemen, inte minst mot bakgrund av att det är en ganska hög ändringsprocent. När ärendet kommer upp till en högre instans görs annorlunda bedömningar. Det kan möjligen tala för att det inte fungerar så väl som vi skulle vilja.

Likafullt är det svårt att kasta allting över bord, utan det måste ske på ett förnuftigt och välgrundat sätt så att man vet vad man gör med tanke på framtiden. Det är viktigt att säga att de nämnder som gör överprövningar ju består av personer från försäkringsbranschen men också av lek-män och leds av erfarna domare. Det är betydelsefull kunskap i det här sammanhanget.

Försäkringsförbundet har förslag till en pool av medicinska rådgivare. Man föreslår att det ska finnas en möjlighet till en omprövning utanför försäkringsbolagen. Om den som har drabbats och är skadelidande inte är nöjd med försäkringsbolagets eller nämndens prövning kan man väcka talan i domstol.

Själva poängen med försäkringen är egentligen att slippa prövning i en domstol, som alltid på många olika sätt är mer prövande för de inblandade. Det är ofta långdragna processer, med en osäker utgång. Försäkringsbolag har ofta den fördelen att det blir en snabbare och enklare hantering där och många gånger ger ett snabbare resultat än vid en domstolsprövning.

Här ska man naturligtvis fundera på vad som är den klokaste ordningen.

Vi vet att Patientsäkerhetsutredningen övervägde noggrant i sitt arbete hur man skulle se på läkare och tandläkare som anlitas av försäkringsbolagen, om de ska omfattas av hälso- och sjukvårdstillsynen eller inte. Utredningen landade, efter att vägt argumenten i båda vågskålarna, i ordningen att de inte ska tillsynas, för de är inte en del av hälso- och sjukvården, och att staten inte ska ha ett direkt inflytande över den privata skaderegleringen.

Det är svåra avvägningar där man verkligen inte ska bortse från att de måste göras igen och igen för att hitta en ordning som för det första fungerar väl, för det andra har människors förtroende och som i övrigt fungerar på bästa möjliga sätt.

Jag är ännu inte övertygad om att förändringar ska ske. Jag inser frågans vikt, och jag inser i allra högsta grad betydelsen av att all hälso- och sjukvårdspersonal på alla olika nivåer bemöter varje person på ett värdigt och klokt sätt.

Jag kan nämna parentetiskt att jag vid ett tillfälle har samlat representanter för fackliga organisationer och myndigheter för att föra samtal om just betydelsen av bemötandet av patienternas och medborgarnas upplevelse av hälso- och sjukvården. Det finns en stor samsyn om att man ska ha ett värdigt bemötande, men enskilda personer som befolkar hälso- och sjukvården kommer från tid till annan att begå misstag.

Anf. 41 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Det är ändå fortfarande bekymmersamt. Vi är i ett läge där människor kan vänta i åtta tio år på att få provningar. Så dramatiskt är det.

De skadelidande får inte närvara vid Trafikskadenämndens sammanträde. Det är ganska summariskt och är en ganska snabb provning. Punkterna om vad försäkringsbolagen anser och det intyg som den skadelidande har fått framföra läses upp, men den skadelidande får inte vara närvarande. Det blir inte någon form av förhör, men det finns inte heller någon möjlighet för att göra tillägg.

Redan där kan man börja fundera på hur det verkligen ligger till med Trafikskadenämndens verkan och funktion gentemot försäkringsbolagen. Nu följer förvisso försäkringsbolagen många gånger Trafikskadenämndens provningar och råd, men likväl får den skadelidande inte höras där.

Det är jättemånga skador; jag vill inte heller att det ska vara domstolsprovningar i första hand. Det bästa vore att det skedde förlikningar i ett så tidigt skede som möjligt. Men försäkringsbolagen äger i dag all rätt i världen att förhålla provningar. Ansvaret för att ta tid på sig eller inte ligger hos dem, och det kan ta år.

I någon mening är det lite av Davids kamp mot Goliat för en människa som inte blir trodd och som samtidigt får vänta länge på besked eller vars ärende förhålls jämfört med dem som kanske har lite mer. Därför behöver den här modellen prövas igen. Den behöver utredas på nytt, och det behöver skapas nya förutsättningar som gör det rättssäkert.

De här människorna är utsatta från många olika håll, och jag tycker att det är skruvt att en läkare som den ena stunden måste ikläda sig ansvar utifrån hälso- och sjukvårdslagen i nästa stund kan säga i princip vad som helst utan att bli ifrågasatt – nu gör de inte det, men ändå.

Den här modellen fungerar inte, och jag hoppas nu att regeringen tar till sig detta. Det är nämligen inte första gången jag är uppe och interpellerar. Det behöver göras. Det finns otroligt många skadelidande som behöver hjälp ute i samhället i dag.

Anf. 42 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Tack till Pyy Niemi, som har väckt en angelägen interpellation.

När det handlar om de överprövningar som sker talar trots allt ganska många – det lär vara 25–30 procent där utslaget ändras – för att mekanismen fungerar i många sammanhang och för att nämnden har sett ärendet på ett annat sätt när det har kommit dit.

Jag tror att man, innan man förändrar någonting, ska vara noggrann så att man verkligen vet att man landar i någonting som blir bättre och mer välfungerande än det system man har i dag.

Det är en angelägen fråga. Vi får säkert anledning att återkomma till den igen, både när det gäller bemötandefrågorna inom hälso- och sjukvården och när det handlar om hur man på ett rättssäkert och klokt sätt behandlar alla de människor som tyvärr har drabbats och i framtiden också kommer att drabbas av den här typen av skador.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2013/14:81 om apoteken

Anf. 43 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Carina Adolfsson Elgestam har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att säkra medicinförsörjningen på landsbygden samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra arbetsmiljön för apotekspersonalen så att säker receptexpediering kan garanteras.

Regeringen anser att tillgängligheten till läkemedel i glesbygd är viktig. Socialdepartementet har ansvaret för att följa utvecklingen av dessa funktioner på marknaden och ta fram lösningar som hanterar dem långsiktigt. I slutet av 2012 presenterade Tillväxtanalys sin rapport om geografisk tillgänglighet till läkemedel. Av denna framgår att omregleringen lett till att tillgängligheten till läkemedel har ökat kraftigt. I samtliga landets län har antalet apotek ökat. Insjön, Grebbestad och Mellbystrand är exempel på orter där apotek har nyetablerats. Därutöver framgår att det för närvarande finns ett tiotal apoteksaktörer som bedriver distanshandel med receptbelagda läkemedel för människor och att fler aktörer säger sig vilja erbjuda denna tjänst i framtiden.

I april i år gav regeringen Läkemedelsverket i uppdrag att göra en översyn av nuvarande ordning för apoteksombud i syfte att åstadkomma en konkurrensneutral ordning som bidrar till att säkerställa läkemedelsförsörjningen i hela landet. I uppdraget ingår bland annat att göra en kartläggning och analys av nuvarande ordning för apoteksombud, analysera hur denna verksamhet förhåller sig till gällande regelverk och vid behov lämna förslag till en ny reglering av denna verksamhet. I uppdraget ingår även att analysera vilken roll som apoteksombudsverksamheten

har för läkemedelsförsörjningen i landet, vilka utmaningar denna verksamhet står inför och hur den kan utvecklas. Läkemedelsverket lämnade en delredovisning den 30 november 2013.

Av statens ägaranvisning till Apoteket AB framgår att bolaget till och med den 30 juni 2015 ska behålla befintliga apoteksombud i den utsträckning som behövs för att upprätthålla en god läkemedelsförsörjning på den ort där ombudet är verksamt.

För att möjliggöra fortsatt drift av apotek i glesbygdsområden har regeringen beslutat om att införa ett särskilt apoteksstöd. De grundläggande förutsättningarna för erhållande av stödet framgår av förordningen om bidrag till öppenvårdsapoteksservice av allmänt ekonomiskt intresse. Förordningen bygger på ett förslag från Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. De närmare detaljerna om hur beloppets storlek fastställs framgår av föreskrifter från samma myndighet. Regeringen har för avsikt att kontinuerligt följa effekterna av detta stöd.

Enligt lagen om handel med läkemedel ska ett apotek ha lokalen bemannad med en eller flera farmaceuter under öppethållandet.

I Läkemedelsverkets föreskrifter specificeras att antalet farmaceuter ska vara tillräckligt under öppethållandet och att de ska ha den kompetens som är nödvändig i förhållande till verksamhetens art och omfattning.

I Läkemedelsverkets föreskrifter specificeras att farmaceuterna på ett apotek ska ha den kompetens som är nödvändig i förhållande till verksamhetens art och omfattning. Vidare ska apoteken dokumentera all utbildning som varje anställd genomgår. I vägledningen till föreskrifterna anges att all personal kontinuerligt ska få tillgång till den fortbildning som arbetsuppgifterna kräver. Fortbildningen bör därför anpassas efter de arbetsuppgifter varje person har och ställas i relation till den verksamhet som bedrivs. Det anges också att om farmaceutisk rådgivning står för en betydande del av verksamheten bör personalen fortlöpande få utbildning inriktad på detta. Genomförd kompetensutveckling ska dokumenteras för varje medarbetare.

I början av 2013 kom Läkemedelsverkets första sammanfattande tillsynsrapport gällande öppenvårdsapoteken. Under 2011–2012 har 132 apotek inspekterats, vilket motsvarar ca 10 procent av landets apotek. Vid samtliga inspektioner noterades avsteg från regelverket, men inga avvikelser bedömdes som kritiska, det vill säga en fara för patientsäkerheten.

Regeringen anser att det är angeläget med ett transparent underlag som visar olika apoteksaktörers kvalitet och säkerhet. Regeringen har därför givit Läkemedelsverket i uppdrag att i samverkan med Socialstyrelsen ta fram och utveckla nationella indikatorer för god patientsäkerhet, tillgänglighet och kvalitet på apotek. Framtagande av indikatorer ska delvis baseras på arbetet med den svenska standarden för god apotekssed, Good Pharmacy Practice, som lägger en branschgemensam grund för farmaceutiska, kvalitetsrelaterade och etiska frågeställningar. Läkemedelsverket delredovisade sitt uppdrag den 8 november. Uppdraget ska slutredovisas senast den 20 juni 2014.

Regeringen följer kontinuerligt utvecklingen på området.

Anf. 44 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! 25 apotek är hotade på landsbygden. Regeringen har inrättat ett glesbygdstöd för att landsbygden inte ska drabbas av apoteksdöden. Men bidraget räckte inte för att apoteket i Lima skulle vara kvar.

Den 29 juni kunde man läsa i Svenska Dagbladets Näringsliv att ytterligare 25 glesbygdspotek är i riskzonen för att läggas ned, och det har inte blivit mycket bättre sedan dess. Ändå kan man när man lyssnar på ministrernas svar på ett eller annat sätt känna att regeringen och ministern är ganska nöjda.

Ministern, och övriga regeringen, är ganska nöjda, särskilt mot bakgrund av att de konstaterat att tillgängligheten till läkemedel ökat geografiskt. Sedan tar statsrådet upp tre små tätorter som exempel. Insjön får man säga är ett ganska känt handelscentrum, och såväl Grebbestad som Mellbystrand är välbesökta badorter. Just de tre orterna tas av någon anledning upp som exempel, det vill säga orter där oerhört mycket folk vistas vissa tider av året. När marknaden numera styr tillgången på läkemedel är det precis det som blir resultatet. Det är ministern nöjd med.

I min hemkommun hade vi före reformen två apotek. Där finns fortfarande två apotek. På tätorter liknande Grebbestad, till exempel Norrhult-Klavreström, som inte skiljer så jättemycket vad gäller invånarantalet, har det minsann inte öppnats några nya apotek. Snarare är det tvärtom. Med tanke på det befolkningsunderlag som finns är risken ganska stor att de två apotek som i dag finns i kommunen på sikt konkurreras ut – eftersom de konkurrerar på en marknad.

I dag kan man köpa receptfria läkemedel överallt – ingen har någonting emot det – och därför ökar konkurrensen om kunderna. När såväl Ica och Konsum som bensinmackar, och alla möjliga andra för den delen, tillhandahåller de vanliga receptfria läkemedlen finns det ingen anledning att besöka apoteket. Det slår undan fötterna för apoteken i de små tätorterna och på landsbygden. Det är det som det i grund och botten handlar om.

Man kan inte bortse från att apotek läggs ned. När man läser det skriftliga svaret från ministern känns det som att Alliansen inte alls är orolig för framtiden vad gäller apoteken på landsbygden. När man sedan tar del av den utredning som ska göras angående apoteksombuden, som ju är ett bra komplement på orter där det inte finns några apotek, verkar det som att även de ska konkurreras ut. Är inte det syftet med ytterligare en utredning?

Anf. 45 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det har varit en del problem, minst sagt, efter avregleringen av apoteksmarknaden. Vi har sett att det blivit svårare att få tag på receptbelagda mediciner. Hudkrämer och annat, liksom icke receptbelagda mediciner, är naturligtvis inte svårt att få tag på. När det gäller receptbelagda läkemedel vittnar många om att de får gå till flera apotek innan de hittar sina mediciner. Har man flera olika sjukdomar och är äldre är det jobbigt att gå från det ena stället till det andra för att få tag i medicinerna.

Statskontorets utvärdering av situationen för personalen vid apoteken visar att det finns problem; det är den utvärdering som regeringen beställt av Statskontoret. De anställda upplever att de inte har tillräckligt med tid

för kompetensutveckling och inte heller tid till att fullt ut informera patienterna. Det är ett problem på både kort och lång sikt, framför allt på lång sikt, när kompetensen helt enkelt tunnas ut.

Samtidigt upptas en tredjedel av våra sjukhussängar av patienter som fått medicin i fel doser och i felaktiga kombinationer. Många fall skulle kunna förebyggas, men då är det jätteviktigt att personalen vid apoteken har rätt kompetens och också tid att informera patienterna, liksom tid att reagera. Före avregleringen hände det att personalen reagerade på ett recept, alltså när de hade tid och kompetens att reflektera över de läkemedel som de skulle lämna ut. De kunde se när något inte stämde.

Det är viktigt för patientsäkerheten att det fungerar. I riktlinjerna står mycket riktigt att apoteken ska hålla hög kvalitet och ha tillräckligt med personal. Men verkligheten visar att det finns stora problem. Statskontorets rapport visar att sex av tio anställda vid apoteken upplever att de inte får den kompetensutveckling som de behöver. Det är alltså ett problem. Dessutom vittnar patienterna om att informationen blivit sämre. Det är både ett arbetsmiljöproblem, eftersom personalen är stressad, och ett problem vad gäller patientsäkerheten.

Glesbygdsdiskussionen är viktig att ta tag i. Hittills har apoteken funnits kvar i glesbygden eftersom man betalat dem för att bli kvar, alltså de privata apoteken. Det blir en ohållbar situation om människor får allt längre till ett apotek. Där gäller det verkligen att förebygga.

Visst har vi fått fler apotek i stadskärnorna, men problemet är inte om man ska gå 25 meter åt det ena eller det andra hållet. Problemet är dålig tillgänglighet när man till exempel bor i glesbygden. Här gäller det därför att ha en långsiktig plan. Dessutom är patientsäkerheten och arbetsmiljön för personalen viktiga frågor att ta tag i.

De privata apoteken drivs i konkurrens och i vinstsyfte – det är grunden för dem – och när organisationen slimmas kan personalen känna sig stressad. Det är viktigt att patientsäkerheten upprätthålls och att arbetsmiljön för personalen är god.

Anf. 46 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Det är viktigt att vi i denna diskussion, liksom i andra diskussioner, håller oss till fakta. Det är inte så att fler människor fått längre till apoteket, utan färre människor har långt till apoteket. 74 procent av befolkningen har mindre än fem minuter till närmaste apotek, 89 procent av befolkningen har närmaste apotek inom tio minuters bilfärd. Det är 1,4 procent av Sveriges befolkning som har 20 minuter eller mer till närmaste apotek, vilket är en minskning med över 8 000 personer sedan 2009. Människor har kortare väg till apoteket, inte längre.

Ett exempel på ett apotek som lagts ned har nämnts. Det stämmer att ett apotek i glesbygden har lagts ned. Det är apoteket i Lima. Lima är en liten ort i Malung-Sälens kommun. Apoteket låg vägg i vägg med vårdcentralen. När den socialdemokratiska majoriteten i Landstinget Dalarna lade ned vårdcentralen blev det omöjligt för apoteket att finnas kvar. Det är viktigt att känna till bakgrunden.

Det är naturligtvis lätt att gå upp i talarstolen och säga att regeringen, eller statsrådet, inte kan garantera att varje enskilt apotek i landet ska finnas kvar i evigheters evighet. Det går ju inte att motsäga det. Ingen kan garantera att varje apotek ska finnas kvar i evigheters evighet. Låt

mig få påminna om att det under Socialdemokraternas regeringsår blev färre och färre apotek i Sverige. Människor fick längre till apoteket.

Vi har vänt den utvecklingen. Låt oss glädjas över det. Det finns utmaningar att ta sig an, men tillgängligheten har förbättrats. Det finns 39 procent fler apotek jämfört med tiden för omregleringen, då det fanns 924. I dag finns 1 280 apotek.

Också öppettiderna på apoteken har bidragit till att öka tillgängligheten. Det var kärvt för många att hinna till apoteket före eller efter jobbet. Öppettiderna för apoteken har ökat från i genomsnitt 42 till 53 timmar i veckan. Bara det motsvarar 330 ”gamla” apotek. Tillgängligheten har alltså blivit bättre. Erkänn det, säg att det har blivit bättre, och sedan kan vi ha en diskussion om det som vi behöver fundera på.

Regeringen har inrättat ett glesbygdssöd för att vi ser en trend i samhället i stort, inte bara i vårt land utan också i många andra länder: att glesbygden utarmas på många olika sätt. Färre människor bor där. Allt fler människor dras in till tätorter. Det blir allt svårare att upprätthålla service och säkerställa vårdcentraler, Ica- och Konsumbutiker, bensinstationer och annat. Det vore konstigt om det inte också påverkade möjligheterna för apotek. Vi har inrättat ett särskilt stöd för att underlätta för apotek att finnas i bygder där man kanske inte kan få den största lönsamheten.

Generellt går det dock inte att säga att små apotek på landsbygden är mindre lönsamma än stora apotek i storstäder. Det finns ingen sådan självklar logik, utan en del mindre apotek går alldeles utmärkt. Det finns en stor lojalitet bland ortsborna och liten valmöjlighet. Att i en storstad starta ytterligare ett apotek där det redan finns flera kan vara tuffare.

Tillgängligheten har förbättrats. De små apoteken har inte blivit färre. Fler orter som i modern tid inte har haft apotek har fått sådana. Det betyder mycket för de människor som bor där.

Anf. 47 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! Ministern säger att regeringen inte kan garantera att alla apotek finns kvar i evighet. Det visar tydligt att alliansregeringen är nöjd med apoteksreformen och att apoteken, det vill säga vår medicin, nu finns på den öppna marknaden.

Jag vågar påstå att medicin inte är vilken handelsvara som helst. Det är just därför det är så oerhört viktigt att det finns apotek i hela landet, även på landsbygden. Det är detta som är hotat. Trots det här stödet, som inte räcker så långt på sikt, finns det en ganska stor risk att det längre fram i tiden inte kommer att finnas några apotek där. Mot bakgrund av det nya uppdraget till Läkeemedelsverket gällande apoteksombuden finns det en risk för konkurrensutsättning, som jag uttolkar svaret från ministern. Jag vet inte hur man annars ska tolka det ålagda uppdraget.

Min andra fråga gällde arbetsmiljön. Det är naturligtvis oerhört viktigt för varje anställd att få kompetensutveckling, som ministern säger. Men den största bristen gäller personalen. Man har slimmat organisationerna ganska rejält. De arbetsmiljöundersökningar som gjorts 2011, 2012 och 2013 visar att personalen i sin vardag känner att det blivit tuffare och tuffare för varje år. Förra året var det uppåt 60 procent som svarade negativt, det vill säga att man inte hinner med kunderna för att det är för stressigt och för lite personal. När personalen säger att man inte har informat-

ionsteknik och datorer så att det räcker blir man som kund och konsument helt förfärad. Hela apoteksverksamheten bygger på tillgång till datorer och informationsteknik. Det här borde oroa ministern betydligt mer än vad jag märker av interpellationssvaret.

Det här hänger samman med att vi kunder ska få bra service. Jag tror att var och en vet hur det är i livet vid olika tillfällen när det blir för stressigt. Det är då ganska lätt att göra fel. Man utsätter nu den viktiga och kompetenta personalen för en marknad och en slimmad organisation som gör att deras vardag inte fungerar. Det är inte marknaden som ska styra tillgången till medicin. Det finns en anledning till att staten är med och reglerar. Vi ska kunna vara med och styra personaltätheten på apotek i hela landet. I dag är det marknaden som gör det. Alla företag på marknaden vill tjäna pengar. Det är inte så konstigt. Då slimmar man sin organisation, och då hjälper det inte med de regler som är uppsatta. Det handlar om att man ska få vinst. Detta borde ministern ta till sig mer av – för att skapa trygghet för kunderna och en bra arbetsmiljö för de anställda.

Anf. 48 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Att det finns fler apotek innebär inte att det blir bättre tillgänglighet till receptbelagd medicin. Men det är egentligen det som är apotekets huvudsyfte. Apoteket är ingen affär utan en viktig del av vårdkedjan, helt nödvändig för att vården ska fungera. Därför ska man koncentrera sig på att se till att folk får tag i sin receptbelagda medicin så smidigt och snabbt som möjligt. Att det finns många apotek garanterar inte det. Det finns små apotek även i storstäderna, och där riskerar det att vara dålig lagerhållning, så att man kanske kommer dit och inte får sin medicin utan får gå till nästa apotek. Jag hoppas verkligen att regeringen koncentrerar sig på patientsäkerheten. Det handlar om möjligheten att få tag i sin receptbelagda medicin och inte minst att få bra information från personalen på apoteken.

Anf. 49 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Carina Adolfsson Elgestam uttrycker oro över apoteksombuden. Vår ambition är förstås att ha kvar en slagkraftig organisation som finns och betyder jättemycket på orter där det absolut inte finns underlag för en butik. Frågan är bara hur vi organiserar det här på bästa sätt, så att det finns tillgång till läkemedel för alla och så att det fungerar en bra bit in på 2000-talet. Jag tror inte att interpellanten är emot att vi tittar på hur det ska organiseras på bästa möjliga sätt.

Det är sant att det är ett bekymmer att vi har för lite utbildad personal i Sverige. Vi behöver fler farmaceuter. Det är en verklig framtidsbransch. I dag är det en flaskhals för många som tittar på möjligheterna att öppna fler apotek. Det är naturligtvis bra för personalen i den meningen att de har en stark förhandlingsposition när det gäller löner och andra villkor, men det är självklart en brist i vårt samhälle att vi har för få personer som är utbildade på det här området.

Jag sade att det inte går att garantera att varje enskilt apotek ska finnas kvar i evig tid. Om det är någon som vill säga emot det påståendet och är beredd att lova att varje existerande apotek kommer att finnas kvar för alltid vore det intressant om det gjordes i mikrofonen. Men det är

varken realistiskt eller någon särskilt klok politik. Tillvaron förändras. Vi är angelägna om att alla människor, var de än bor i landet, ska ha god tillgång till alla de läkemedel som efterfrågas. Den ökade tillgängligheten till vissa receptfria läkemedel har dessutom bidragit till att många har fått närmare till sådana. Det handlar alltså inte bara om själva utbyggnaden av antalet apotek.

Anf. 50 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! Ministern undrar här i kammaren om det är någon som kan garantera att vi för alltid ska ha så och så många apotek. Det är ett sätt att argumentera som man kan använda när man inte har tillräckligt bra argument. Det vore bättre att ge sig in på själva sakfrågan.

Att vi behöver fler farmaceuter inför framtiden är tydligt och oerhört viktigt. Men sanningen är att det inte har blivit fler farmaceuter, trots att det som ministern säger har öppnats många nya apotek. Det är snarare tvärtom, att en och annan har fått gå hem. Det säger en del om arbetsmiljön.

Apropå det här experimentet på apoteksmarknaden får jag käcka små erbjudanden på min mobil; numera ska man ju vara medlem och så. 50 procents rabatt på veckans vara, var det senaste. Förra veckan var det 40 procent på veckans vara. Veckan dessförinnan fick jag 20 procent på saffran och senap. Köp två och få 25 procents rabatt, har jag också fått läsa. Erbjudandena är många.

Detta är inget som apoteken behöver hålla på med. Det är helt fel. Det finns så många andra butiker som jobbar med exakt dessa saker. Låt dem få fortsätta göra det.

De livsviktiga medicinerna är ingen handelsvara som helst. Se till att de finns tillgängliga för alla medborgare i hela Sverige så att ingen ska behöva köra runt till tre fyra apotek för att till exempel införskaffa vanligt kortison på recept.

Anf. 51 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Jag tror att vi hamnar i en olycklig diskussion om vi i kammaren ska diskutera vilket sortiment som apoteken eller andra butiker ska ha. Självklart är kärnan i apotekens verksamhet att leverera de läkemedel som efterfrågas och som för många är nödvändiga för att få vardagen att fungera och som i vissa fall livet hänger på.

Det ifrågasattes när jag sade att det inte är möjligt att garantera apotek för evig tid. Därför frågade jag om interpellanten kunde utfärda motsvarande garanti och hörde att det inte var möjligt, vilket jag tycker är klokt.

Vi har fått fler apotek, och vi behöver se till att få ännu fler apotek. Vi jobbar med servicenivån i apoteken och ställer allt större krav på dem för att säkerställa att alla de mediciner som efterfrågas ska finnas där vid första besöket – så långt det över huvud taget är praktiskt möjligt och görligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.01 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

14 § Svar på interpellation 2013/14:84 om ratificering av ESK-konventionens tilläggsprotokoll

Anf. 52 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Valter Mutt har frågat utrikesministern om han avser att ta några initiativ för att använda de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna som en möjlighet att pressa regeringar i våra biståndsländer samt om han avser att agera för att Sverige signerar och ratificerar tilläggsprotokollet till FN:s konvention om de sociala, ekonomiska och kulturella rättigheterna.

Interpellationen har överlämnats till mig. Frågan om Sverige avser att ratificera tilläggsprotokollet har tidigare också besvarats av mig.

Herr talman! Sverige anslöt sig till konsensus när FN:s generalförsamling i december 2008 antog tilläggsprotokollet om enskild klagorätt. Vi höll då en röstförklaring som förklarade Sveriges inställning till protokollet.

I korthet innebär förklaringen att Sverige inte var övertygat om att enskild klagorätt var det bästa sättet att främja de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, bland annat därför att karaktären på dessa rättigheter ofta gör det svårt att med precision ange när en kränkning kan anses ha begåtts. Den bedömningen kvarstår.

Sverige tar sina internationella åtaganden på stort allvar. Det är viktigt att känna till konsekvenserna av ett avtal innan det ingås. Därför är regeringen utifrån nuvarande omständigheter inte beredd att signera eller ratificera tilläggsprotokollet.

Den 5 maj 2013 trädde tilläggsprotokollet till ESK-konventionen i kraft. Sverige kommer nu att noga följa den praxis som kommer att skapas när det gäller enskildas klagorätt kopplat till protokollet.

Valter Mutt undrar vilka möjligheter det finns att påverka regeringar i våra biståndsländer. Herr talman! Sverige ska vara en tydlig röst i världen för de mänskliga rättigheterna. Regeringen agerar bilateralt, genom EU, och multilateralt för att de mänskliga rättigheterna ska implementeras och efterlevas fullt ut i världens länder.

Det svenska biståndet bidrar starkt till att främja ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, och allt bistånd ska vara rättighetsbaserat. Detta innebär att ett rättighetsperspektiv ska tillämpas samtidigt som biståndet ska vägledas av fattiga människors perspektiv på utvecklingen. Rättighetsperspektivet sätter den enskilda individens frihet och rättighet-

er i centrum och utgår från FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter och andra bindande folkrättsliga normer.

Avslutningsvis kan jag nämna att Sverige i somras lämnade sin sjätte rapport om efterlevandet av FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter till FN:s granskningskommitté.

Anf. 53 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret och ser fram emot ett stimulerande tankeutbyte kring dessa viktiga frågor. Jag beklagar samtidigt att utrikesministern, som jag riktade min interpellation till, har prioriterat bort att komma till Sveriges riksdag.

I mina öron, Göran Hägglund, låter det aningen bakvänt att man inte kan ingå ett avtal innan dess fulla konsekvenser är kända. Med den sortens logik skulle knappast heller exempelvis allmän rösträtt ha kunnat införas, vars konsekvenser naturligtvis ingen på den tiden kunde överblicka fullt ut. Som politiker tycker jag att man måste våga och vilja något – vilja förändra och inte bara förvalta.

FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter har sedan länge ett tilläggsprotokoll som ger individer möjlighet att klaga hos FN avseende missförhållanden i det egna landet. Glädjande nog antog FN:s generalförsamling för fem år sedan ett liknande tilläggsprotokoll för den FN-konvention som reglerar våra ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I år har tio länder ratificerat tilläggsprotokollet, och därmed har det trätt i kraft.

Då säger socialministern att Sverige noga kommer att följa den praxis som nu kommer att skapas när det gäller enskildas klagorätt kopplat till det här protokollet. Vi ska alltså följa utvecklingen i stället för att vara med och forma den. Är inte detta, Göran Hägglund, en förbluffande passiv hållning? Vad vill ni i regeringen göra mer än att sitta och följa utvecklingen?

Den indiske ekonomen och nobelpristagaren Amartya Sen har sagt att demokratin är den fattiges enda mjölkko. Så förhåller det sig givetvis. Den som inte har råd att betala dyrt för att få tillgång till mat, hälsa och bostad är beroende av en livskraftig demokrati vars grundprincip är en människa, en röst medan marknadens grundprincip är en dollar, en röst.

Om ni nu i regeringen är för feqa – på ren svenska – för att ratificera ESK-konventionens tilläggsprotokoll och göra det juridiskt bindande för Sverige undrar jag om ni inte skulle kunna ta ett första försiktigt steg och åtminstone signera – inte ratificera – protokollet och därmed skicka en tydlig signal till omvärlden att Sverige står bakom protokollets bärande principer, något som Finland, Belgien, Nederländerna och många andra med oss jämförbara länder redan gjort.

I det svenska biståndssamarbetet och i vår politik för global utveckling, som antogs enhälligt av riksdagen 2003, är utgångspunkten fattiga människors perspektiv och deras rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda. Som statsrådet framhåller i sitt svar handlar detta rättighetsperspektiv om att sätta den enskilda individens frihet och rättigheter i centrum. Och vad vore då naturligare, Göran Hägglund, än att Sverige skriver under det tilläggsprotokoll som syftar just till att ge enskilda individer klagorätt när deras rättigheter förtrampas?

Prot. 2013/14:38
3 december

Svar på
interpellationer

Anf. 54 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tackar Valter Mutt för möjligheten att samtala om denna viktiga fråga.

När det gäller vem som svarar är regeringen organiserad på ett visst sätt. I det här sammanhanget har Socialdepartementet, Utbildningsdepartementet, Kulturdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet ansvar för olika delar av konventionen. Därav följer att det är jag som svarar. Jag har också svarat på interpellationer i frågan tidigare.

Valter Mutt väljer att föra ett resonemang över huvud taget om det här med att ingå eller underteckna konventioner och ratificera dem. Sverige tar konventioner och internationella avtal på största allvar. Våra åtaganden när det gäller mänskliga rättigheter tar vi på mycket stort allvar, och vi vill naturligtvis vara säkra på vad vi gör när vi ingår ett avtal för svensk del. Om Valter Mutt tycker att detta är fega resonemang får han gärna tycka det. Jag håller naturligtvis inte med om att det är en passiv hållning.

Det är inte så att varje idé bara för att den innebär action behöver vara en god eller bra idé eller ens en idé som på något sätt förbättrar världen, utan man måste pröva uppslag och handlingsvägar och göra en bedömning. I vissa fall kan man med stor säkerhet säga: Om vi skriver under detta kommer det att leda till de här konsekvenserna, och det leder till att världen blir ett litet snäpp bättre. I andra sammanhang kan det leda till fler problem än vad det innebär möjligheter att lösa problem.

Svaret är helt enkelt att vi behöver vara kloka, att vi tar våra åtaganden på allra största allvar och att det gör att vi vill veta vad vi gör innan vi sätter svensk namnteckning under de avtal som sluts.

Valter Mutt vet mycket väl hur Sverige i många olika internationella sammanhang inom EU och inom det globala samfundet jobbar hårt för att vi ska kunna förbättra sociala förhållanden. Vi har en biståndspolitik som är kanske världens mest generösa och som spelar stor roll för att förändra villkoren för människor som bor i samhällen som inte är så lyckligt lottade som vårt eget.

Sverige har en bred palett i det avseendet, men det innebär inte att varje idé som kommer upp behöver innebära att någonting särskilt förbättras. Vi vill säkerställa att så är fallet innan vi sätter en svensk underskrift i det här sammanhanget.

Anf. 55 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! Jag tackar socialministern för det svaret. Hur jag än vrider och vänder på detta tycker jag att statsrådets argumentering har något undanlidande och gåtfullt över sig. Vi har ett systerprotokoll när det gäller de medborgerliga och politiska rättigheterna, och där är vi eniga om att det är bra att det finns ett klagoinstitut. Jag tycker att det ligger i den inneboende logiken att man då också bör ha det till det andra protokollet.

Jag har aldrig känt någon dragning till konspirationsteorier. Men i detta fall börjar jag faktiskt undra om det ändå kan finnas någon sorts dold agenda. Kan det möjligen vara så illa att i ett Sverige där den sociala ojämlikheten ökar snabbare än i något annat industriland – låt vara att det sker från en låg nivå – och där exempelvis många gamla människor far illa och skaran av hemlösa växer vill regeringen inte ge människor i Sve-

rige möjlighet att klaga till FN över de allt värre och de alltmer iögonfallande missförhållanden som möter oss dagligdags? Kan det, socialministern, ligga någonting i detta?

Prot. 2013/14:38
3 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 56 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Svaret är nej. Men jag ska naturligtvis ändå ge ett något mer utförligt svar. Vad det handlar om är hur rättsordningar förändras och om detta faktiskt leder till att situationen blir bättre för enskilda människor. Det finns skäl till att det är så få länder som ännu har undertecknat detta och naturligtvis till att det är ännu färre som har ratificerat det, och det är att detta är ny materia på det rättsliga området.

Det går inte riktigt att jämföra andra rättigheter med dem som finns till exempel på det sociala området. När det gäller införande av demokrati och politiska rättigheter är det väsentligt lättare att hantera än det som rör sociala förhållanden.

När det gäller svenska förhållanden tillhör Sverige kretsen av de mest jämlika länderna. Det ska vi vara stolta över. Vi ska arbeta hårt för att säkerställa att alla människor har så jämlika förhållanden som vi någonsin kan ha. Vi vet att det finns betydande krafter som drar isär. Jag kan som exempel ta en internationaliserad arbetsmarknad där den välutbildade kan söka jobb i Schweiz, Sverige eller USA. Det finns ett sug efter den typen av arbetskraft. Det är klart att dessa människor har det mycket väl förspänt, medan förhållandena för dem som kanske har haft det svårt i den svenska skolan och kommit ut med ett mediokert eller rent av dåligt resultat är sämre. Det dras isär.

Det finns alltså krafter att kämpa emot för att vi så långt som det över huvud taget är möjligt ser till att vi bibehåller det som har karakteriserat Sverige och övriga nordiska länder, nämligen en ordning där vi har en god sammanhållning, små skillnader mellan hög och låg, gammal och ung etcetera.

Men Sverige behöver och ska i alla internationella sammanhang verka på ändamålsenliga sätt som leder till att situationen för människor, framför allt för dem som lever under de allra sämsta förhållandena, förbättras.

Vore jag övertygad om att detta skulle leda till en förbättring hade jag skrivit på bums. Men vi är tveksamma till att detta leder till det resultat som Valter Mutts är övertygad om och vill åstadkomma för att han tror att detta förbättrar världen.

Anf. 57 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! Jag tackar socialministern även för detta. Det är glädjande att vi i långa stycken har en gemensam analys när det gäller globaliseringens avigsidor.

Under det kalla kriget ställdes ofta olika kategorier av mänskliga rättigheter mot varandra. Medan väst framhöll vikten av att respektera politiska rättigheter, betonade öst betydelsen av sociala och ekonomiska rättigheter. Tack och lov har världen i dag fjärrat sig från denna sorts ideologiska förblindelse och insett att politiska, sociala och ekonomiska rättigheter är intimt förbundna med varandra och ömsesidigt förstärkande. Därför återkommer jag till, med risk för att framstå som tjugig, att det vore logiskt att den klagorätt som enskilda individer i dag besitter när

det gäller medborgerliga och politiska rättigheter utökas med möjlighet att framföra klagomål avseende bristande respekt för sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. Rätt till mat, hälsa och utbildning är ganska konkreta saker. Jag förstår inte riktigt att detta skulle vara oerhört svårt att definiera.

Jag ska avsluta med att vara lite ideologisk. Att stärka individens möjligheter att få rätt mot staten är något som vi gröna gärna verkar för, och jag trodde faktiskt att detta också var någonting som låg borgerligheten varmt om hjärtat.

Om alliansregeringen – Gud förbjude – överlever valet, kan du, Göran Hägglund, då tänka dig att trots allt någon gång under nästa mandatperiod ta initiativ till att Sverige signerar och ratificerar ESK-konventionens tilläggsprotokoll?

Anf. 58 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Som jag sade i det inledande svaret är detta någonting som vi ska följa. Vi ska se hur praxis utvecklas och vilka effekter detta kommer att få. Det går inte att utesluta att Sverige kommer att ansluta sig till detta – jag hoppas i så fall med bred politisk majoritet – om vi tror att detta leder till förbättringar.

Jag håller självklart med om betydelsen av, vilket jag har sagt tidigare, att vi jämnar ut förhållandena så att de som tillhör världens allra mest utsatta får en förbättrad situation.

Jag var i förra veckan i Zambia och Uganda som är två mycket fattiga länder med stora skillnader mellan dem som tjänar mest och dem som tjänar minst och med stora skillnader mellan stad och land. I Uganda har kanske 5 procent av befolkningen tillgång till elektricitet och 15 procent till rinnande vatten som är rent. Frågan är då: Skulle ett undertecknande och ett ratificerande av detta protokoll leda till att deras situation förbättras? Jag tillåter mig att tvivla på det. Jag tror att det finns andra mer verksamma metoder. Dessa metoder existerar, dessa vägar finns, de vägarna jobbar vi med, och de behöver vi förstärka. Jag tror att det är så vi tar steg framåt. Men, som sagt var, vi ska mycket noga följa det som ligger i Valter Mutts förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2013/14:112 om psykiatrins behov av långsiktighet

Anf. 59 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Ingela Nylund Watz har frågat mig om psykiatrins behov av långsiktighet.

Min uppfattning är att det finns ett stort, och känt, behov av långsiktighet i frågor som rör psykiatrin. Regeringen har sedan 2007 haft ett särskilt fokus på frågor som rör psykisk ohälsa. Mellan 2007 och 2011 gjordes en särskild psykiatrisatsning, en satsning som omfattade 3,4 miljarder kronor som inriktades på vården, vardagen och valfriheten. Statskontoret utvärderade satsningen och publicerade 2012 en slutrapport

som gav vid handen att flera projekt hade god effekt, bland annat blev den specialiserade psykiatriska vården för barn och unga mer tillgänglig, utbudet av sysselsättning för vuxna med psykisk ohälsa ökade, liksom valfriheten för den enskilde.

Det finns dock fortfarande brister. Vi har dragit lärdom av erfarenheten från psykiatrisatsningen, och sedan 2012 finns en förstärkt satsning på området – plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa, PRIO. Satsningen ska pågå till 2016, och varje år satsar regeringen ca 850 miljoner för att stimulera en långsiktig förstärkning på området. Syftet är att genom stöd till strategiska insatser inom vård och omsorg skapa förutsättningar för ett långsiktigt förändringsarbete som kan ge hållbara vinster för framtiden. En av de centrala beståndsdelarna i handlingsplanen är en bred överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting eftersom det är kommunerna och landstingen som är huvudansvariga för vården och omsorgen till personer med psykisk ohälsa.

Erfarenheterna av psykiatrisatsningen under åren 2007–2011 pekade också på ett behov av en nationell stödstruktur för att stimulera och underlätta implementeringen av insatserna på nationell, regional och lokal nivå. För att huvudmännen ska ha möjlighet att nyttja de medel som ställs till förfogande krävs goda planeringsförutsättningar. Företrädare för regeringen respektive Sveriges Kommuner och Landsting har i överenskommelsen om stöd till riktade insatser inom området psykisk ohälsa kommit överens om en resultat- och prestationsbaserad modell som bygger på att huvudmännen förmår redovisa uppgifter i enlighet med ett antal krav i överenskommelsen.

Detta underlättas av tidig och tydlig information till beslutsfattare och verksamhetsansvariga om villkor, tidsramar och ekonomiska konsekvenser för den egna organisationen. Också när det gäller de satsningar inom statens ansvarsområden som hanteras av myndigheter, eller utförs av andra aktörer, finns på motsvarande sätt ett behov av implementeringsstöd i form av tidig information och förankring. Av det skälet finns sedan 2012 en samordnare på Socialdepartementet som har i uppdrag att informera berörda aktörer om handlingsplanens mål och innehåll, följa upp hur handlingsplanens mål uppfylls, analysera förutsättningarna för handlingsplanens genomförande och lämna förslag till åtgärder som bidrar till ökad måluppfyllelse.

Psykiatrin är också en integrerad del av andra reformområden som är viktiga för regeringen. Inom regeringens satsning för utveckling av vårdvalssystem 2013 är intentionen att landstingen ska fortsätta att fokusera på bland annat utveckling av transparenta ersättningssystem inom vårdval, på hur förbättrad integration mellan vårdens olika delar kan uppnås och på ett utvecklat samarbete samt kunskapsutbyte med utförarna i vårdvalen.

Regeringen har även utsett en nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården. I uppdraget ingår att göra en analys av hur professionens resurser inom hälso- och sjukvården kan användas på det mest ändamålsenliga sättet och för rätt uppgifter. I uppdraget ingår att ge förslag på tänkbara åtgärder som kan vidtas på nationell, regional och lokal nivå för att säkerställa att personalens tid, kunskap, kompetens och engagemang används på bästa möjliga sätt. Arbetet ska ske i nära dialog med huvudmän och företrädare för professionerna.

Anf. 60 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Jag uppskattar att statsrådet i svaret faktiskt ger uttryck för en allvarlig syn på behovet av långsiktighet inom psykiatri och att vi delar uppfattningen om hur läget är i stort.

Min utgångspunkt för interpellationen var att jag tog väldigt starkt intryck av en debattartikel som 164 personer såväl inom professionen som anhöriga och brukare inom psykiatri i Stockholms läns landsting publicerade i SvD den 5 november. Jag är säker på att statsrådet har läst artikeln.

De beskriver med olika perspektiv sin vardag. Som de upplever det leder de ekonomiska ersättningssystem som finns för psykiatri inom Stockholms läns landsting, med ett mycket detaljerat poängsystem, till ganska allvarliga missförhållanden inom den psykiatriska vården. Till exempel försvårar det samverkan med andra myndigheter. I praktiken omöjliggör systemet uppsökande arbete. Det försvårar möjligheten att stödja anhöriga. Man premierar nybesök på bekostnad av kontinuitet, och man premierar läkarbesök på bekostnad av andra professioners insatser.

Allra mest oroande i det artikelförfattarna pekar på är dock att det numera helt saknas helhetsperspektiv när det handlar om insatserna för barn och unga, eftersom den helhetssynen inte passar in i ersättningssystemets modell.

Herr talman! Min fråga till statsrådet var i huvudsak ifall de omvittnade missförhållanden som tas fram i artikeln föranleder statsrådet att vidta några åtgärder. Jag förstår att statsrådet inte vill kritisera den borgerliga landstingsledningen i Stockholm här i talarstolen. Därför tänker jag faktiskt vara så pass sjyst att jag väljer att tolka statsrådets svar på så sätt att jag ser svaret som helhet som ett erkännande av en del av det artikelförfattarna tar upp i sin artikel den 5 november.

Statsrådet hänvisar till att ett flertal projekt har genomförts inom psykiatri. Det är alldeles riktigt. Det har pågått projektverksamhet i 10–15 år inom den svenska psykiatri. Han hänvisar också till att Statskontoret har gjort en utvärdering som pekar på att vissa insatser har varit helt okej och haft bra effekter. Det är dess värre bara delvis en korrekt beskrivning. Statsrådet väljer nämligen att inte kommentera att man från Statskontorets sida just pekar på den projekträngsel som finns inom den svenska psykiatri i dag och som delvis har inneburit att man har haft konkurrens om deltagare i de insatser som har handlat om utbildning, till exempel. Bara inom landstingsgemensamma kompetensprojekt fanns det 97 olika utbildningsinsatser under 2010.

Jag tycker att det är bra att statsrådet har dragit lärdom av de projekt som har genomförts inom psykiatri och att man nu siktar på mer långsiktighet genom till exempel Prio-projektet. Det är dock bara ytterligare ett projekt, som är ganska kortsiktigt. Det är ganska förvånande eftersom statsrådet i sitt svar framhåller behovet av långsiktighet. Jag skulle därför återigen, för att följa upp artikeln, vilja ställa ett par frågor.

För det första: Varför har regeringen valt att nu sätta ytterligare ett relativt kortsiktigt projekt inom psykiatri?

För det andra: Kommer regeringens arbete med att se över vårdvalssystemet att innehålla en analys av vilka effekter sjukvårdshuvudmännens olika ersättningssystem har ur ett patientperspektiv?

Anf. 61 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Låt oss först konstatera att vi resonerar om ett område som i många avseenden, skulle jag säga, är sämre rustat att möta utmaningarna än när det gäller den somatiska vården. Den somatiska vården är generellt sett av högre kvalitet och brottas inte alls med samma problem som psykiatrin gör.

Någon kan hävda att det ligger lite i sakens natur att det är svårare att bota och lindra sjukdom som är av mer själslig, psykisk karaktär än annan, och kanske är det så. Dock får jag säga att den vården i mindre utsträckning än den somatiska vården vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det har funnits ganska stora skillnader mellan landets olika delar, där det har kunnat vara så att dominerande personer, som har utbildats under en viss tid och påverkar vården inom ett visst område av Sverige, har utfört vården på ett sätt medan det har kunnat vara på ett annat sätt i andra landsändar. Vi har större skillnader och större kvalitetsmässiga diskrepanser mellan olika delar av landet.

Var kommer då staten in? Det här är nämligen ett område där i huvudsak landstingen är ansvariga för vården, naturligtvis. Kommunerna är ansvariga för omsorg, sysselsättning, boende etcetera, och allt det här ska bilda en helhet. Här har vi genom åren brottats med revirstrider och problem mellan olika politiska nivåer. Vi har på den statliga nivån inte sett som vår roll att ersätta kommuner eller landsting utan försöka bidra till att vi får i gång processer som gör att vården fungerar bättre för den enskilde var han eller hon än råkar bo i landet.

Vi har i det arbetet och i det nya avtalet fått med alla landsting och nästan alla kommuner – jag tror att det är mellan fem och tio som inte deltar i Prio-satsningen – och de arbetar gemensamt för att nå de mål vi har i överenskommelsen. Vi kan se en del tydliga förbättringar när det gäller vårdtillfällen inom psykiatrisk slutenvård, när det gäller tillgängligheten inom barn- och ungdomspsykiatrin och när det gäller vårdcentralernas möjligheter att erbjuda psykologisk hjälp för personer som söker sig till primärvården – till exempel, för att nämna några områden. Vi kan dock verkligt inte säga att vi är i mål eller att vi är nöjda.

Min uppfattning är att det här är någonting som inte kommer att vara färdigt under den här mandatperioden och kanske heller inte under nästa, utan här fordras ett väldigt långsiktigt arbete. Mycket handlar nämligen om kompetens hos befintlig personal, där många inte har en relevant utbildning i förhållande till de uppgifter de har och där vi har sett hur intresset för psykiatrin bland läkarstuderande har varit lägre än det borde vara med tanke på att vi har en stor efterfrågan på det området. Vi behöver även mer forskning. Sverige har, om vi går tillbaka ett par decennier, varit världsledande eller åtminstone framstående. Där har vi dock tappat, och det finns skäl att tro att vi kan komma att tappa ännu mer i väntan på att nya kommer till när de som i dag finns går i pension.

Jag ser alltså statens roll som att vara en katalysator för viktiga förändringsprocesser som måste fungera i landstingen och kommunerna. Många av de medel som delas ut är också sådana att de – på ett vänligt sätt – tvingar kommuner och landsting att samarbeta och hitta samarbetsformer som sluter sig omkring den enskilde patienten, i stället för att det blir en dragkamp om resurserna.

Anf. 62 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Statsrådet och jag har nog i grunden samma bild av vilka problem som finns inom den svenska psykiatrin. Jag tror också att vi båda två är väl medvetna om att den psykiska ohälsan i Sverige är en av våra absolut största utmaningar, inte minst när det handlar om sjukskrivningar och sjuktal. Dessutom är det ett kvinnoproblem av stora mått. Tyvärr får också väldigt många ungdomar väldigt illa och går till och med i suicidtankar i en utsträckning som inte var vanlig för 20–25 år sedan.

Jag tror att vi i grunden har samma bild av vilka utmaningar psykiatrin egentligen står inför.

Jag tycker faktiskt att statsrådet gör en bra analys. Men den här typen av oroväckande debattartiklar signalerar nästan en ångest, om jag får använda uttrycket i debatten, för den situation som människor lever i. Det handlar inte bara om konflikterna mellan olika discipliner inom psykiatrin, om samarbetssvårigheterna mellan kommun, landsting och stat, om landstingens dåliga ekonomi eller annat som leder till en besvärlig situation. Det handlar om så enkla saker som ersättningssystemen som i det här fallet Stockholms läns landsting har valt att arbeta med och som gör att man helt enkelt säger: Vi klarar inte uppgiften längre, därför att det enda vi tvingas göra är att räkna poäng så att vi till vår speciella lilla mottagning får tillräckligt med resurser för att kunna överleva. Då premieras läkarbesök framför andra professioner och vissa behandlingsmetoder prioriteras framför andra. Man tappar helhetskedjorna, för det är inte ekonomiskt och passar inte in i systemet med förebyggande arbete, och vi tappar helheten när det gäller våra ungdomar.

Jag tror att statsrådet ärligt talat har ett behov av att hitta lösningar som gör att vi kan få en långsiktigare strategi och till och med en nationell strategi för hur vi ska komma till rätta med problemen inom den svenska psykiatrin. Vi har sådana förslag i vår budgetmotion på området.

Den projektifiering som svensk psykiatri har levt med i 10–15 år kombinerat med sjukvårdshuvudmännens ensidiga produktionsinriktning leder till att vi får ytterligare problem att förbättra situationen för dem som mår dåligt i samhället i dag.

Ni utreder ju nu värddvalssystemet där ersättningssystemen är en viktig del. Vad är statsrådet beredd att göra? Vill statsrådet se över sjukvårdshuvudmännens ersättningssystem ur ett patientperspektiv för att se om de i sig är en bidragande orsak till att framför allt psykiatrin har så svårt att klara sitt uppdrag?

Anf. 63 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tror att för många är begreppet ersättningssystem rena grekiskan; man vet inte riktigt vad det handlar om. Men det handlar helt enkelt om hur resurser styrs till olika verksamheter under, i det här fallet, landstingets hatt.

Många av oss minns hur det var en gång i tiden. Då kunde det till och med vara en fördel att ha en lång kö och långa väntetider, för då kunde man hålla sig bättre framme i budgetdragkamper på landstings- eller för den delen kommunal nivå. Det var inget lyckat system.

Det har skett en utveckling med ersättningssystemen, och det går säkert att hitta invändningar mot varje ersättningssystem. Inget ersättnings-

system får anses, tycker jag, vara ristat i sten, utan man måste hela tiden kunna förändra och omforma om man ser att det leder till effekter som inte är till nytta för patienten. Som bekant är ersättningssystemet inte något som staten ritat upp, utan det är något som varje landsting skissat på själv.

Det sker ett arbete på Socialdepartementet som handlar om att försöka ta fram modeller och vara ett bollplank eller en diskussionspartner vid utformandet av ersättningssystem. Jag tror att det är viktigt, och nu talar jag om både den somatiska och den psykiatriska vården, att försöka fånga in hela episoden för den enskilda människan, den som råkar vara patient i sammanhanget, så att det inte blir så många olika utförare – som i och för sig kan vara duktiga – att det inte blir en bra helhet för den enskilda människan. Det tror jag är jätteviktigt för den som har brutit höften eller för den som har genomgått en kranskärlsoperation, men det är sannolikt inte mindre viktigt för dem som har drabbats av psykisk ohälsa. För dem kan fasta kontakter och tydliga vägar genom vårdsystemet spela en ännu större roll om det fungerar som vi vill att det ska fungera.

Jag tror att framtiden ligger mycket i att hitta ersättningar som fångar hela vårdepisoden. Det blir bättre för den enskilda människan, och det gör att man får en vård som inte är så fragmentiserad som den riskerar att bli med system som är utformade på andra sätt.

Jag kan inte säga att jag har ett färdigt facit för hur detta ska se ut eller ens en skissartad idé om hur det ska vara, utan det är lite tankar och idéer om hur man skulle kunna nå dit. Sedan är det väldigt mycket ett tekniskt micklande för att hitta vägar för att det ska få de effekter som vi vill att det ska ha.

Det borde knappast vara någon som till exempel här i kammaren tycker att vi ska ha dåliga ersättningssystem, utan rimligen borde alla vara intresserade av att vi hittar ersättningssystem som är till stöd för den enskilde patienten, som leder till att rätt åtgärd vidtas vid rätt tidpunkt och till att man kommer ut friskare än vad man var när man en gång gick in.

Anf. 64 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag tar verkligen statsrådet på orden. Det är otroligt glädjande att statsrådet öppnar dörren för att i regeringens utredning om vårdvalssystem 2013 titta på ifall sjukvårdshuvudmännens ersättningssystem bidrar till att motverka det som är portalparagrafen i hälso- och sjukvårdslagen, nämligen att alla ska ha en god hälso- och sjukvård på lika villkor och utifrån behov. Det som de 164 berörda personerna i Stockholms läns landsting – läkare, patienter, brukare och anhörigorganisationer – tydligt signalerar är nämligen att så inte sker i den psykiatriska vården i Stockholms läns landsting i dag. Så jag tar verkligen detta som ett väldigt positivt besked.

Jag hoppas också att statsrådet har möjlighet att föra en diskussion med sina borgerliga kolleger i Stockholms läns landsting. De har till oppositionen utlovat en utvärdering av det ersättningssystem som finns inom psykiatrin i dag men levererar inte. Det blir ingen utredning, utan systemet är kvar.

Som statsrådet vet är jag väl medveten om situationen inom svensk hälso- och sjukvård och vilka spelregler som gäller där, men jag hoppas

verkligen att vi framöver i den nationella debatten tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting kan föra diskussioner om hur vi ska ta oss an den psykiska ohälsan i vårt land.

Kanske finns det någonting att titta på i till exempel Norge. Där har man valt att göra en tioårig handlingsplan, på samma sätt som vi föreslår i vår budgetmotion, och tar ett större helhetsgrepp än vad projektifieringen inom psykiatrin har lyckats med.

Anf. 65 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! När Anders Milton för några år sedan kom med sin stora psykiatriutredning var det en bred uppslutning och beredskap från väldigt många beslutsfattare inom politiken och tjänstemannaorganisationen som hade sett fram emot den med stora förväntningar. Den innehöll en lång rad förslag och idéer, förbättringsförslag som det fanns en bred uppslutning kring.

Det har varit en väldigt bra grund för det arbete som vi har gjort. Vi vet att staten inte kommer att kunna utföra det själv. Vi kan bidra med en del saker, och vi kan framför allt fungera som katalysatorer i processer som landsting och kommuner själva kanske inte riktigt kommer ur startgroparna för att göra.

I mitt rundresande i Sveriges landsting diskuterar vi en del om dessa frågor. Just ersättningssystemen är väldigt komplicerade. Det är heller inte alldeles lätt att varje gång se när man gör en viss förändring vilka de faktiska effekterna i den verkliga tillvaron blir. Därför måste man vara försiktig.

Det är också väldigt viktigt att man har ett ödmjukt anslag så att man inte låser fast sig eller att det går prestige i hur utformningen ska vara just i dag utan att man är beredd att justera vartefter nya fynd görs och man ser att det får effekter på olika sätt.

Vi har i dag inte ett perfekt system någonstans. Vi måste ha ett system. Vi behöver ha ödmjukhet inför det och vara beredda att justera i takt med att vi vinner nya erfarenheter.

Detta är en väldigt viktig diskussion som har betydligt större effekter än vad man kanske tänker sig i förstone. Det spelar en väldigt stor roll för hur den svenska hälso- och sjukvården i stort ska fungera.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2013/14:99 om Telia Sonera

Anf. 66 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Kent Persson har frågat mig när jag avser att vidta åtgärder som gör att Telia Sonera lever upp till de principer som slås fast i 2012 års riktlinjer för företag med statligt ägande.

Det är styrelsens och ledningens ansvar att förvalta och operativt driva bolaget. Det är rimligt att vi som ägare tydligt anger att vi tycker att hållbarhetsfrågor ska integreras av bolaget, men det är upp till styrelse och ledning att leva upp till ägarens inställning i dessa frågor. Vår ut-

gångspunkt är att styrelsen har ett tydligt ansvar för bolagets drift, operativa inriktning och uppföljning.

Som Kent Persson nämner har vi som största ägare talat om att Telia Sonera behöver en tydlig etisk kompass, inte minst när bolaget navigerar i länder där det förekommer kränkningar av mänskliga rättigheter. Att enbart hänvisa till den lokalt tillämpliga lagen räcker inte. Det krävs ett förhållningssätt i hela organisationen där frågor kring bland annat mänskliga rättigheter tas på stort allvar och hanteras på ett föredömligt sätt.

Ägarnas kanske viktigaste uppgift är att tillsätta en bra styrelse. I början av året gjorde jag bedömningen att en större översyn av styrelsens sammansättning var nödvändig. Detta för att kunna säkra en nystart för bolaget och gradvis återskapa det förtroende som gått förlorat och stärka förutsättningen för ett väl fungerande arbete kring etik och hållbarhetsfrågor, framför allt frågor rörande antikorruption, integritet och yttrandefrihet. Sedan i april finns en ny styrelse på plats med kompetens och förståelse för våra förväntningar inom detta område.

Förutom att vara med och tillsätta styrelsen ska vi vara en kunnig och engagerad ägare som i dialog med framför allt styrelsens ordförande är med och utvecklar bolagets strategiska inriktning. Som huvudägare har vi ett tydligt ansvar för att bolaget styrs på ett långsiktigt och ansvarsfullt sätt.

Vi har varit mycket tydliga i vår styrning gentemot Telia Sonera. Finansdepartementet har en regelbunden dialog med bolagets nya styrelse och ledning. Detta är komplexa frågor som tar lång tid att lösa, och vi har försäkrat oss om att det finns ett långsiktigt och starkt engagemang i detta avseende. Jag har fullt förtroende för att den nu tillsatta styrelsen och bolagets ledning tar denna uppgift på allvar.

Anf. 67 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på interpellationen. Jag vill börja med att be om ursäkt. Av misstag har jag råkat publicera svaret under dagen. Det var inte meningen. Det ber jag verkligen om ursäkt för. Det ska inte upprepas.

Bakgrunden till interpellationen om Telia Sonera var de uppgifter som kom alldeles nyligen om utvecklingen i Georgien. Enligt finska Yle har det nu avslöjats att Telia Soneras dotterbolag i Georgien hjälpt inrikesministeriet att avlyssna befolkningens mobiltelefoner.

Det strider uppenbart mot de riktlinjer som regeringen har fastslagit när det gäller statligt ägande. Det är också någonting som har dykt upp efter det att riktlinjerna antogs 2012. Det finns verkligen en fundering om vad det är som har hänt och huruvida Telia Sonera lever upp till riktlinjerna eller inte. Det är bakgrunden till interpellationen.

Det finns några nyckelmeningar i svaret från statsrådet: ”Att enbart hänvisa till den lokalt tillämpliga lagen räcker inte. Det krävs ett förhållningssätt i hela organisationen där frågor kring bland annat mänskliga rättigheter tas på stort allvar och hanteras på ett föredömligt sätt.”

Det är väldigt bra. Det är också någonting nytt. I debatten tidigare har man från Telia Sonera ofta hänvisat till att man följer lagstiftningen i respektive länder. På det sättet har man också förvarat sitt agerande.

Detta betyder någonting helt annat. Jag är väldigt nöjd med svaret. Nu gäller det för regeringen att se till att det finns ett tryck på Telia So-

nera i era kontakter som jag vet att ni har för att se till att detta inte upp-repas.

Det som också har hänt nu är att Telia Soneras nya vd har tillsatt en utredning för att förhoppningsvis gå till botten med de inträffade händel-serna i framför allt de forna öststaterna.

Det är också viktigt att man ser det som den chans som Telia Sonera har att återupprätta sitt förtroende på marknaden. De har fått frågor här: Sysslar ni fortfarande med korruption när det gäller tänkta affärspartner? De har troligen också missat affärer.

Det är väldigt viktigt att allting kommer fram i granskningen som inte är slutförd. Man har bara publicerat en delrapport. Det agerande som man har gjort från Telia Sonera genom att helt enkelt avskeda fyra personer i ledande ställning visar på att det förhoppningsvis finns en kraft och en allvarlig mening att leva upp till de direktiv från regeringen som finns som ägarstyrning.

Anf. 68 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Kent Persson för frågeställ-ningen och interpellationen. Det är ett stort innehav i den statliga portföl-jen. Det är viktigt av många skäl. Dividerar man hela den statliga portföl-jen med antalet svenskar i landet kommer man fram till ungefär 60 000–70 000 kronor per person. Förutom att det är symbolföretag genom att staten äger dem är det ett stort ansvar rent pekuniärt att förvalta bolagen.

De meningar som Kent Persson hänvisar till i mitt svar är viktiga. För mig börjar etik någonstans där lagen slutar. Om man har ambitionen att ha ett etiskt förhållningssätt räcker det inte vare sig i Sverige eller i andra länder med att enbart gå till lagens bokstav. Det måste vara lagens anda eller att man har en högre ribba än vad lagen föreskriver. Det är för mig vad etik handlar om i affärsverksamhet. Där både tror och hoppas jag att Telia Sonera lever upp till detta.

Jag kan säga att jag inte vet i detalj vad som har hänt i Georgien. Jag vet inte heller om den tidning som skrev artikeln har det exakt klart för sig.

När vi talar med Telia om Georgien säger de att den lokala vd:n där för Geocell, som det heter, har påbörjat ett påverkansarbete som har lett fram till ett nytt parlamentariskt utskott som tittar på frågan om en för-ändring av lagstiftningen så att det juridiska ramverket stärks. Detta görs på initiativ av Telias dotterbolag i Georgien, och jag tycker förstås att det är en bra handling. Vi får fortsätta att gräva i frågan om exakt vad som har hänt. Telia Sonera säger i alla fall att den lokala vd:n arbetar i den anda som jag just beskrev.

Till detta hör att Telia Sonera på ledningsnivå nu har skapat en com-pliancefunktion som omfattar dessa frågor och som, vilket kanske inte är minst viktigt, rapporterar direkt till vd:n. Vd:n känner alltså ett extra ansvar här. Man har även etablerat en ny funktion – ett så kallat CEO-office, det vill säga vd:s eget kontor – som ska stödja den översyn av Eurasien som styrelsen har initierat.

Jag tycker att det vi ser i både styrelsearbete och ledning i Telia bådär gott. Men jag är också överens med Kent Persson om att bolagets varu-märke är skadat. Vi vet alla att förtroende tar lång tid att få och kort tid att förlora. Här har man bara en chans, som Kent Persson säger. Jag är

nöjd med vad jag har sett av den granskning som har förevarit, men jag inser också att den inte är slut. Det kan komma fler typer av åtgärder från Telias ledning, och vi välkomnar deras arbete härvidlag.

Prot. 2013/14:38
3 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 69 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag tackar statsrådet. Jag kommer att följa upp det som jag tycker är en nyckelmening i det hela, för det säger lite mer än att man kan gömma sig bakom lagstiftning i respektive land. Det är som statsrådet säger: Det handlar om etik och moral i affärsförbindelser.

Visst tar det lång tid att bygga broar, och det går oerhört snabbt att riva dem. Telia Sonera har tappat förtroendekapital ute på marknaden; det råder ingen tvekan om det. Därför är det viktigt att man nu går till botten i utredningen och inte döljer någonting över huvud taget. Regeringen och statsrådet måste också bli informerade om vad som händer. Det är oerhört viktigt.

Jag vet till exempel att Nordea via sin investerare har försökt att få tillträde till Uzbekistan, men det har aldrig blivit av. Detta är någonting som är viktigt; stora investerare har rätt att se och undersöka marknader. Detta är någonting som jag hoppas att den nya styrelsen för Telia Sonera tar till sig. Jag hoppas att de ser till att investerare och stora ägare har insyn i var någonstans de investerar och på vilka premisser de gör det. Annars kommer vi aldrig till rätta med de förhållanden som råder på marknaden.

Med dessa ord tackar jag så mycket för svaret. Vi har ju en interpellation till som vi ska ta, så jag är nöjd.

Anf. 70 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Låt mig säga att detta är svåra frågor som vi säkert är överens om. Å ena sidan är det viktigt att man kan etablera ett kommunikationssystem så att människor kan tala med varandra. Det är grunden för demokratin. Kanske är det extra viktigt i de här svåra länderna. Å andra sidan ska man inte riskera att det används i händerna på diktatorer. Det är detta som är själva svårigheten när det gäller att agera för ett sådant här bolag.

Min bedömning är att god etik inte står i något slags motsatsställning till lönsamheten, utan tvärtom. Jag tyckte att det som hände i Telia när Uzbekistanaffären exploderade var intressant. Först och främst var det två stora ägare som sålde av sina aktier: Swedbank Robur och Nordea Fonder. Det andra var att kunden reagerade. Det var ett borgarråd i Stockholm som sade: Vi har 40 000 abonnemang. Jag tänker göra en ny upphandling!

Vi vet från enkäter när man har frågat ungdomar att det är viktigt för dem när de tar sina första jobb att de går till företag som har ordning och reda på de här sakerna. Det är kommersiellt viktigt att man tar dessa frågor på allra största allvar. Jag vet att den nya koncernchefen redan har varit i Uzbekistan på studiebesök, vilket jag tycker är en bra markering.

Om vi på något vis kan hjälpa till för att se till att andra ägare i Telia får tillgång till dessa marknader gör jag gärna det i samtal med Telia.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 71 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Kent Persson har frågat mig om jag har gjort ställningstagandet att Vattenfalls ägardirektiv gäller Vattenfalls försök att påverka miljölagstiftningen och de ekonomiska villkoren för elproduktion på de marknader där företaget verkar. Han har också frågat mig om jag har gjort ställningstagandet att det är förenligt med det uppdrag regeringen har gett Vattenfall att bolaget på det sätt som beskrivs i interpellationen processar mot Tyskland.

Vattenfall har sedan 2010 riksdagens uppdrag att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Det är viktigt att bolaget tydligt förhåller sig till detta uppdrag. Det innebär bland annat att vi som ägare har sagt att Vattenfalls strategi bör innehålla fortsatta investeringar i förnybar energi.

Det är ägarens roll att fastställa bolagets uppdrag och tydliga mål för vad vi förväntar oss att bolaget ska uppnå. Det är sedan Vattenfalls styrelse och ledning som ansvarar för att bolagets operativa verksamhet bedrivs så att målsättningarna uppnås.

Beslutet att fasa ut all kärnkraftsproduktion i Tyskland till år 2022 innebär en omfattande förändring av förutsättningarna för Vattenfalls verksamhet i Tyskland, med en påtaglig inverkan på bolagets ekonomiska ställning. Vattenfalls styrelse och ledning är skyldiga att tillvarata bolagets ekonomiska intressen. Frågan om eventuell kompensation för beslutet att fasa ut kärnkraften, och de rättsliga åtgärder som vidtas för att erhålla sådan kompensation, är därför ett ansvar för bolagets styrelse och ledning. Jag förväntar mig att Vattenfall agerar korrekt och på ett lämpligt sätt för att tillvarata bolagets intressen.

Mot denna bakgrund avser jag inte att vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 72 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men jag är kanske inte lika nöjd med det som med det föregående. Vi har debatterat bland annat Vattenfall och ägarstyrningen av Vattenfall tidigare.

Här har vi ett bolag som verkligen är inne i en förtroendekris och som är ifrågasatt, åtminstone på den tyska marknaden och kanske även på andra marknader. Det tar tid, som statsrådet sade i den förra interpellationsdebatten, att bygga upp ett förtroende. Och det går snabbt att riva ned det.

Det fall som jag tar upp nu, där Vattenfall har agerat mot EU-kommissionen när det gäller att man borde verka för att minska subventionerna till de förnybara energislagen, är något som jag ifrågasätter i allra högsta grad.

Den andra delen i min interpellation gäller förhållandet mellan stater. Här är det ett statligt ägt företag som stämmer en annan nation. Det har man gjort i två fall. Det gjordes 2009 när det gäller miljökraven på kol-kraft i Tyskland. Där nådde man en förlikning vid sidan om och slapp rättegångskostnader och så vidare. Det andra fallet gäller stängningen av

kärnkraften i Tyskland. Det ska förhandlas, och det kommer säkert att ta några år innan utslaget kommer.

Jag tycker att detta är problematiskt på många sätt. Jag vet att det oftast finns lösningsmekanismer inskrivna i handelsavtal för att detta inte ska inträffa. Men ibland blir det märkligt. Det finns länder, till exempel Australien, där man vill att det på hela cigarettpaketet ska stå: Det här är farligt. Och vad gör då det stora cigarettbolaget? Man stämmer Australien och får rätt.

Det visar att de kommersiella intressena går före folkhälsan. Jag ifrågasätter verkligen om det ska vara på det viset.

Samma sak blir det här. Här har en stat, en nation, efter ett demokratiskt fattat beslut bestämt att stänga ned kärnkraftverken. Då går man in och stämmer staten. Det är inte rimligt.

När det gäller kolkraften är det på samma sätt. Miljöhänsynen kommer i andra hand efter ekonomisk vinning. Jag tycker att man utifrån det perspektivet verkligen borde fundera: Är det ett bra sätt för Vattenfall att agera gentemot en annan stat, Tyskland? Vi vet sedan tidigare att det finns oerhört stora motsättningar i Tyskland när det gäller Vattenfall, som har tappat i förtroende. Det har varit folkomröstning i München om nätet. Majoriteten av befolkningen där tycker att man ska återta nätet i kommunalt ägo. Det var en folkomröstning i Berlin. Där var det inte tillräckligt många, så den behöver man inte ta hänsyn till. Det finns en rad incidenter i Tyskland som har gjort att Vattenfall har förlorat i förtroende på ett sådant sätt att det äventyrar hela Vattenfalls verksamhet.

Det är utifrån det vi måste fråga oss: Är det verkligen rimligt att man stämmer en stat, även om man har rättslig grund att göra det? Är det på det sättet man bygger upp ett förtroende? Är det på det sättet man ska bemöta demokratiskt fattade beslut i Bundesrepublik?

Anf. 73 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag och Kent Persson brukar vara överens om det mesta. Här kanske vi har en sak där vi inte är överens, och det är lite uppfriskande.

Låt mig börja med att säga att Vattenfall har tre typer av problem. Det är holländsk gas, det är tyskt kol och tysk kärnkraft. År 2000 släppte Vattenfall ut i princip noll ton koldioxid. År 2006, sex år efter, släppte Vattenfall ut 100 miljoner ton per år. Detta skedde under en socialdemokratisk regering där även Miljöpartiet hade representant med i den politiska ledningen i Näringsdepartementet som hade ansvaret för Vattenfall. Jag vet att Vänsterpartiet har haft en helt annan uppfattning, och den respekterar jag naturligtvis.

Det här är bakgrunden.

Vi säger: Okej, det är 100 miljoner ton. Till att börja med ska vi dra ned det till 65 miljoner ton år 2020. Det är en början i alla fall. Sedan säger vi att Vattenfall ska investera mer än vad konkurrenterna gör i förnybar energi.

Det första Kent Persson tog upp är, vad jag förstår, Vattenfalls medverkan i den så kallade Magrittegruppen, som har uttryckt åsikter om subventioner inom Europas energipolitik. Min uppfattning av Magrittegruppen är att den tycker att man inte ska ha selektiva subventioner utan i så fall hellre höja priset på utsläppsrätter på koldioxid. Jag är väl med-

veten om att ett antal olika aktörer har tolkat Magrittegruppen mer så som Kent Persson säger, och jag inser att det är ett problem att Vattenfall sitter i denna grupp. Jag har diskuterat detta med Vattenfall; vi får väl se vad utfallet blir.

Jag tycker så här: Vattenfall bör i frågan om kompensation i Tyskland agera utan att ta några speciella hänsyn till att det är ett statligt ägt bolag. Man ska agera för att se till att aktieägarna får det så bra som möjligt.

Det intressanta element som Kent Persson för in i debatten är det förtroende som Vattenfall har i Tyskland. Kolbrytning i Tyskland baseras på ett beslut som Tyskland självt har fattat. Sedan är Vattenfall där och gör jobbet. Att själva kolbrytningen äger rum är någonting som naturligtvis har beslutats av Tyskland.

Nu har man bestämt att kärnkraften ska avvecklas på sikt. Man har sol och vind i större omfattning och kommer antagligen att få betydligt mer av det. Däremot behöver man fortfarande något slags baskraft. Då har man ett problem när kärnkraften är avvecklad. Man är hänvisad till rysk gas i stor omfattning eller till kolbrytning. Vad jag förstår är det uppenbart att kolbrytningen kommer att öka i Tyskland de närmaste åren. Det finns ingen annan väg ut från detta dilemma.

Jag köper Kent Perssons argumentation att Vattenfall i sin ekonomiska kalkyl måste tänka på vad deras förtroendeskapande åtgärder betyder i Tyskland. Jag utgår från och är övertygad om att Vattenfalls styrelse har denna komponent med sig när den fattar beslut. Jag har ingenting emot att försäkra mig om att så är fallet vid framtida samtal med Vattenfall.

Anf. 74 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Nej, vi är nog inte riktigt överens i denna fråga. Det är en väldigt stor skillnad i vissa delar.

Statsrådet sade att Vattenfall bör agera för aktieägarnas bästa. I direktiven är ekonomin med, men också miljöhänsynen. I riktlinjerna sägs att Vattenfall ska vara en av de ledande i energiomställningen i Europa. Då sitter man med i en grupp som verkar på ett annat sätt och där det inte handlar om att höja skatten på koldioxid. Man vill få upp priset på den produktion man har och som man givetvis ser som bas för att tjäna mer pengar. Det är grunden, så är det.

Förtroendekrisen har lett till att Vattenfall tappar kunder i Tyskland och har gjort det under en rad år. Man lever inte heller upp till miljökraven. När regeringen har fattat beslut om skärpta miljökrav för kolkraft går Vattenfall in och stämmer. Det är inte rimligt. Det är inte heller rimligt att stämma en annan nation om man vill bygga upp ett förtroende. Det hade varit skillnad om alla kärnkraftverk som Vattenfall har i Tyskland hade varit i drift. Då hade jag kunnat förstå det, men det var de inte. Några av dem stod stilla på grund av att de inte uppfyllde säkerhetsbestämmelserna, och då är det inte rimligt.

Jag kan förstå att vi betalade ersättning till Eon när vi stängde ned Barsebäck. Det var rimligt, för det var ett verk som var i drift och var planerat att vara i drift under en viss tid. Det fanns en rimlighet där, men här är det verk som står stilla på grund av säkerhetsbrister. Jag förstår inte logiken.

Givetvis är det slutligen regeringens ansvar att se till att Vattenfalls förtroende inte skadas ytterligare via våghalsiga affärer eller ett agerande som gör att Vattenfalls förtroende minskar ytterligare. Det slår tillbaka och slår tillbaka på kommande affärer. Vem vill göra affärer med någon som inte sköter sig bra eller som har ett dåligt rykte? Det är samma effekt när det gäller Telia Sonera.

Här behövs tydligare direktiv från regeringen till Vattenfall om hur man ska uppträda på en marknad och på vilket sätt man ska bygga upp förtroendet igen. Det handlar om överlevnad. Vi vet att det nu är nedskrivet med 38 miljarder men att det kommer ytterligare nedskrivningar på grund av de affärer som gjorts tidigare.

Jag är uppriktigt orolig för utvecklingen inom Vattenfall den närmaste tiden.

Anf. 75 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Vattenfall har driftsansvaret för två kärnkraftverk i Tyskland. Det är Krümmel, där man äger 50 procent, och Brunsbüttel, där man äger 66,7. Därtill är man minoritetsägare, med 20 procent, i kärnkraftverket Brokdorf. Förvärven gjordes under den förra, socialdemokratiska, regeringen. Det bokförda värdet i förvärvet var 9 miljarder kronor. Vattenfall har efter det behövt skriva ned det med 10,5 miljarder kronor. Att det är större nedskrivningar än vad som var bokfört vid förvärvet beror på avvecklingskostnader, det vill säga 117 procent av anskaffningsvärdet.

Om vi talar om expropriation i allmän mening kan det också beröra fattade demokratiska beslut. Om man till exempel ska dra fram en väg där hus som man måste riva står i vägen utgår kompensation till den som äger huset. Även om demokratiskt fattade beslut innebär problem för ett företag eller ett hushåll tycker jag rent allmänt att det är rimligt att det utgår kompensation.

Jag inbillar mig att det borde vara så att om kärnkraftverken har sådan kvalitet att de inte kommer att kunna startas, även om man hade haft tillstånd till det, kommer Vattenfall – vad jag förstår – ha ett svagt förhandlingsläge för att få några pengar för just de kärnkraftverken. Däremot tycker jag att det är rimligt att Vattenfall begär, och även får, kompensation för de kärnkraftverk som fungerar väl och som måste stängas av.

Jag kan bara upprepa, och i den meningen hålla med Kent Persson om, att man inte bara ska titta på krona för krona eller euro för euro. Man måste också väga in hur Vattenfalls varumärke kommer att uppfattas såväl i Tyskland som i Sverige och på andra marknader och lägga in det i vågskålen när man fattar sitt slutgiltiga beslut om hur man väljer att attackera den tyska staten.

Anf. 76 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Tvistlösningsförfarandet som nu kommer att påbörjas är inte gratis. Det kommer säkerligen att kosta några hundra miljoner. Det är den storleksordningen det handlar om, och utfallet vet man inte. Men oavsett utfallet kommer Vattenfalls förtroende inte att stärkas i Tyskland. Det är givetvis problematiskt.

Avslutningsvis vill jag säga att en konflikt mellan miljöhänsyn och ekonomi blir tydlig här. Man har genom ett demokratiskt fattat beslut

bestämt sig för att avveckla kärnkraften på grund av miljöhänsyn. Det accepterar inte Vattenfall, som ser att de förlorar pengar och kräver kompensation. När de inte får det stämmer de staten. Man sätter ekonomi före miljö, och det kan vi se i flera liknande fall. Man måste diskutera om det är rimligt eller inte.

Anf. 77 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Den tyska energipolitiken är minst sagt mångfasetterad. Enligt de analyser och framskrivningar vi har tagit del av innebär beslutet att lägga ned kärnkraften att man växer sig fast i ett koleldat energisystem åtminstone fram till 2050, med betydande ökningar. Många, och jag är nog en av dem, skulle nog tycka att den lösningen inte är att föredra ur miljösynpunkt jämfört med den man hade tidigare. Här kan vi dock tycka olika.

Vi fick arva ett Vattenfall som släppte ut 100 miljoner ton om året genom tvivelaktiga investeringar i Tyskland. Detta kan jag bara beklaga. Nu måste vi se till att Vattenfall kommer på rätt kurs, och ett av de första stegen vi tar är att se till att utsläppen går ned till 65 miljoner ton till 2020.

Naturligtvis måste Vattenfalls varumärke och förtroende analyseras kontinuerligt och vägas in när man fattar beslut om hur man ska lämna Tyskland. Jag är övertygad om att styrelsen har detta för handen, och jag kan lova Kent Persson att jag tänker ta upp frågan med dem och se om det behövs ytterligare åtgärder på den sidan.

Tack för interpellationen!

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 2013/14:133 om järnvägsinvesteringar mellan Norge och Västra Götaland

Anf. 78 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Lars Johansson har frågat mig om vad som krävs för att frågan om järnvägsinvesteringar mellan Norge och Västra Götaland ska prioriteras. Lars Johansson undrar också om det inte är dags att tillsammans med Norge ta fram en gemensam plan för utbyggnad av järnvägen för både gods- och persontrafik.

Det är med stort intresse som jag och regeringen följer vad som händer på transportinfrastruktrområdet i våra grannländer. I maj i år hade jag ett möte här i Stockholm med mina kolleger i Danmark och Norge. Det var meningen att också Finland skulle ha varit med. Då informerade vi bland annat varandra om våra infrastrukturplaner. Jag har i dag också träffat den nytillträdde norske kollegan, infrastrukturministern Ketil Solvik-Olsen, här i Stockholm. Vi diskuterade bland annat svensk-norsk gränsöverskridande infrastruktur och resor och transporter, särskilt med fokus på sådana som stärker konkurrenskraften och ger förutsättningar för jobb och tillväxt i båda våra länder.

Under hösten 2012 fastslog regeringen som bekant att Sverige ska ha ett starkt och hållbart transportsystem och presenterade en närmare 20-

procentig ökning av medlen till transportinfrastrukturen under perioden 2014–2025. Totalt sett ska 522 miljarder kronor satsas på att förvalta och utveckla transportinfrastrukturen. Den 20 december 2012 gav sedan regeringen Trafikverket och länsplaneuppdragsnämnderna i uppdrag att ta fram förslag till ny nationell plan för utveckling av transportsystemet och länsplaner för perioden 2014–2025 utifrån regeringens intentioner och riktlinjer.

Trafikverket lämnade ett förslag till ny nationell plan för perioden 2014–2025 till regeringen i juni 2013. Det förslaget bereds nu inom Regeringskansliet, och regeringen avser att ta ställning till förslagen under våren 2014.

Anf. 79 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd!

Jag skulle vilja börja med att säga att intresset för frågan är stort. Det är kanske lite större i dag än det var när vi hade interpellationsdebatten i april månad då vi också diskuterade samarbetet mellan Sverige och Norge. Interpellationen som är ställd nu är lite vidare än den vi hade i april eftersom det då enbart handlade om att skapa möjlighet för dubbelspår mellan Öxnered och den norska gränsen, strax söder om Halden.

Den här interpellationen handlar om både godstrafiken och persontrafiken. Skälet till det är att den norska regeringen nu tydligt har sagt att den vill avsätta 100 miljoner kronor för att arbeta med att skapa järnvägsinvesteringar mellan Sverige och Norge.

Jag har med viss förvåning noterat att Catharina Elmsäter-Svärd i SVT:s *Västnytt* sagt att det från svensk sida inte är någon prioriterad fråga. I andra sammanhang har hon påpekat att i den infrastrukturplan som Trafikverket arbetat fram – det lades fram förslag i somras – och som regeringen nu arbetar vidare med fram till i vår är den inte heller prioriterad.

Mot bakgrund av vad som har hänt på transportområdet i västra Sverige förvånar det mig något. Låt mig gå igenom några fakta som det är viktigt att komma ihåg. Till att börja med bor det två och en halv miljon människor i Osloområdet. Det är hälften av den norska befolkningen. De har väldigt mycket gemensamt med Sverige vad gäller transportfrågor. Mycket av importen och exporten går från Oslo och söderut, inte minst till Göteborg och Göteborgs hamn där stora båtar går in. Containerfartyget Maersk tar 18 000 containrar. Sådana fartyg kan inte gå till Norge utan stannar i Göteborg. Det innebär att mycket av containertrafiken i stället går på väg mellan Göteborg och Oslo. Det är ett exempel.

Järnvägen mellan Göteborg och Oslo är oerhört ineffektiv. Den är långsam. På vissa sträckor genom Dalsland går tågen i 87 kilometer i timmen. Det tar betydligt längre tid att åka tåg än att åka bil. Med personbil åker man från Göteborg till Oslo på tre timmar. Med lastbil tar det tre och en halv timme, och om man åker på järnväg tar det sju timmar. Det innebär att transportererna på väg får allt större betydelse.

Vi kan notera att trafikökningen är kraftig. Kapacitetsutredningen sade redan för ett år sedan att det fram till 2025 handlar om en ökning med 75 procent. Jag kan konstatera att vi de senaste åtta åren fått en ökning med 40 procent och nu är uppe i 700 000 lastbilstransporter över Svinesund. Inom bara några år kommer vi att vara uppe i en miljon last-

bilstransporter över Svinesund. Det betyder att vi måste vidta åtgärder nu. Om vi ska klara klimatmålen måste det finnas kollektiva transportmöjligheter.

Anf. 80 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! När det gäller Norge har de, precis som Sverige, sett över sin kommande långsiktiga nationella plan, hur den bör eller behöver se ut. De har ungefär samma behov som vi runt storstäderna. Inte minst tittar de på pendlingen runt Oslo och hur den ska byggas ut. Den tidigare regeringen i Norge fattade det beslut som den nya regeringen nu har kompletterat, och byggnationen av sträckan från Oslo mot Sarpsborg påbörjas snart. Det kommer att pågå framåt 2026. Den sista delen till Halden har aviserats till att kunna byggas tidigast 2030. Där har ingenting förändrats i den nya regeringens plan som nyligen antagits. Däremot är det alldeles riktigt som Lars Johansson säger att de sagt sig vilja avsätta 100 miljoner kronor för andra planer, för järnvägsplaner. En sådan skulle kunna vara Oslo–Göteborg.

När vi träffades i dag gick vi igenom och jämförde våra planer och tidsperspektiv. Om vi kopplar det till huruvida vi, eller jag, från svensk sida prioriterat den sträckan kan jag säga att SVT-intervjun mer handlade om vad som var prioriterat i Trafikverkets förslag. Jag försöker svara uppriktigt på sådana frågor. I Trafikverkets förslag för de kommande åren är den sträckan inte prioriterad, vilket jag också sagt. Den finns dock med som en namngiven brist just utifrån långsiktighet och framförhållning.

Man ser att godset kommer att öka. Därmed kommer också Göteborgs hamn att ytterligare växa. Inte minst kommer behovet av gods-transporter att öka mellan Oslo och Göteborg, precis som Lars Johansson sade.

Det vi i dag talade om, kan jag avslöja för Lars Johansson i denna mycket trånga krets, var att våra departement tillsammans ska sätta sig ned och se vilka förutsättningar det finns för ökad kapacitet samt vilka behov det finns. Det handlar dels om vad som behöver göras i närtid, dels om att få in det hela i en långsiktig planering.

Den planering vi nu håller på med sträcker sig till 2025. Vi har också en ny planprocess på gång där man kan göra ändringar beroende på vad som händer och sker. Norge har ett liknande arbetssätt. Här har vi sagt att våra departement ska se hur vi kan jobba tillsammans. Det gäller framför allt det nu aktuella projektet, men vi har även tittat på ett annat gränsöverskridande projekt.

Med det sagt vill jag vara tydlig med att det inte finns med i det förslag som Trafikverket presenterat för de närmaste åren. Det finns inte heller med i Norges förslag. Frågan är vad vi gör för att kunna fortsätta att planera framåt och kunna följa den utveckling som sker, och vi har då sagt: Låt oss titta på det tillsammans.

Anf. 81 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tackar så mycket för den informationen. Låt mig bara göra det lilla tillägget att den rödgröna regeringen i Norge i april lade fram ett förslag som innebar att man skulle bygga 68 kilometer dubbelspår söder om Moss. Det arbetet påbörjas nu.

Jag kan notera att det tog tio år från det att man 2003 beslutade – det var S-regeringen som gjorde det – att vi måste ha ett dubbelspår mellan Trollhättan och Göteborg samt en fyrfilig väg till att få den färdig. Om vi ska göra någonting som ger effekt i någorlunda närtid är det därför ganska bråttom. Man måste fatta beslut nu.

Det är glädjande att det pågår en diskussion om möjligheten till samarbete. Jag ser oerhört positivt på det och på att man kanske i första hand koncentrerar sig på möjligheterna att öka godstransporterna på järnväg. I dag är det bara några procent som går på järnväg. Dessutom är det problem att samsas med pendeltågstrafiken. Ett av våra grundläggande problem på västkusten är att vi har mycket godstrafik och persontrafik på samma spår. Därför är diskussionen om att skapa bättre persontrafikmöjligheter med höghastighetståg mellan Oslo och Köpenhamn en viktig långsiktig fråga. Den finns med just för att klara persontrafiken. Man måste alltså ha med båda delarna för att hela systemet ska fungera.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att i de samtal som nu ska föras ha med båda dessa perspektiv. Det finns redan ett arbete framtaget av Skåneregionen, Göteborgs stad, Oslo och Köpenhamn om att på lång sikt bygga en höghastighetsjärnväg mellan de två stora städerna Oslo och Köpenhamn. Det bor åtta miljoner människor i det här området. Ungefär var tredje nordbo bor alltså i det område som en sådan järnvägssträcka skulle ha betydelse för.

På lång sikt skulle det innebära att vi kunde reducera flygtrafiken högst avsevärt och dessutom skapa större möjligheter för affärskontakter, arbetsmarknad och liknande. Det har stor betydelse eftersom vi vet att arbetsmarknadsregionerna blir allt större, och därmed får trafiken och de kollektiva trafikmöjligheterna också en allt större betydelse.

Mot den bakgrunden undrar jag om infrastrukturministern har uppmärksammat att det finns två parallella spår att diskutera, dels godstrafiken, dels persontrafiken, men med olika lösningar. Kommer det att finnas med i de samtal som ska föras mellan departementen i Sverige och Norge?

Anf. 82 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det är inte konstigt att det finns en diskussion beträffande godset när vi ser hur Göteborgs hamn utvecklas till att bli Skandinavens stora hamn. Vi ser hur trångt det kan vara för den allt större mängden gods som ska till storstadsregionerna, av vilka Oslo är en. Persontrafiken ökar i och med de allt större arbetsmarknadsområdena där varken kommun-, läns-, region- eller landgräns är ett hinder när vi vill förflytta oss.

Samtidigt måste man vara observant på vilka kostnader man är beredd till. Om jag förstår diskussionerna rätt tittar man på den norska sidan i första hand på godstrafik på järnväg, som man vill planera för och se på förutsättningarna för. Det handlar snarast om de höga hastigheterna upp till max 250 kilometer i timmen. Det kanske inte är det man menar när man resonerar om persontrafik på järnväg som komplement eller konkurrent till flyget, beroende på hur man ser det. Då kanske det är andra hastigheter.

Jag har varit i kontakt även med min danska kollega, som också gör stora investeringar i järnvägen. Där poängterar man inte heller de höga

hastigheter som allmänt kommer på tal när man pratar om höghastighetståg, utan snarare behovet av att kunna åka sömlöst med en biljett och ta sig fram på ett bra sätt med smidighet i administrationen.

Det som framför allt pekas ut i Trafikverkets kapacitetsutredning, som vi haft som underlag och som många tyckt varit bra i stora delar, är godsstråken och hur vi får mer gods på våra järnvägar. Arbetet med den här sträckan har man pekat ut som en viktig åtgärd. Jag har lyft in detta i diskussionen med Norge och sagt att vi bör titta på det i första hand.

Vi har tittat på om man skulle bygga dubbelspår på den del som är kvar. Det är väl alldeles utmärkt att vi nu har Bana väg i Väst på plats. Mellan Göteborg och Trollhättan är det bra och nya spår, och det ser hyfsat ut med fortsättningen. Men för den sista biten som är kvar och som man skulle behöva göra någonting åt är kostnaden uppskattningsvis 17 miljarder. Genomför man hela paketet går det åt väldigt mycket pengar. Då kan jag tycka att det är rimligt att se när i planeringsprocessen man kan få in det här så att det geografiskt stämmer överens med övriga landets behov av investeringar. Där måste man prioritera.

Nu är det möjligt att Lars Johansson sitter på en extrakasse med pengar. Det är till sist där man ramlar ned. Det finns ett otroligt stort behov av mer infrastruktur över hela landet. Det finns knappt någon landsända där man inte tycker att det borde finnas mer. Då kan jag tycka att man får jobba på såväl kort och medellång som lång sikt. Man måste kunna hantera de situationer som uppstår samtidigt som man förmår planera och tänka långsiktigt. I den ambition för Sverige och Norge som vi har pratat om i dag ingår att titta på både hur förutsättningarna ser ut nu och på medellång sikt och vad man skulle vilja uppnå på längre sikt, efter 2025. Det kanske rent av är fråga om ett 20-årsperspektiv.

Anf. 83 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är intressant att infrastrukturministern ser det här som ett viktigt område. Jag vill inte vara alltför retorisk nu. Om man ska få fram snabba persontransporter är det en viktig förutsättning att man inte behöver konkurrera med godstrafiken. Jag tycker att man ska ha som ambition att få över huvuddelen av godstrafiken på järnväg. Då får vi en konkurrenssituation med persontrafiken, och det är det som gör att man också måste se den andra möjligheten.

Jag är naturligtvis klar över att det här kostar pengar. Men banan mellan Oslo och Göteborg är vad jag vet just nu den enda fråga där den norska regeringen och den svenska regeringen för en diskussion med gemensamma ambitioner till en lösning. Det är väldigt viktigt att vi skapar en dialog, men vad jag är ute efter är att det nu också gäller att gå vidare med planfrågor och skapa ett gemensamt projekt, kanske i form av ett gemensamt bolag.

När det gäller godstransporterna kan jag tänka mig att också industrin kan vara med och finansiera en del. Infrastrukturministern vet sedan tidigare att vi har lagt fram ett särskilt förslag om vägslitageavgifter för tunga fordon. Under den här perioden skulle det inbringa 46 miljarder. Det har vi som ett viktigt inslag i den socialdemokratiska infrastrukturplanen. Det är klart att en hel del av de pengarna ska gå till långsiktiga järnvägsinvesteringar. Om vi ser de här frågorna som synnerligen väsentliga måste vi också med gemensamma krafter vara beredda att göra tyd-

liga prioriteringar – precis som när det gällde järnvägen mellan Trollhättan och Göteborg 2003 – eftersom detta har en sådan oerhört stor betydelse.

(Applåder)

Anf. 84 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det pågår även en annan diskussion. Sverige driver ett arbete för fri rörlighet inom Europa och bättre transporter över gränserna, inte minst med järnvägen. Det handlar om en godskorridor från Stockholm ned till Palermo. Också Norge är med i det arbetet för att se var de ska haka på. Godset ska vidare ut genom i stort sett sju länder i Europa. Den godskorridoridiskussionen är viktig för Norge och ska förstärkas, men det är lika viktigt att vi gör det gemensamt.

Vad som är lite intressant är det vi fick höra här på slutet. De 46 miljarder som den samlade oppositionen vill ta in genom en lastbilsskatt från en hårt pressad åkerinäring ska uppenbarligen räcka till mycket, inte bara till det här projektet, utan till i stort sett allting. Låt oss se i ordnade former vad som kan göras, när det kan göras, vad det kostar och hur det ska finansieras. Den nya planeringsprocess som sätter i gång 2014 ger bättre förutsättningar än vad som funnits tidigare. Men till syvende och sist måste det alltid komma pengar.

Det är bra att Lars Johansson har lyft fram den här frågan. Vi har nu fått möjlighet att fortsätta den interpellationsdebatt vi hade i våras, och det har hänt lite saker under tidens gång. Vi har haft ett väldigt bra samtal med den nya norska regeringen. Jag har haft jättebra samtal med de tidigare också. Vi fortsätter, eftersom det finns ett starkt behov grannländer emellan av att planera tillsammans ibland.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2013/14:141 om ökande olaglig trafik i Sverige

Anf. 85 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Monica Green har frågat mig vad jag avser att göra för att snabbt komma till rätta med den olagliga inrikestrafiken och vad jag tänker göra för att cabotagereglerna ska följas.

Jag höll personligen i ett möte med berörda aktörer den 25 september i år. Jag har själv varit ute och åkt lastbil om natten och följt hur situationen ser ut. Min uppfattning är att utförare och tillsynsmyndigheter nu närmar sig en gemensam syn på vad som skulle kunna vara lämpliga åtgärder för att förbättra regelefterlevnaden inom yrkestrafiken på väg. När det gäller frågan om klampning vill jag påminna om att regeringen den 30 maj i år gav Transportstyrelsen i uppdrag att återkomma med fördjupade analyser om konsekvenserna av att införa en möjlighet för polisen att hindra fortsatt färd genom att låsa fast hjulen på fordon. Jag avser förstås att skyndsamt bereda de åtgärdsförslag som Transportstyrelsen förväntas presentera i sin redovisning av regeringens tilläggsuppdrag om regelefterlevnad inom yrkestrafiken på väg. Att följa bestäm-

Prot. 2013/14:38
3 december

*Svar på
interpellationer*

melserna om tillfälliga nationella inrikestransporter, cabotagetransporter, är bara en del av de villkor som vägtransportmarknaden har att följa. För mig är det av vikt att nya åtgärder eller bestämmelser måste grundas på en verifierbar problembild. Jag avser självklart att fortsatt verka för god tillsyn och kontrollerbara bestämmelser för yrkestrafiken på väg.

Avslutningsvis vill jag informera om att regeringen har för avsikt att införa trängselskatt och infrastrukturavgifter för utländska fordon senast den 1 januari 2015. Transportstyrelsen fick i torsdags i uppdrag att sätta i gång det arbetet. Regeringen återkommer om detta i budgetpropositionen för 2015.

Anf. 86 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Jag tackar Catharina Elmsäter-Svärd för svaret. Nu står vi här igen; jag vet inte för vilken gång i ordningen. Jag har börjat räkna ronder och tänker att vi väl snart ska vara framme vid att få någon form av åtgärder.

Det är en hårt pressad åkerinäring, precis som Catharina Elmsäter-Svärd sade i sitt förra debattinlägg. Den seriösa åkerinäringen håller på att konkurreras ut av den oseriösa näringen. Den känner sig förtvivlad och lämnad åt sitt öde för att vi politiker inte ser till att lagar och regler följs här i landet.

Mer än 40 procent av den tunga trafiken utgörs av utländska åkare. Alla är inte oseriösa, men många är skrupelfria arbetsgivare som utnyttjar chaufförer under slaveriliknande förhållanden. De följer inga vilotidsregler och absolut inga kollektivavtal utan betalar slavlöner. Så kan vi inte ha det på våra vägar. Det är bedrövt att människor utnyttjas på detta sätt.

Vi socialdemokrater vill att alla som jobbar i detta land, oavsett om man jobbar i en byggfirma, kör på vägarna eller är någon annanstans, ska ha samma villkor. Vi vill inte ha ett A- och ett B-lag.

Vi vet att regeringen vill det eftersom man inte stoppade Laval utan till och med underlättade för arbetsgivarna att stoppa bygget när facket ville sätta in stridsåtgärder.

Det här är en stor fråga. Vi ser att den borgerliga regeringen vill hjälpa till att få in låglönejobb.

När jag sätter dessa problem i ett större sammanhang ser jag ett mönster. Problemet på vägarna är stort nog, men eftersom jag ser oviljan hos den borgerliga regeringen i andra fall tror jag att också detta handlar om ovilja även om Catharina Elmsäter-Svärd har ett gott uppsåt och säger att hon träffar representanter. Men det förhalas, försenas och försvåras för de seriösa åkarna.

Trafikutskottet var enigt. Åtta partier ställde sig bakom krav på regeringen. Ändå kommer regeringen inte med åtgärder. Jag ser det inte som något annat än att man försöker försena åtgärderna.

Vi socialdemokrater har lagt fram en rad förslag. Vi har en särskild lastbilsmotion, *Hållbara lastbilstransporter*, där vi har en mängd förslag till åtgärder för att komma till rätta med dessa problem.

Några åtgärder är snabba; andra tar längre tid. En snabb åtgärd är att vi direkt kan säga att man måste ha frakthandlingar med i bilen som visar att man har det gods man påstår i bilen. Det ska gå lätt att kontrollera. Det är något vi snabbt kan införa.

Det ska givetvis också vara lättare att hålla fordon i kvarstad, bötesbeloppet ska höjas och de som beställer transporter ska ta ett mycket större ansvar.

Det finns saker som går snabbt att göra, men Catharina Elmsäter-Svärd sätter i system att försöka förhålla. Jag förstår att det är den borgerliga regeringens strategi, för ni vill få in låglönejobb i vårt land.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 87 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Vi kanske ska ta diskussionen på flera olika nivåer. Vad är det egentliga problemet för Monica Green och Socialdemokraterna?

Vår gemensamma åsikt är att åkerinäringen har en tuff konkurrenssituation, bland annat på grund av konjunkturen som också påverkar mängden transporter. Vissa delar av åkerinäringen har dock inte samma situation som fjärtrafiken, där konkurrensen från utländska åkare är större.

Vi borde vara överens om att det ska vara samma krav på att följa de regler som gäller oavsett vem som kör. Vi borde vara överens om att det är rimligt att man har sjysta villkor när man arbetar.

Jag tror också att vi delar uppfattningen att vi är medlemmar i EU och vad det för med sig i form av rättigheter och skyldigheter.

Vad gäller den där dagen i Vaxholm stod det ”Go home” på stora plakater. Där fanns ingen känsla för den fria rörligheten och strävan hos människor att söka sig till jobb och utveckling.

När det gäller utstationeringsdirektivet finns en grupp som tittar på hur man både kan förhålla sig till direktivet och balansera kravet på fri rörlighet, som ingår i paketet att vara medlem i EU.

Monica Green nämner de förslag som Trafikutskottet hade och den motion som Socialdemokraterna har lagt fram. Jag vill passa på att ställa några frågor som Monica Green kanske kan besvara så att jag tänker rätt.

På vilket sätt gynnas näringen av att man vill förbjuda egenföretagare? På vilket sätt gynnas näringen av att man vill stoppa handeln över gränserna?

Jag tror att det är ganska viktigt, för mycket av EU-medlemskapet och möjligheterna på den inre marknaden handlar om rörlighet på ett bra sätt.

Det uppdrag vi har givit Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen handlar bland annat om hur man kan identifiera dem som inte kör på lagligt sätt och hur man kan förhindra fortsatt framfärd.

Vi har haft denna diskussion många gånger, och varje gång säger jag att förslaget kommer i mars. Även om vi har denna debatt även nästa månad kommer förslaget fortfarande i mars.

Bland annat har man med författningsförslag till förändringar som gör det möjligt att ha en vägkantskontroll. Man ska kunna titta på papper som ett sätt att se att personerna i fråga har rätt tillstånd.

Klampning ingick i det särskilda uppdrag som vi gav. Det handlar inte om utan hur det ska kunna göras på ett rättssäkert sätt. Jag tror att det är lika viktigt för alla parter att man har det med sig.

Viktigt är att vi skärpte beställaransvaret med en påföljd. Här behövs det nog mer av både utbildning och informationsinsatser, och det är något som Transportstyrelsen kommer att göra. Även branschen känner att kunskapen om att vara en god beställare måste finnas hos många fler.

Vi måste jobba med frågan på många olika håll.

Det är bra att vi har möjlighet att transportera smart, ekonomiskt och effektivt även över landgränser. Därför är cabotage i grunden bra. Det är den otillåtna yrkestrafiken vi ska komma åt.

Anf. 88 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Först till frågorna. Vi tänker inte förbjuda egenföretagare, och vi är för att man får transportera över gränserna. Vi har dock sagt att om man inte kommer till rätta med de ökande problemen kan vi tänka oss en timeout för cabotagereglerna för att sätta press.

Vi vill att cabotagereglerna och cabotagetransporterna ska fungera men kan som sagt tänka oss en timeout tills vi har rätt ut det. Jag hoppas dock att det inte ska behövas ett stopp utan att regeringen kommer med åtgärder inom en snar framtid.

När så mycket som över 40 procent av transportererna i landet görs av utländska åkare måste vi börja fundera på om det är lika villkor för alla. Jag ser att det inte är det.

De utländska åkarna betalar till exempel inget för att slita ned våra vägar. Det tycker vi socialdemokrater är orättvist. Vi tycker att det vore mer rättvist om vi hade liknande regler som andra länder. När svenska åkare kommer ut på andra länders vägar får de betala för sig, men här får utländska åkare slita ned våra vägar. Sedan får vi med skattemedel se till att de blir åkbara igen. Det är fel att det är så.

Vi vill gynna miljövänliga bilar. Vi vet att den svenska bilparken är miljövänlig och modern. Den svenska åkerinäringen skulle gynnas om vi kunde ta betalt av de utländska åkarna.

Det gynnar inte att dra ned på vägunderhållet, som Catharina Elmsäter-Svärd gör nästa år. Det blir bara svårare för åkarna, oavsett om de är utländska eller svenska.

Nej, Catharina Elmsäter-Svärd, när facket tar till stridsåtgärder handlar det inte om att man ska skicka hem arbetare. Tvärtom ska man se till att de arbetare som är här har samma villkor. Det kan inte vara så att en arbetare som är född i Sverige och har svenska villkor ska ha 85, 90 eller 100 kronor i timmen medan det står någon från Lettland eller Polen bredvid och har 35 kronor i timmen.

Vi kan inte acceptera det, och facket kunde inte acceptera det. Jag tycker att det är helt rätt. Facket har fått rätt i efterhand, men ni i den borgerliga regeringen uppmuntrade att det skulle gå till på det sättet – att det skulle vara ett A- och ett B-lag. Jag ser därför systemet i hur ni behandlar denna fråga. Ni försöker försena, förhala och försvåra för de seriösa åkarna när det gäller att hålla kvar en bra näring.

Vi vill att det här ska fungera, vi vet vilket tryck det är och vi vill att vi ska ha ett miljövänligare sätt att transportera godset på, både på järnvägen och på vägen. Vi kan inte ta bort lastbilarna, men vi vill ha dem så miljövänliga som möjligt.

De som kör här ska ha samma villkor. Vi tycker inte att det är rimligt att de är här och utnyttjas under slavliknande förhållanden, som jag sade i mitt förra inlägg. Vi tycker inte att det är rätt att man sliter sönder våra vägar utan att betala för sig. Vi tycker att det ska vara lika villkor, och den borgerliga regeringen förhalar åtgärderna.

Anf. 89 PETER PERSSON (S):

Herr talman! För åtskilliga människor i vårt land är lastbilen inte bara ett arbetsredskap utan också ett hem, en sovplats, en matplats och en viloplats där de lagar sin mat i trangian utanför på asfalten, där de har sina färskvaror strax intill reservdäcket, där duschen lånas på en närliggande bensinmack och där lönen ligger på kanske 3 000–5 000 kronor.

Det är inte de människor som kör och som kommer från andra länder som vår kritik riktar sig emot. Det är mot deras usla villkor. Alla som arbetar i vårt land ska ha likvärdiga ekonomiska och sociala villkor. Det har varit svensk arbetarrörelses utgångspunkt sedan den en gång bildades.

Lika lön för lika arbete – ett fattigt löfte om att man inte ska dumpa lönen. Kring detta har jag, Monica Green och många andra haft åtskilliga debatter med nuvarande och tidigare infrastrukturministrar, ty transportnäringen är en bransch där 10 000 företag och 100 000 chaufförer i dag hotas av utplåning.

I spåren av konkurser och nedlagda verksamheter ser vi att säkerheten, skyddet och chaufförernas villkor åsidosätts. Det finns egentligen tre eller fyra ganska enkla nycklar att vrida om för att förhindra det.

För det första att se till att svenska kollektivavtal gäller i Sverige och att fackföreningar ska ha rätt att vidta stridsåtgärder för att hävda dem. Det krävs alltså att lex Laval rivs upp. Är ministern beredd att vara med på ett sådant initiativ?

För det andra att utländska företag som verkar i Sverige ska ha någon tydligt identifierbar som ansvarar och som man kan ställa till svars för brister.

För det tredje att utplåna förutsättningen för så kallad falsk F-skattsedel. Med det menar jag och vi att en uppdragsgivare tvingar på dig att bli egenföretagare och arbeta med usla villkor.

För det fjärde skulle man kunna tillse att alla chaufförer som finns ute på vägarna är anställda av ett identifierat åkeri – det åkeri som behärskar ekipaget.

Enbart dessa fyra nycklar skulle kunna starta rättvisa och stoppa rovdrift. Är ministern beredd att gå med på något av dessa krav?

Anf. 90 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tänker inte upprepa Peter Perssons krav. Så här inledningsvis kan jag bara konstatera att vi i den socialdemokratiska motionen har lagt fram 22 krav på hur man skulle kunna komma till rätta med den osunda konkurrens som finns inom åkeribranschen i Sverige.

Jag vill också säga – det är viktigt att komma ihåg det – att vi naturligtvis inte är emot egenföretagare eller egna åkerier där man har sin egen lastbil och kör. Den typen av verksamheter har vi naturligtvis ingenting emot alls.

Däremot tycker vi att det är väldigt osunda regler som alltmer har kommit att gälla och där man har konstiga anställningsförhållanden i stället för att ha riktiga anställda på de olika åkerierna. Det gäller både de företag som är verksamma i Sverige och de som är här och transporterar varor på svenska vägar. Det måste vara anställda människor med riktiga avtal.

Vi vill själva ha riktiga löne- och anställningsvillkor, och det måste också gälla dem som ska transportera varor i Sverige – liksom i andra länder, för övrigt. Det är dock bara i Sverige vi kan förfoga över frågorna.

Detta är en utveckling som har varit allvarsam under längre tid inom åkeribranschen. Där kan vi notera att vi dessutom fått ett allt större inslag av kriminalitet på grund av att våra myndigheter i Sverige har en alltför slapp attityd eller för lite regelverk att hålla sig till när det inte fungerar inom åkeribranschen. Det måste vi ändå ta till oss.

Jag möter detta ofta när jag träffar fackligt aktiva inom Transportarbetarförbundet. Men också inom åkeriföreningar pekar man på förhållandet att det hela tiden pågår olika former av kriminell verksamhet. Det har uppmärksammats i medierna att det stjäls bränslen och att människor inte följer lagar och avtal på ett riktigt sätt i Sverige. Vi måste ta till oss denna situation.

När jag lyssnar på interpellationssvaret, Catharina Elmsäter-Svärd, måste jag säga att du pratar mycket om att man ska göra fördjupade analyser och så vidare. Jag vill påstå att de analyserna har funnits under längre tid. När vi träffar representanter från Transportstyrelsen här i riksdagen, vilket vi gjorde för inte särskilt länge sedan, tycker jag inte att det finns någon riktig känsla för att man måste vidta åtgärder.

När vi träffar polisen både i trafikutskottet och vid andra tillfällen tycker jag inte att de heller har någon riktig koll på vad detta handlar om – att man har muskler för att agera.

I frågan om klampning har vi noterat att man har haft väldiga bekymmer för vad som händer om man klampar ett fordon. Risken är att varorna – om det till exempel är livsmedel – förstörs eller att de blir stulna om ekipaget blir stående på vägen. Men det är bara ett problem första eller andra gången. Sedan kommer de som beställer att lära sig att man måste använda sig av ett seriöst åkeriföretag som har ordning och reda och där man har riktiga avtal och riktiga däck och där man kör enligt de regler som gäller.

Därför kommer vi snabbt över på beställaransvaret. Där menar jag att vi gemensamt har ett ansvar. Jag kan notera att seriösa stora företag i Sverige skyller ifrån sig genom att peka på att det är underleverantörer till underleverantörer som sköter dessa transporter och att det är längre ned i organisationen där man inte tar hänsyn till den miljöpolicy som kanske finns i företaget. Detta måste beivras. Där måste Transportstyrelsen som har ett övervakande ansvar ställa tydliga krav och tala om för beställarna hur mycket en mils resa kostar med lastbil, och därmed basta.

Anf. 91 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! När det gäller trafiken ute på vägarna ska polisen göra besiktningar och kontroller. Vi har också ett åtagande kopplat till EU-bestämmelser i fråga om hur många kontroller som måste göras. Det är Transportstyrelsens uppgift att genomföra detta.

I fråga om det uppdrag som vi har gjort skulle jag kunna säga att jag kan dela Lars Johanssons uppfattning om att engagemanget tidigare kanske har varit lite sisådär för att jobba ihop. Men jag tycker inte att det är det just nu. Just för att dessa frågor berör så många olika områden och olika myndigheters ansvarsuppgifter samlade vi ihop uppdraget så att i

första hand Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen tillsammans med andra myndigheter som har bäring på frågan i ett vidare perspektiv skulle göra detta gemensamt, och inte bara utifrån ett transportarbetsperspektiv utan mycket bredare. Det pågår just nu. De fick ett extrauppdrag tidigare i år som handlar bland annat om klampningen.

Just nu tycker jag att branschen gemensamt, Sveriges åkeriföretag som träffas regelbundet med Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen, har kommit en viktig bit framåt. Man har en gemensam verklighetsuppfattning om hur det faktiskt ser ut, man har gemensamt identifierat vad som är problemen, och nu löser man gemensamt vad som kan göras åt dem. Sedan kommer förslagen om huruvida vi behöver göra lagändringar eller författningsförändringar.

Man kan tycka att det är en tråkigt långsam väg att gå. Men när jag började arbeta med denna fråga fanns det inte ens samma verklighetsuppfattning. Det har tagit tid att få det på plats, och detta är nu på gång.

Peter Persson frågade om jag anser att man ska riva upp lex Laval. Såvitt jag förstår finns det en utredning, som kallas utstationeringsgruppen, som ser över detta. Låt i så fall denna grupp få arbeta vidare.

Jag tycker ändå att detta blir lite märkligt. Ibland får jag höra från Socialdemokraterna att vi ska införa den holländska modellen. I klartext innebär det att man inte ska vara egenföretagare när man kör utan att man ska vara anställd. Nu bekräftar Peter Persson att alla som kör på vägarna borde vara anställda, även om Lars Johansson och Monica Green försöker säga någonting annat. Eller är det så att bara utländska chaufförer som kommer hit inte ska få vara egenföretagare och att de 50 procent som finns inom svensk åkerinäring ska få fortsätta att vara egenföretagare? Om det är fallet blir jag mycket skeptisk till hur man börjar sortera ut människor. Jag tror inte att det är där vi ska angripa problematiken.

Monica Green sade att vi skulle dra ned på vägunderhållet. Det är mycket spännande. Om vi förutsätter att Socialdemokraterna skulle komma till regeringsmakten nästa mandatperiod är det kanske troligt att det skulle ske tillsammans med Miljöpartiet eller möjligtvis Vänsterpartiet, vad vet jag. Det skulle i så fall innebära att det första som ni får göra är att sätta er och börja förhandla om huruvida Förbifarten över huvud taget ska byggas genom Stockholm, vilket är någonting som anses som viktigt för stråk för gods oavsett om vi talar om Mellansverige eller inte. Miljöpartiet vill ta bort 10 miljarder de fyra närmaste åren från både vägunderhåll och nya objekt. Vilka vägar ska ni ta bort? Hur mycket bättre blir det för åkerinäringen då? Det är lätt att stå och tala om olika sådana saker.

Om vi åtminstone kunde fokusera på det som Monica Green interpellerar om varje gång, nämligen vad vi gör i fråga om den illegala yrkestrafiken på väg. En viktig sak, som åkerinäringen nu själv har börjat lansera, är Fair Transport. Det är en viktig del när det gäller hur vi kan jobba gemensamt. En annan är de förslag till förändringar som vi ska få på bordet till den 1 mars. Då får vi några förslag som är genomarbetade och som dessutom går att införa.

Anf. 92 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Jag ska först svara på Catharina Elmsäter-Svärds frågor. Vi går till val själva på en socialdemokratisk rättvis miljöpolitik som ska

rädda jobben och se till att vi får fler jobb i detta land. Sedan får vi se vilka vi samarbetar med och vilka som kan ställa upp på våra krav på hur vi ska få fler jobb på ett mer miljövänligt och sjyst sätt där vi har sjysta villkor och så vidare. Det är svaret på den frågan. Det är ni som drar ned på vägunderhållet nästa år och inte vi.

Transportarbetareförbundet i Jönköping har gjort mätningar av gods- trafik, och det finns andra mätningar av godstrafiken som är mycket intressanta att följa. Det är intressant att se hur den utländska trafiken nu ökar och hur den seriösa näringen blir alltmer pressad för att det inte ställs rätt krav på bland andra beställarna, som Lars Johansson, och även Peter Persson, så förträffligt påpekade här tidigare. Man kommer inte till skott med till exempel klampningen eller med en så enkel sak som att det ska vara krav på att frakthandlingar ska finnas i bilen, som borde kunna införas i morgon eller när ni har regeringsammansträde nästa gång. Det behöver man inte utreda i flera år.

I ett antal förslag för två år sedan krävde ett enigt trafikutskott åtgärder i fråga om hur vi skulle komma till rätta med detta. Vi socialdemokrater har specificerat detta ytterligare i vår lastbilsmotion. Där har vi en mängd förslag på hur vi snabbt ska komma till rätta med detta. Vi vill likställa utländska transporter som kommer in i Sverige med transporter som svenska åkerier bedriver så att de svenska åkerierna ska ha en möjlighet att överleva i denna tuffa konkurrenssituation.

Anf. 93 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Infrastrukturministern säger att det inte fanns någon samordning och inget intresse för detta innan hon tillträdde. Det är också ett betyg på fyra år av den moderatledda regeringens aktivitet på området. Sedan hon tillträdde har en sak inträffat, nämligen att tystnaden har ersatts av ord men ingen handling.

När jag frågar om svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige, sägs det att det nog ska utredas någon gång i framtiden. Ska vi låta någon ställas till svars när det handlar om utländska företag? Ja, möjligen, får jag till svar. När det gäller att ett enigt skatteutskott har sagt att regeringen ska komma tillbaka till riksdagen och redovisa såväl ekonomiska som sociala aspekter av ett uppenbart missbruk av F-skattsedeln för att pressa löntagares förhållanden går ministern till motangrepp.

Hade infrastrukturministern haft en stor vilja att lösa de problem som vi talar om inom transportsektorn hade hon kunnat ge direktiv om samordning av polisen, Transportstyrelsen, Trafikverket, Skatteverket och Arbetsmiljöverket och involverat arbetsmarknadens parter i ett sådant arbete. Ett sådant samordningsuppdrag låg förr på länsstyrelserna och skulle lätt kunna återupptas.

Jag konstaterar att beträffande denna fråga liksom andra frågor som gäller löntagarnas rättigheter är man inte skyndsam.
(Applåder)

Anf. 94 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag noterar att Catharina Elmsäter-Svärd tydligt beskriver att det nu finns ett bättre samarbete kring hur vi ska komma till rätta med den illegala verksamheten och det som inte fungerar på våra svenska vägar. Jag tycker att det är positivt.

Jag vill samtidigt säga att jag tror att Catharina Elmsäter-Svärd har en del att göra i regeringen i övrigt. Det här är nämligen jättebra, men jag kan notera en del av de beslut den borgerliga regeringen har tagit sedan 2006. Till exempel lyfte man bort F-skattsedeln, som tidigare var ett verktyg för att påtala att man var en egenföretagare med flera uppdragsgivare, och luddade till arbetstagarbegreppet. Man kan både vara arbetstagar och egenföretagare, och det har dansat rätt in i åkeribranschen.

Där är det inte längre så att man är egenföretagare när man har en egen lastbil och kör på uppdrag, utan nu kan man plötsligt vara anställd enbart som chaufför, som företagare, i stället för att vara riktigt anställd i företaget. Då tillhandahåller jag bil, och så anställer företaget mig i stället som egenföretagare för att köra lastbil. På det viset kringgås regelverket. Det är ett exempel på det som nu sker på svensk arbetsmarknad. Där är Catharina Elmsäter-Svärd kanske inte direkt skyldig, men den borgerliga regeringen är direkt skyldig till att ha skapat en sådan möjlighet inom arbetsmarknaden – som vi framför allt kan se när det gäller åkeribranschen.

Jag tar det bara som ett exempel, eftersom frågan var vad vi menar med egenföretagare. Vi menar att man kan vara egenföretagare och köra sin egen lastbil, eller också är man anställd.

(Applåder)

Anf. 95 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Jag kan för Peter Persson, som inte brukar debattera med mig så ofta i den här frågan, nämna att det när det gällde det uppdrag som gavs till Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen var tydligt utpekade att arbetet skulle ske i nära samarbete med ett antal myndigheter – alltifrån Arbetsmiljöverket till tullen, skattemyndigheterna, Ekobrottsmyndigheten och så vidare. Det är det slutarbete som kommer i mars.

Eftersom vi i diskussionen har fångat upp vad som finns bland annat utifrån klampningen – det gäller handlingarna som ska finnas till hands när man gör vägkantskontroller och sådant – har vi tidigare i år givit ett extra uppdrag till Transportstyrelsen att komma fram i det arbete som ska redovisas i mars. Där gör man också författningsändringar eller lagförändringar för att kunna genomföra det.

När det gäller det Monica Green avslutade med kan jag bara beklaga att väljarna uppenbarligen inte kommer att få veta före valet huruvida det faktiskt kommer att bli en förbifart eller neddragna vägsatsningar. Ska lastbilsskatten gå till vägarna? Vi hörde i en tidigare interpellationsdebatt, herr talman, att lastbilsskatten skulle användas till järnvägen. Det finns alltså fler frågor som kanske måste utredas. När det gäller regeringens satsningar på vägar för drift och underhåll, vilket är viktigt inte minst med tanke på arbetsmiljön för dem som kör på våra vägar, avsätter vi 155 miljarder för perioden 2014–2025 för att säkerställa att nivån de facto är bra.

Det finns fortfarande saker kvar att göra. Jag tror att en viktig insats är kopplad till det näringen själv gör, alltså Sveriges åkeriföretag och Fair Transport. Fler måste bli duktiga på att vara goda beställare hela vägen och i hela kedjan, så att de som kör på vägarna får tid att lasta, lossa och köra utan att köra för fort och för riskabelt. De ska ha tid att

förhålla sig till de regler som gäller. Det ska gälla alla, oavsett varifrån man kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 2013/14:144 om EU och Botniska korridoren

Anf. 96 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Isak From har frågat mig hur jag och regeringen tar emot EU:s utsträckta hand gällande Norrbotniabanan.

Europaparlamentet röstade den 19 november om de två förslagen finansieringsförordning Fonden för ett sammanlänkat Europa och det transeuropeiska nätverket för transporter. Det innebär att vi nu närmar oss slutet på en lång och viktig förhandling om den europeiska transportinfrastrukturen.

Jag är övertygad om att slutresultatet är positivt för Sveriges del. Bland annat uppdateras den tidigare TEN-T-kartan, och glädjande nog kan jag konstatera att kommissionen och parlamentet lyssnat på de argument som Sverige och Finland tillsammans har fört fram, det vill säga att råvaruförsörjningen är strategiskt viktig för Europa och därmed tillhörande transportkorridorer som säkerställer detta perspektiv. Detta innebär att vi förutom den nordiska triangeln numera har med Botniska korridoren på TEN-T-kartorna som ett nätverk som sammanbinder Sverige och Finland i ett nordligt perspektiv med europeiska kontinenten. Med korridor i TEN-T-förordningen avses minst tre trafikslag inom korridoren.

Den nya finansieringsförordningen reglerar vilka infrastrukturprojekt medlemsstaterna har möjlighet att söka medfinansiering för från EU-budgeten. Vilken infrastruktur som ska byggas bestäms dock av medlemsstaterna själva. I Sveriges fall styrs medelstillelningen för infrastrukturutbyggnad av den nu gällande nationella planen för transportssystemet 2010–2021. Nu pågår dock ett arbete med att fastställa den kommande nationella planen för transportssystemet 2014–2025. I det förslag till plan som Trafikverket utarbetat och som har remitterats finns inga medel till Norrbotniabanan. Regeringen har för avsikt att under våren 2014 fastställa planen.

Anf. 97 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag får väl säga som tidigare interpellanter: Då står vi här igen i en fråga som har varit uppe förut – nästan i alla fall.

Jag ska börja med att tacka för svaret. Jag tycker att den första delen i svaret var bra. Det är bra att först kommissionen och nu parlamentet har fastställt en ny TEN-T-karta och att Botniska korridoren finns med. Det gör det markant mycket lättare för den här regeringen och för kommande regeringar – förhoppningsvis en S-regering – att faktiskt dra nytta av EU-finansieringen. Man skulle kunna säga att det är rent av nödvändigt också.

Det här handlar om Sveriges konkurrenskraft framgent. Vad vill vi? Hur vill vi att Sveriges konkurrenskraft ska utvecklas? Ser vi det som att

vi ska ha det som i dag och att det tidigast efter 2025, enligt regeringens prognoser, möjligtvis kan börja projekteras för Norrbotniabanan – men bara kanske? Då ser vi att projekterings- och byggtider på minst tio år för den sträckningen gör att vi hamnar någonstans väldigt långt bort. Det är svårt att säga vad vi har för konkurrenssituation då.

Vilka signaler som kommer från Sveriges regering och Sveriges riksdag är viktigt för hur företag ska prioritera kommande investeringar. Vi ser i Västerbotten tråkiga besked, senast från Sulzer Pump Solution i Nordmaling. De lägger ned sin verksamhet och flyttar till Irland. Minst 500 jobb kommer förmodligen att försvinna från Volvo när man flyttar monteringen från Volvo till Göteborg och vidare till Belgien och Frankrike. För att Volvos fortsatta produktion ska kunna vara kvar i Umeå krävs att Volvo och andra stora industriföretag kan känna att Sveriges regering och riksdag är villiga till viktiga infrastrukturprojekt i hela landet. Det är en förutsättning för att industrin ska vara konkurrenskraftig. Det är en förutsättning för att vår råvaruindustri ska kunna fortsätta utvecklas och investera för framtiden.

Förslaget från Europaparlamentet gör det faktiskt också möjligt att fortsätta att konkret driva det här. Nu är det ganska möjligt att man får till det här, och då måste det bli upp till politiken att komma in med den senare. Orsaken till att den, precis som infrastrukturministern lyfte fram i svaret, inte finns med i den gällande planen är att regeringen faktiskt inte har prioriterat det här. Man har inte sett och tillskjutit medlen, och då har man automatiskt strukit det här viktiga transportstråket.

Det är glädjande att även E12 finns med i Botniska korridoren. Förmodligen – det kanske infrastrukturministern kan utröna – finns även färjeförbindelsen Vasa–Umeå med, eftersom E12:an är uttalad i TEN-T-statusen för Botniska korridoren.

Anf. 98 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att se de olika processer som sker i olika medlemsstater och på EU-nivå. Det är inte alltid som dessa jackar in exakt. Därför måste man vara på tå i alla processer samtidigt.

För svensk del är det, som Isak From säger, en oerhört viktig förutsättning för vår basnäring, vår råvaruindustri, att man har ordning på stråken och korridorerna för godsets väg genom Sverige men också in i och ut ur Sverige.

På samma sätt tänker man inom EU när det gäller om man ska ha ett EU-mervärde. För att stärka konkurrenskraften inom EU måste stråken för gods hänga ihop precis som för persontransporter. Därför är det viktigt att tänka gränsöverskridande över landsgränser.

I tidigare förslag på EU-nivå fanns inte det nordiska perspektivet med. Det finns ett behov i EU av råvaror, inte minst malm och mineraler, och det mesta kommer trots allt från de norra delarna av Sverige och även från Finland. Därför har det varit viktigt att föra in i processen att korridor-tänket, hela Botniska korridoren, måste in i EU:s planering för TEN-T.

Sedan kommer det till en diskussion om hur mycket pengar som ska avsättas, vilka krav som ska finnas med och hur mycket EU egentligen betalar för de länder där man ska göra investeringarna. Då kommer vi till nästa steg: varje medlemsstats egen planering. Det är flera trafikslag som

kan utgöra denna korridor enligt EU:s benämning korridor. Men ur ett svenskt perspektiv blir det oftast Norrbotniabanan, järnvägssträckningen, som blir kvar i den lucka som finns i Botniska korridoren.

Det handlar om någonstans mellan 25 och 30 miljarder i investering för att bygga hela sträckan. Det finns hittills ingen regering som har avsatt de pengarna till att göra detta. Då funderar man på om vi får pengar från EU, men riktigt så fungerar det inte. Man får en viss del, men den allra största delen ska ändå prioriteras av den egna medlemsstaten.

En poäng har dock Isak From. Det är att det arbete som nu har lagts ned på att få in Botniska korridoren i EU:s övergripande planering ökar förutsättningarna, oavsett regering framöver, under en lång tid framöver att få in detta om man väljer att prioritera det. Det har jag tyckt har varit viktigt och att man inte har försakat några möjligheter när tillfälle har givits.

Det beslut som fattades i Europaparlamentet var inget nytt beslut. Det var exakt samma som vi hade på vårt ministerrådsmöte tidigare i våras och som går igenom den tunga processen bara för att bekräfta att det ska vara på det sättet. I den delen tycker jag ändå att det har varit till fördel.

Egentligen är det lite samma fönster som det som öppnades för trafiken mellan Vasa och Umeå, möjlighet att söka TEN-T-pengar. Regeringen ställde sig bakom regionens och Finlands möjligheter att söka studier för att titta på en färjebindelse. Det fanns ett öppet fönster för det som kallas för Motorways of the Seas. Då sade vi: Passa på att använda er av det. Vi står bakom det. Det är därmed inte detsamma som att Sverige kommer att stå för finansieringen av till exempel en ny färja eller för driften av den. Men vi passar på i de lägen där vi kan göra skillnad och kan sedan jobba vidare framåt i processen.

Anf. 99 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag tror att vi har haft den här diskussionen förut, och jag har också haft den med finansministern. Infrastrukturministern kanske kan informera finansministern också om att bara momsintäkterna från färjetrafiken mellan Vasa och Umeå skulle bekosta en statlig medfinansiering. Det är rätt viktigt för att man ska ha en långsiktigt hållbar färjetrafik, vilket också är en väldigt viktig del i framför allt transportererna från Ryssland, Sankt Petersburgsområdet genom Finland och Sverige till Mo i Rana. Det möjliggörs, som infrastrukturministern säger, av att det nu finns ett beslut. Det slutgiltiga beslutet fattades ju i parlamentet som fastställde det som infrastrukturministern redovisade att ministerrådsmöte och kommission har jobbat med.

Om vi menar allvar med jobben måste vi ta till vara de platser där tillväxt sker. Just nu sker tillväxten i norra Sverige. Det kanske är lite jobbigt på sina håll att se att det är så. För att detta ska fortsätta krävs det att det också sker satsningar i området, att det kommer till nya investeringar. Det är klart att vi kan fortsätta att köra på en enkelspårig järnväg, som vi har nu, Norra stambanan, för godset klarar sig nog ned på ett eller annat sätt. Det kanske blir lite vingligt och någon tågurspåring. Vi hade två tågurspåringar i februari som gjorde att trafiken stod still väldigt länge. Det är naturligtvis inte långsiktigt hållbart.

Framför allt för arbetsmarknadsregionerna och för människorna som bor i området skulle man fördubbla arbetsmarknadsregionerna med

Norrbotniabanan. Man skulle göra det betydligt lättare att nå universiteten i Umeå och Luleå. Just nu ligger det faktiskt en död hand över planeringen för framför allt Piteå och Skellefteå, där man inte kan gå vidare med en viktig stadsplanering. Man vet att här ligger en korridor, men man kan inte planera färdigt. Det är inte jobbskapande. Det är inte framåtsyftande.

Framåtsyftande vore att man åtminstone kunde göra projekteringen klar, så får vi väl återkomma med finansieringen när vi har bytt regering. Vi har lagt fram skarpa förslag på hur vi vill finansiera kommande infrastruktur.

Anf. 100 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Eftersom Isak From antydde att Socialdemokraterna på något sätt skulle ha finansierat en byggnation av Norrbotniabanan skulle jag vilja att Isak From förtydligar hur detta ska finansieras, så att jag inte har missförstått någonting inför min fortsatta debatt. Jag har nämligen inte sett något sådant förslag, om det inte är de 46 miljarder som Monica Green i den tidigare interpellationsdebatten skulle ha till vägsatsningar eller samma 46 miljarder som Lars Johansson skulle använda till järnvägsatsningar, fast då var det mellan Oslo och Göteborg – bara så att jag inte har missat någonting.

När det gäller satsningar i norr kan det för ovanlighetens skull låta på Isak From som att ingenting görs. Det är ändå i ganska nära nutid som det har gjorts satsningar på Haparandabanan, Malmbanan och Ådalsbanan. Det kallar jag inte för att ingenting görs däruppe.

Det är helt riktigt, som Isak From säger, att det händer oerhört mycket uppe i norr. Därför handlar det om att noga gå igenom hur man i nära tid, på medellång och på lång sikt kan klara kapaciteten, få bort flaskhalsar på såväl väg som järnväg men också skapa förutsättningar för sjöfarten, för där råder det i alla fall inte kapacitetsbrist. Där handlar det snarare om hur vi med olika anslagsmedel kan hjälpa till att bekosta den isbrytning som måste till för att minska kostnaderna på transportsidan.

Isak From nämnde något som är väldigt väsentligt. När man har lagt ut en planering och en markreservation blir det som en död hand. Inte minst nämns Piteå och Skellefteå, och till viss del gäller detta också på andra ställen.

När vi hade vår remissgenomgång inför den nationella planen var detta frågor som lyftes fram. Då tänker jag så här: Om inte Norrbotniabanan är prioriterad och ligger i plan är frågan om man ändå kan se till att smalna av området i syfte att underlätta för till exempel Piteå, som i dag får säga nej till företagsetableringar, utan att man för den skull tar bort förutsättningarna för den dag då man skulle vilja ha järnvägen byggd. Jag menar alltså att göra lite både och, och svara upp mot den situation som man har i dag och inte förhindra. Jag tycker nämligen också att det är viktigt att vi inte säger nej till tillväxt och flera jobb. Därför försöker vi hitta en hantering. Detta talar vi om med länsstyrelsen på plats och tillsammans med kommunerna. Trafikverket där ska titta på hur och var man kan smalna av, inte förstöra möjligheten att i framtiden, om det blir läge, bygga järnväg men inte heller förhindra utifrån dagens situation.

Isak From gör en alldeles riktig iakttagelse, och precis detta kan vi ta i hand på.

Anf. 101 ISAK FROM (S):

Herr talman! Nu talar vi om Norrbotniabanan. Det vore bättre om vi sade att vi byggde färdigt Botniabanan upp till Luleå. Det handlar om att Botniabanan bara är halvfärdig. När den går vägen upp till Luleå kan vi säga att det är klart.

Det är först och främst från Umeå och upp som det behöver byggas. Där är projekteringen klar. För Skellefteå och Piteå behöver det göras. Det är tacksamt om det arbetet pågår med länsstyrelsen. Det tror jag är väldigt bra.

För vår finansiering är det klart att medfinansiering från EU är ett sätt. Det ökar möjligheterna. Vi kommer att få in fler prioriterade objekt när vi får medfinansiering från EU.

Just därför att detta projekt är utpekad som ett prioriterat projekt kommer det att vara vägledande för kommande socialdemokratiska satsningar, och då kommer pengarna att räcka.

Det sker med medfinansiering och högre banavgifter som näringarna har sagt sig villiga att vara med och bekosta. Staten ska bekosta nödvändig infrastruktur. Sedan kan näringarna vara med och bekosta med tillfälligt höjda banavgifter. Det har man sagt att man är villig att göra.

Det är viktigt, precis som infrastrukturministern varit inne på, att man även räknar med sjöfarten. Just därför är färjeförbindelsen Vasa–Umeå så viktig. Det är därför det är så viktigt med E12:an och korridoren upp till Mo i Rana och den isfria hamnen i Mo i Rana.

Det är inte minst viktigt utifrån de eventuella nya gruvetableringar som är på gång i både Västerbotten och Norrbotten. Ett riktigt tydligt ställningstagande för nya jobb i hela landet vore väldigt välkommet.

Anf. 102 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Isak From kom nästan i mål när han skulle förklara hur hans parti skulle kunna bekosta Norrbotniabanan. I interpellationen nämns det att det skulle kunna vara möjligt att få 7 miljarder kronor i medfinansiering från EU. Då saknas det bara i runda slängar 20 miljarder. Det kallar inte jag för att man i stort sett har finansierat det.

Dessutom var det lite intressant att Isak From i slutdelen nämnde att man skulle kunna tänka sig högre banavgifter. Det sägs annars alltid att banavgifterna inte ska höjas.

Regeringen har nu avsatt 522 miljarder i den kommande planeringen. Fokus handlar om hur och på vilket sätt godsstråken går genom landet och in i och ut ur landet. Det är ett viktigt helikopterperspektiv.

Det har även för norrländska företag särskilt pekats ut att på väg är Förbifart Stockholm viktigt eller en sådan sak som hamnbanan i Göteborg. Ibland kan det vara så att infrastruktursatsningar i någon annan del av landet stärker hela godsstråket.

Vi måste förmå att successivt stärka godsstråken som vi tänker göra för arbetspendlingen. Det är i varje fall min ambition. Vi har haft bra samtal med de olika företrädarna. Jag vet att det finns många som vill ha Norrbotniabanan.

Det var ett dåligt beslut kan man tycka nu att den järnväg som gick uppåt i landet gick i inlandet eftersom man då var rädd för ryssen. Men Inlandsbanan är en bra bana. Den vill vi också göra någonting åt, men det är klart att det skulle behövas mer längs med kusten.

Vi får nog ta det i den takt som tid och pengar förmår och mäktar med. Vi har trots allt en begränsad budget. Det i sig säger inte att det är ett dåligt förslag. Men vi har inte medel just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på interpellationerna 2013/14:161 och 167 om medfinansiering av statlig infrastruktur

Anf. 103 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Ingemar Nilsson har ställt tre frågor till mig; om jag anser att ingångna avtal ska hållas, om regeringen har ett ansvar för att de avtal som staten ingår via statliga verk och myndigheter hålls samt slutligen på vilket sätt regeringens avtalsbrott bidrar till att ge Sundsvall rimliga förutsättningar att klara sina miljömål. Johan Andersson har frågat mig om jag anser att regeringen och dess myndigheter är en pålitlig avtalspart. Jag väljer att svara på frågorna i ett sammanhang.

Låt mig i detta sammanhang utöver det som står i det skriftliga förberedda svaret konstatera att det måste ha lämnats in ett väldigt konstigt svar till riksdagen eftersom den sista delen avser bara Sundsvall. Det har nog blivit ett litet fel. Jag kommer nu att improvisera för att besvara de båda interpellationerna samtidigt.

Jag följer och har följt med stort intresse både hur byggandet av bron i Sundsvall fortskrider och hur den bro som numera är invigd i Motala kom på plats. Infrastruktur och transportsystem bidrar till utveckling för invånare och näringsliv.

Riksdagen har genom tidigare beslut på förslag från regeringen godkänt att både bron över Sundsvallsfjärden och Motalabron delvis ska finansieras med lån som ska återbetalas med brukaravgifter.

När det gäller den generella frågan om jag anser att ingångna avtal ska hållas är min utgångspunkt att ingångna avtal ska hållas. Trafikverket är den statliga part som har ingått avtal med Sundsvalls kommun och Motala kommun. I det här fallet är det Trafikverket som är avtalspart.

Avgiftsfinansieringen har redan från början varit en förutsättning för att bygga bron i Motala och över Sundsvallsfjärden. Det är meningen att broarna i både Motala och Sundsvall ska ta bort trafik från de innersta delarna för att förbättra miljön i den stadsnära delen och få mer av en förbifart.

Jag kan med sympati dela frågeställningarna från interpellanterna. För mig är det viktigt att staten har ett ansvar även om myndigheterna är de som sköter själva hanteringen rent civilrättsligt.

Det är meningen att ingångna avtal ska hållas. Men om förutsättningar förändras som påverkar avtalet är det också viktigt att man kan ha en god dialog. Vad är det som innebär förändringar, så att vi inte gör saker som strider mot någonting? Den dialogen bör man kunna ha i en god ton.

Anf. 104 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Jag börjar med att tacka statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd för svaret på min interpellation. Sedan får Johan Andersson tacka för svaret på sin interpellation så småningom.

Det här är tydligen en kväll när de interpellationer som vi diskuterar debatteras för andra eller tredje gången. Det är likadant i det här fallet. Grundfrågan i den här interpellationen är inte på något sätt ny utan snarare tvärtom.

Grundfrågan är den som statsrådet säger. Det finns ett avtal mellan staten och en kommun. I det här fallet är det mellan Trafikverket, det vill säga staten, och Sundsvalls kommun. Gäller då det avtalet, och är staten i så fall bunden av det?

Med all respekt för det statsrådet säger att Trafikverket är avtalssslutande part är det lite svårt för oss som riksdagsledamöter att interpellera Trafikverket, och alltså måste vi ställa interpellationen till statsrådet. Det blir i det här sammanhanget staten oavsett om det är Trafikverket eller regeringen direkt som har träffat avtalet.

I det fall som jag diskuterar i interpellationen handlar det avtal om kommunal medfinansiering som finns om byggandet av en bro på E4:an över Sundsvallsfjärden. Det är ett avtal som träffades mellan dåvarande Vägverket och Sundsvalls kommun år 2009.

Sundsvalls insats i det var en kommunal medfinansiering med 250 miljoner kronor. I en kommunal ekonomi är 250 miljoner kronor väldigt mycket pengar.

Avtalet omfattade en hel rad olika saker. Bland annat innebar avtalet att personbilstrafiken på bron inte skulle beläggas med det som sedermera kallats för brukaravgifter.

Jag har både i en skriftlig fråga och i en interpellationsdebatt ställt frågor till statsrådet i det här ämnet tidigare.

Vid det första tillfället som var i slutet av februari i år lämnar statsrådet vad jag tolkar som ett icke-svar med hänvisning till att Trafikverket bedrev förhandlingar med Sundsvalls kommun vid det tillfället.

De förhandlingarna skulle vara avslutade och slutredovisade till regeringen den 31 mars. Med det motivet gick det inte att lämna ett reellt svar vid tillfället.

Nästa tillfälle var en interpellationsdebatt som vi hade här i kammaren den 31 maj i år. Även då lämnades vad jag menar var ett icke-svar. Den gången var det föranlett av att regeringen på nytt inväntade besked från Trafikverket dels på förslagen om åtgärdsplanen, dels på slutredovisning av förhandlingsuppdraget med Sundsvalls kommun. Man hade fått förlängd tidsfrist för förhandlingarna. De gick sannolikt lite trögt, enligt uppgift. Den gången var deadline den 14 juni.

Vi förde en i och för sig intressant principiell diskussion; vi diskuterade sakfrågan i princip för undvikande av ministerstyre. Men något svar på den fråga som jag och, tror jag, de flesta Sundsvallsbor ställde och ställer sig fick vi inte den gången heller. Jag lovade då, alltså i maj, statsrådet att återkomma med en ny debatt. Och här är vi nu.

Vi är här eftersom vi nu har fått statsrådets och regeringens svar på frågan om brukaravgifter på E4-bron över Sundsvallsfjärden. Vi har fått det via en proposition till riksdagen med det kärnfulla namnet *Infrastrukturavgifter på väg och elektroniska vägtullssystem*.

Herr talman! Det är ett svar som innebär att regeringen nu föreslår att personbilstrafik på bron ska betala avgift, tvärtemot den tolkning som jag och många Sundsvallsbor inklusive Sundsvalls företrädare och dess moderata kommunledning har gjort och gör av vad avtalet mellan staten och Sundsvalls kommun innebär.

Därför blir mina fortsatta frågor till statsrådet: Hur motiverar regeringen sitt förslag om att ta ut avgift av personbilstrafiken på E4-bron över Sundsvall? Är det ändå inte ett avtalsbrott från statens sida? Och hur har regeringen i så fall tänkt att Sundsvallsregionen ska kompenseras för det avtalsbrott som det skulle innebära om förslaget genomförs såsom det nu ligger?

Anf. 105 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman och statsrådet! Jag får börja med att tacka för svaret. Jag hade tänkt ha en lång harang om svarets ofullständighet, men det behövde jag inte. Det löste statsrådet själv i denna del. Jag tyckte nog att det var ett ganska märkligt svar, ska jag erkänna.

Likaledes har statsrådet och jag i denna fråga haft interpellationsdebatter och diskuterat vid olika tillfällen. Jag vill först bara ge en liten historieberedning av det hela.

Redan 1942 planlade dåvarande Motala kommun vägavsnittet för en ny öppningsbar bro. Sedan har det runnit mycket vatten under dessa broar, och det har varit fram och tillbaka. Man var framme med en finansiering av hela sträckan mellan Motala och Mjölby i samband med det så kallade Trollhättepaketet. Det fanns med i planen och allting. Sedan kom Trollhättepaketet, där man stuvade om alla vägobjekt som inte ansågs prioriterade.

Därefter hände det saker i flera delar när man började diskutera brukaravgifter och medfinansiering, precis som statsrådet själv sade. 2009 godkände ett enigt Motala kommunfullmäktige – samtliga politiska partier stod bakom beslutet – att Motala kommun skulle göra en medfinansiering med ungefär 100 miljoner kronor. Det var inte 100 miljoner i rena pengar utan lite olika delar med avtalet. Förutsättningen var att man skulle ta ut en brukaravgift på 10 kronor per personbil och 100 kronor per lastbil. Det skulle vara ett tak på 100 kronor i månaden för personbilar.

De förhandlingar som föranledde avtalet genomfördes av regeringen. De genomfördes av den dåvarande statssekreteraren under Åsa Torstenssons ministerskap. Han var dessutom fysiskt närvarande vid dessa förhandlingar med det dåvarande kommunalrådet i Motala kommun.

Detta föranledde Motala, dess befolkning och dess politiska ledning att tro att det var grönt med den här delen. Sedan har det visat sig att det har kommit en hel del frågor, bland annat den så kallade Eurovinjetten, som har styrt upp det hela – därav min fråga huruvida man kan förlita sig på staten och dess myndigheter som en avtalspart.

Statsrådet hänvisar mycket till Trafikverket, men precis som Ingemar Nilsson sade i sitt inlägg kan vi ändå inte interpellera Trafikverket, utan det är statsrådet som är ansvarig för myndighetsutövningen eller myndigheten i denna del.

Min följdfråga när det gäller detta är föranlett av det besök som gjordes i trafikutskottet av Kommun- och landstingsförbundets ordförande Anders Knape, moderat, tillsammans med flera tjänstemän. Då dristade man sig också till att fråga huruvida man kan förlita sig på staten som avtalspart.

522 miljarder ligger med i infrastrukturplanen de kommande tio åren. Man förutsätter ungefär en 25-procentig medfinansiering. Det är viktigt att detta sköts på ett korrekt sätt från regeringen och dess myndigheter, för det här kommer att bli normgivande för övrig kommunal medfinansiering i landet. Inte minst gäller detta utifrån den rekommendation som Kommun- och landstingsförbundet har gått ut med till sina medlemmar.

Min följdfråga kvarstår: Hur kan vi lita på regeringen och dess myndigheter som avtalspart när vi ser hur det här har hanterats?

Anf. 106 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! En viktig förutsättning för att man inte ska behöva komma till frågeställningen om huruvida man kan lita eller inte lita på sin avtalspart är att det finns en tydlighet i vad det är man ska komma överens om och inom vilka ramar man kan komma överens om saker och ting.

Det är alldeles riktigt att det i den nationella plan som just nu gäller finns ett stort antal medfinansieringsavtal. Det var till och med så många att vi gjorde en utredning för att se över hur de egentligen ser ut. Vi konstaterade också att det behöver finnas någon form av ordning i vem som gör vad, ansvarsfördelningar och när man ska medfinansiera. Detta var även Riksrevisionen inne på, och var lite kritisk till när det gäller medfinansieringsavtal. Just därför tydliggjorde vi detta i höstas i den infrastrukturproposition som lades fram till riksdagen – för att det inte skulle råda några tveksamheter.

Den andra delen, som jag tror är viktig framför allt om man ska titta framåt, handlar om vad som gäller när man ska ta ut infrastrukturavgifter på väg, vilket är det som skulle vara fallet i Sundsvall och i Motala. Då måste det finnas en ordning i hur och på vilket sätt man gör det. Detta gäller bland annat den proposition som just nu behandlas av trafikutskottet. Den innehåller i sak två EU-direktiv, som måste in i svensk lag. Det ena handlar om EETS, direktivet om förutsättningar och möjligheter att använda transpondrar. Det är särskilt bra, inte minst på tung trafik genom hela Europa. Det andra är Eurovinjettdirektivet. Båda dessa måste in i svensk lag. Där framgår också den ordning som ska gälla när man tar ut avgifter. Då ska de förhålla sig på ett visst sätt.

Jag tror i grund och botten att om man har denna proposition och det vi har sagt i infrastrukturpropositionen skulle det öka möjligheterna betydligt framdeles när man gör medfinansieringsavtal liknande dem som Motala och Sundsvall har gjort.

Fråga är: Vad händer i Motala, och vad händer i Sundsvall? Sundsvall är en del av TEN-T-nätverket. Det ställer extra krav när avgifter väl ska införas. Rent hypotetiskt skulle man kunna säga att om ett avtal skulle göras så att personbilar inte betalar kommer någon att kunna överklaga och kommissionen att säga ifrån. Avgifter som har införts följer inte Eurovinjettdirektivet oavsett om vi har infört det i svensk lag eller inte. Om vi inte införlivar detta i svensk lag kommer kommissionen att ganska

snart öppna ett ärende – och det har den förvisso redan gjort – där den vill ha svar från Sverige senast i januari om när och hur vi tänker införliva direktivet. Om vi inte gör det kommer vi varje dag att få betala böter motsvarande en undersköterskas årsinkomst – fast varje dag! Detta är någonting som jag ser nu när jag tittar på det här och hanterar det. Det måste på något sätt också kunna lösas; det är helt klart.

Motala är inte en del av TEN-T-nätverket. Här skulle regeringen genom väglagen kunna sätta avgiften om vi så skulle önska. Där förhåller det sig inte på samma sätt. Men det är fortfarande så att den tunga trafiken inte får ta en större andel av kostnaden jämfört med persontrafiken. Det är det som ligger i Eurovinjetten. Det gör att det blir lite knepigt för bägge dessa avtal. Därför är det också viktigt att Trafikverket, som är part och som för diskussioner med bägge kommunerna, tänker på hur man löser det här.

Anf. 107 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Jag vet inte om jag egentligen fick något svar på min fråga. Jag ska den här gången inte säga att det var ett icke-svar; det ska jag definitivt inte göra. Men det var i alla fall inte ett svar på frågan. Det var mer ett försök att göra en tolkning av hur man rent juridiskt ska tolka Eurovinjettdirektivet. Det diskuterade vi också förra gången.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, med moderatorföranden Anders Knape, har uttryckt skarp kritik mot det sätt varpå regeringen via Trafikverket har behandlat Sundsvalls kommun i det här ärendet. SKL har uttryckligen varnat sina medlemmar, det vill säga kommuner, landsting och regioner, för att träffa avtal med staten om medfinansiering. Att träffa avtal med någon som man i vart fall upplever inte håller sig till de ingångna avtalen måste för de flesta framstå som ytterst tveksamt. Det är kanske så. Vi hade en diskussion förra gången om att många kommuner runt om i landet känner sig vara i en situation som påminner om utpressning. Vill man ha med ett projekt inom Trafikverkets förslag gäller det att ”slanta upp” medfinansiering.

Jag uttryckte vid förra tillfället, och gör det igen, min stora tveksamhet till modellen med kommunal medfinansiering även om den nu delvis är modifierad. Jag är mycket tveksam, och den tveksamheten har minst sagt inte blivit mindre av regeringens agerande i detta fall.

Jag tycker därför att det är ganska enkelt att förstå varningssignalerna från SKL. Jag tycker inte heller att staten under sin nuvarande ledning är någon avtalspart att lita på, egentligen inte i något avseende. Det är värt att komma ihåg det som statsrådet själv berörde, att även med de nya förutsättningarna är en väldigt stor andel av dessa 522 miljarder i infrastrukturpropositionen medfinansiering på olika sätt. I det sammanhanget kommer åtminstone jag och jag tror många i Sundsvall ihåg statens agerande som avtalspartner.

Vid det förra tillfället när statsrådet och jag debatterade den här frågan lyfte jag upp det som enligt min mening har varit och är huvudmotivet för Sundsvalls kommun att med kommunala skattepengar medfinansiera en statlig infrastrukturinvestering, nämligen miljömotivet. Med det geografiska läge vi har i Sundsvall och med den topografi som råder i Sundsvall är biltrafiken ett problem. Det är inte tu tal om den saken.

Att avsevärt kunna minska och att från stads kärnan styra bort den genomfartstrafik som utgör en mycket stor andel av trafiken på E4:an skulle på ett påtagligt sätt minska utsläppen i centrala Sundsvall. Så såg logiken ut bakom Sundsvalls kommuns beslut när det togs 2009, och så ser det ut också i dag; verkligheten har inte förändrats i det avseendet. Det är huvudmotivet för den här investeringen.

När regeringen nu föreslår brukaravgifter på E4-bron över Sundsvallsfjärden kommer enligt alla lokala bedömare och många andra en stor del av den regionala pendlingstrafiken, mycket av det arbetspendling, att fortsätta att gå genom de centrala delarna av Sundsvalls stadskärna. Den som bor och betalar sin kommunalskatt i Sundsvall vill inte betala för bron två och kanske tre gånger. Brukaravgifter på bron blir då omvända trängselavgifter, med en negativ miljöeffekt. Regeringen inför, tycker jag i strid med det avtal man tecknat med Sundsvall, avgifter som gör att miljön försämras i Sundsvall. För mig är det bakvänt, oklokt och dumt.

Det som regeringen här kallar för brukaravgifter ur miljösynpunkt kanske snarast borde kallas för missbrukaravgifter. Införandet leder till ett missbruk av miljön, tyvärr.

Jag gör ett försök till att få svar och ställer mina frågor till statsrådet: Hur kan man, som statsrådet i svaret, påstå att en bro med brukaravgifter medför någonting positivt för miljön i Sundsvalls stadskärna? Om nu ändå regeringen avser att genomdriva detta i mitt tycke ur miljösynpunkt irrationella och ur affärsetisk synpunkt omoraliska beslut, hur ser då miljökompensationen ut? Hur ska de negativa miljökonsekvenserna kompenseras för Sundsvalls räkning?

Anf. 108 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret, Catharina Elmsäter-Svärd! Det finns mycket att säga i frågan. Samtidigt känns det att det är en angelägenhet för regeringen att försöka lösa upp knutarna på något sätt och komma till ett avgörande som förhoppningsvis kan vara bra för både Sundsvall och Motala.

Jag har två följdfrågor som jag gärna skulle vilja ha svar på. Den ena handlar om utländsk tung trafik som är ett ganska stort bekymmer. Vi hade för en vecka sedan trafikutskottets ordförande hos oss i Motala. Han blev uppvaktad av två lokala åkare som såg det som mycket oroande att man, som lagstiftningen ser ut i dag, inte kommer att kunna ta ut brukaravgift för utländsk fordonstrafik. Det innebär att balansen mellan inhemska åkare och utländska åkeriföretag kommer att snedställas. Där skulle jag hemskt gärna vilja ha ett uttömmande svar från statsrådet på hur man ser på frågan och om det finns en ambition och avsikt att lösa upp den knuten.

Den andra frågan är ungefär som den som Ingemar Nilsson hade om Sundsvall. Även i Motala finns det ett alternativ om följden blir att avgifterna skjuter i höjden, och det är att fortsätta med tung trafik på den gamla förbifarten, som numera är ett kommunalt vägavsnitt efter den nya bronns tillkomst. Kommunen har inte ännu tagit ställning till att införa en ordningsbestämmelse om att förbjuda tungtrafiken genom Motala, vilket jag tycker vore ganska olyckligt. Men det finns alltid en sistahandslösning: att kommunen själv fattar ett sådant beslut. Men det är naturligtvis

beroende på det avgiftsuttag som man kommer fram till i den fortsatta processen.

Min fråga till statsrådet är följande. Statsrådet har själv varit i Motala och vet mycket väl hur terrängen där ser ut. På vilket sätt har man för avsikt att lösa upp knuten så att vi inte får in tung trafik på det kommunala vägnätet, vilket kan bli följden, beroende på den fortsatta processen när det gäller brukaravgifterna?

Prot. 2013/14:38
3 december

Svar på
interpellationer

Anf. 109 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Man får hålla isär flera olika saker här. Det är egentligen inte en nyhet för riksdagen, eftersom man vid ett flertal tillfällen har fattat beslut om detta, att lån får upptas i Riksgälden för projekten Motala och Sundsvall och att de ska betalas tillbaka med avgifter. Det är en del. Sedan finns det avtal där man definierar vilka som betalar avgiften och vilka som inte borde betala avgiften.

Apropå att SKL skulle varna sina medlemmar för att ingå avtal tror jag att det som vi gör när vi strukturerar upp och förtydligar medfinansieringen i den proposition som ligger på riksdagen är ett sätt att ytterligare se till att det inte ska kunna bli situationer där man hamnar i diskussioner med varandra om vad det var som egentligen förutsågs. Snarare skapar man förutsättningar för när och hur medfinansiering ska ske.

När jag tittar på en del avtal som har träffats kan jag tycka att om de hade tecknats i dag skulle jag ha gjort på ett annat sätt. Men nu finns avtalen.

Frågan var om det kan bli positivt eller inte för miljön. När man sätter en avgift på en bro, oavsett om det är i Motala eller i Sundsvall, är tanken att hitta en balans så att det hela kan finansieras men att det inte får en för stor undanträngningseffekt. Det är den balansen som man måste hitta. Man vill inte heller ha in det någon annanstans. Som Anders Johansson var inne på skulle kommunen kunna införa lokala föreskrifter för vilka som får åka och vilka inte. Det vill man kanske inte göra i första hand när man har tänkt sig någonting annat på bron, med all respekt för det.

När det gäller den utländska tunga trafiken har vi givit ett extra tydligt uppdrag till Transportstyrelsen att undersöka hur man rent praktiskt kan få på plats avgifter och jobba med aviseringar, uppföljningar och framför allt efterkräva avgifter. Om jag inte betalar måste det hända någonting som gör att jag de facto betalar.

Detta tittar Transportstyrelsen på och gör en upphandling under året. Vi vet inte om den kommer att överklagas eller inte, men vi har satt datumet. Senast den 1 januari 2015 ska det vara väginfrastrukturavgifter.

Men å andra sidan förutsätter den proposition som ligger på riksdagens bord också möjligheten att införa avgifterna, inte minst på den tunga trafiken. Nu handlar det om när lagen ska träda i kraft i Motalas fall och när utländska förare ska börja betala, eftersom den bron redan är i gång. Om man ser det ur ett konkurrensperspektiv finns det en rimlighet i att betalningen börjar ske samtidigt, oavsett om man är utländsk eller svensk, så att det hänger samman. Det är åtminstone en diskussion som pågår just nu.

Anf. 110 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Jag tycker inte att jag får särskilt glasklara svar, men jag hade kanske inte väntat mig det heller.

Jag tar dock fasta på vad statsrådet säger och gör en positiv tolkning av att hon säger att en del avtal skulle skrivas på ett annorlunda sätt om de skulle skrivas i dag. Det tolkar jag som ett positivt sätt att uttrycka att ingångna avtal ska gälla. Min fråga blir då fortfarande vad som ska ge tillbaka det som miljön i Sundsvall riskerar att förlora. Visst är en avvägning av utgifterna viktig, men om utgångspunkten för dem som åker bil till och från jobbet i Sundsvallsregionen och för Sundsvalls kommunpolitiker har varit noll kan man fråga sig var den nivå går som innebär att man väljer att betala ytterligare en gång för bron och på det sättet skapar positiva miljöförutsättningar.

Ja, det är lite svårt, men i den bästa av världar kanske jag ska tolka det som att det fortfarande finns ett ganska rymligt diskussionsutrymme när det gäller förutsättningarna för att kompensera Sundsvall, framför allt ur miljösynpunkt, för att få det här på plats och för att få en bra helhetslösning. Jag tycker dock fortfarande att jag inte får något svar. Jag tror nämligen inte på att man kan säga att om avgifterna bara hamnar på rätt nivå är miljön i Sundsvalls centralort vinnare. Den är inte det om människor som bor där uppfattar detta som negativt och som ett svek från regeringen. Jag tror att man måste bjuda till mer i så fall.

Anf. 111 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Tack så mycket för svaret, statsrådet!

Jag tyckte att jag fick ett klart svar när det gäller hur statsrådet ser på utländska fordon och på de förslag som är på väg. Det känns bra att man behandlar både inhemsk och utländsk trafik på samma sätt. Det var bland annat det som våra lokala åkare var måna om; det handlade inte om att man skulle fördela den ena före den andra på något sätt utan att man skulle behandlas lika. Det blir ett positivt besked som jag kan ta med hem och berätta om.

Jag hoppas nu innerligt att man löser upp knutarna, med både Motalas och Sundsvalls kommun, för att hitta en vettig och bra lösning på problematiken när det gäller brukaravgifterna. Jag är också väl medveten om innebörden av det avtal man tecknade 2009 – det är också hela Motala kommunfullmäktige – om att förutsättningen var att man skulle ta ut brukaravgifter på något sätt för att få till stånd bron över Motalaviken. Det var dock utifrån avtalet som nu är tecknat och utifrån de förutsättningarna och premisserna som kommunen godtog avtalet.

Jag kan, återigen, inte göra någon mindre koppling än att det är ett stort ansvar för regeringen och för statsrådet att se till att knutarna löses upp. Tro sjuettsingen att kommunen – i det här fallet Motala – tog för givet att man kunde lita på staten som avtalspart när till och med den dåvarande statssekreteraren var med i förhandlingarna tillsammans med kommunalrådet i Motala.

Anf. 112 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Jag återkommer till att jag tycker att det är viktigt att parter som ingår ett avtal ska vara överens om vad man har ingått och se till att fullfölja det. Jag kan konstatera att det finns avtal som jag tycker

bra om och att det finns de som jag tycker mindre bra om. Även om jag inte själv har varit delaktig i alla avtal som finns faller det naturligtvis ytterst på min roll att se till att staten tar sitt ansvar i de avtal som finns. Det har jag för avsikt att göra även i de här fallen.

Rent civilrättsligt är Trafikverket vår myndighet, och det är de som får se på vilket sätt man löser det med sin samtalspart. Nu är det viktigt att hitta lösningar som förhåller sig både till EU-rätt och till det som är ambitionen, ingången och intentionen när man ingår ett avtal och därifrån försöka hitta en så bra lösning som möjligt.

Det hade varit mycket enklare om broarna inte hade funnits på plats. Då kan man alltid hota med att inte bygga dem. Men i 72 år längtade och väntade Motalaborna, och nu finns bron där. Och när bara den sista biten till Sundsvallsbron har lämnat Karlskronas hamn – jag såg den när jag var där nere sist – kommer det också bli en fantastisk bro där man vinner både tid och möjligheter till bra resor och som också kan vara med och bidra till miljön och luftkvaliteten såväl i Sundsvall som i Motala.

Jag har ingen annan ambition än att fortsatt ta det ansvar som jag tycker åligger även mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

22 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken

Skrivelse

2013/14:54 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och skrivelse skulle förlängas till *fredagen den 17 januari 2014*.

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V)

2013/14:MJ6 av Josef Fransson (SD)

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (MP)

med anledning av skr. 2013/14:35 Riksrevisionens rapport om ungdomars väg till arbete

2013/14:A3 av Ylva Johansson m.fl. (S)

2013/14:A4 av Mattias Karlsson (SD)

2013/14:A5 av Esabelle Dingizian m.fl. (MP)

Finansutskottets betänkande
2013/14:FiU16 Ändring av riksdagens beslut om höjd nedre skiktgräns
för statlig inkomstskatt

Andre vice talmannen anmälde att finansutskottet föreslagit att ärendet FiU16 fick behandlas efter endast *en* bordläggning.

Utrikesutskottets betänkande
2013/14:UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Justitieutskottets betänkande
2013/14:JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Näringsutskottets betänkande
2013/14:NU2 Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

23 § Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 2 december

2013/14:188 ROT-fusket

av *Leif Jakobsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:189 Regeringens misslyckade exportstrategi

av *Börje Vestlund* (S)
till statsrådet Ewa Björling (M)

den 3 december

2013/14:190 Stärkt skydd av bland annat våra nationalälvar

av *Jan Lindholm* (MP)
till miljöminister Lena Ek (C)

2013/14:191 EU:s klimat- och energimål för 2030

av *Lise Nordin* (MP)
till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2013/14:192 Åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser

av *Anders Ygeman* (S)
till miljöminister Lena Ek (C)

2013/14:193 Transportpolitik för en hållbar miljö

av *Anders Ygeman* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:194 Kraftigt höjda banavgifter

av *Anders Ygeman* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 december.

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 december

2013/14:155 EU-medel till Mäljarbanan

av *Pia Nilsson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:156 Reglering av trafik med vattenskotrar och andra vattenfarkoster

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

den 3 december

2013/14:157 Skadestånd till omyndigt våldtäktsoffer

av *Hans Hoff* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2013/14:158 Järnvägen mellan Storlien och norska gränsen

av *Marie Nordén* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 december.

25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 december

2013/14:128 Det israeliska rättssystemets behandling av palestinska och israeliska barn

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

den 3 december

2013/14:114 Framtiden för Rett Center

av *Gunnar Sandberg* (S)

till socialminister Göran Hägglund (KD)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 december.

Prot. 2013/14:38
3 december

26 § Kammaren åtskildes kl. 21.06.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 16.01,
av tredje vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 91 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Aktuell debatt: Arbetsmiljön	1
Anf. 1 YLVA JOHANSSON (S).....	1
Anf. 2 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	1
Anf. 3 YLVA JOHANSSON (S).....	3
Anf. 4 MEHMET KAPLAN (MP).....	5
Anf. 5 ISMAIL KAMIL (FP).....	6
Anf. 6 GÖRAN LINDELL (C).....	7
Anf. 7 MATTIAS KARLSSON (SD)	9
Anf. 8 ALI ESBATI (V).....	11
Anf. 9 ANDREAS CARLSON (KD).....	12
Anf. 10 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	14
Anf. 11 YLVA JOHANSSON (S).....	15
Anf. 12 MEHMET KAPLAN (MP).....	16
Anf. 13 ISMAIL KAMIL (FP).....	17
Anf. 14 GÖRAN LINDELL (C).....	18
Anf. 15 MATTIAS KARLSSON (SD)	19
Anf. 16 ALI ESBATI (V).....	20
Anf. 17 ANDREAS CARLSON (KD).....	21
Anf. 18 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	22
Anf. 19 YLVA JOHANSSON (S).....	22
Anf. 20 MEHMET KAPLAN (MP).....	23
Anf. 21 ISMAIL KAMIL (FP).....	24
Anf. 22 GÖRAN LINDELL (C).....	24
Anf. 23 MATTIAS KARLSSON (SD)	25
Anf. 24 ALI ESBATI (V).....	25
Anf. 25 ANDREAS CARLSON (KD).....	26
Anf. 26 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	26
2 § Justering av protokoll.....	27
3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	27
4 § Meddelande om frågestund.....	27
5 § Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	27
6 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden.....	27
7 § Anmälan om granskningsrapport	27
8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	28
9 § Ärende för hänvisning till utskott	29
10 § Ärenden för förnyad bordläggning	29
11 § Svar på interpellation 2013/14:159 om barnets bästa i vårdnadstvister.....	30
Anf. 27 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	30
Anf. 28 SHADIYE HEYDARI (S).....	30

Anf. 29	Justitieminister BEATRICE ASK (M)	31
Anf. 30	SHADIYE HEYDARI (S)	32
Anf. 31	Justitieminister BEATRICE ASK (M)	33
Anf. 32	SHADIYE HEYDARI (S)	34
Anf. 33	Justitieminister BEATRICE ASK (M)	34
12 §	Svar på interpellation 2013/14:53 om bemötande av trafikskadade	35
Anf. 34	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	35
Anf. 35	PYRY NIEMI (S)	36
Anf. 36	HILLEVI LARSSON (S)	38
Anf. 37	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	39
Anf. 38	PYRY NIEMI (S)	39
Anf. 39	HILLEVI LARSSON (S)	41
Anf. 40	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	41
Anf. 41	PYRY NIEMI (S)	42
Anf. 42	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	43
13 §	Svar på interpellation 2013/14:81 om apoteken	43
Anf. 43	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	43
Anf. 44	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S)	45
Anf. 45	HILLEVI LARSSON (S)	45
Anf. 46	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	46
Anf. 47	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S)	47
Anf. 48	HILLEVI LARSSON (S)	48
Anf. 49	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	48
Anf. 50	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S)	49
Anf. 51	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	49
	Ajournering	50
	Återupptagna förhandlingar	50
14 §	Svar på interpellation 2013/14:84 om ratificering av ESK-konventionens tilläggsprotokoll	50
Anf. 52	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	50
Anf. 53	VALTER MUTT (MP)	51
Anf. 54	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	52
Anf. 55	VALTER MUTT (MP)	52
Anf. 56	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	53
Anf. 57	VALTER MUTT (MP)	53
Anf. 58	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	54
15 §	Svar på interpellation 2013/14:112 om psykiatrins behov av långsiktighet	54
Anf. 59	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	54
Anf. 60	INGELA NYLUND WATZ (S)	56
Anf. 61	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	57
Anf. 62	INGELA NYLUND WATZ (S)	58
Anf. 63	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	58
Anf. 64	INGELA NYLUND WATZ (S)	59
Anf. 65	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	60
16 §	Svar på interpellation 2013/14:99 om Telia Sonera	60
Anf. 66	Statsrådet PETER NORMAN (M)	60

Anf. 67 KENT PERSSON (V).....	61
Anf. 68 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	62
Anf. 69 KENT PERSSON (V).....	63
Anf. 70 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	63
17 § Svar på interpellation 2013/14:139 om Vattenfalls rättsprocesser mot Tyskland.....	64
Anf. 71 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	64
Anf. 72 KENT PERSSON (V).....	64
Anf. 73 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	65
Anf. 74 KENT PERSSON (V).....	66
Anf. 75 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	67
Anf. 76 KENT PERSSON (V).....	67
Anf. 77 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	68
18 § Svar på interpellation 2013/14:133 om järnvägsinvesteringar mellan Norge och Västra Götaland	68
Anf. 78 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	68
Anf. 79 LARS JOHANSSON (S).....	69
Anf. 80 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	70
Anf. 81 LARS JOHANSSON (S).....	70
Anf. 82 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	71
Anf. 83 LARS JOHANSSON (S).....	72
Anf. 84 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	73
19 § Svar på interpellation 2013/14:141 om ökande olaglig trafik i Sverige.....	73
Anf. 85 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	73
Anf. 86 MONICA GREEN (S).....	74
Anf. 87 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	75
Anf. 88 MONICA GREEN (S).....	76
Anf. 89 PETER PERSSON (S).....	77
Anf. 90 LARS JOHANSSON (S).....	77
Anf. 91 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	78
Anf. 92 MONICA GREEN (S).....	79
Anf. 93 PETER PERSSON (S).....	80
Anf. 94 LARS JOHANSSON (S).....	80
Anf. 95 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	81
20 § Svar på interpellation 2013/14:144 om EU och Botniska korridoren.....	82
Anf. 96 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER- SVÄRD (M).....	82
Anf. 97 ISAK FROM (S).....	82

Anf. 98 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	83
Anf. 99 ISAK FROM (S).....	84
Anf. 100 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	85
Anf. 101 ISAK FROM (S).....	86
Anf. 102 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	86
21 § Svar på interpellationerna 2013/14:161 och 167 om medfinansiering av statlig infrastruktur	87
Anf. 103 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	87
Anf. 104 INGEMAR NILSSON (S).....	88
Anf. 105 JOHAN ANDERSSON (S).....	89
Anf. 106 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	90
Anf. 107 INGEMAR NILSSON (S).....	91
Anf. 108 JOHAN ANDERSSON (S).....	92
Anf. 109 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	93
Anf. 110 INGEMAR NILSSON (S).....	94
Anf. 111 JOHAN ANDERSSON (S).....	94
Anf. 112 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	94
22 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	95
23 § Anmälan om interpellationer	96
24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	97
25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	97
26 § Kammaren åtskildes kl. 21.06.	98

Tryck: Elanders, Vällingby 2013